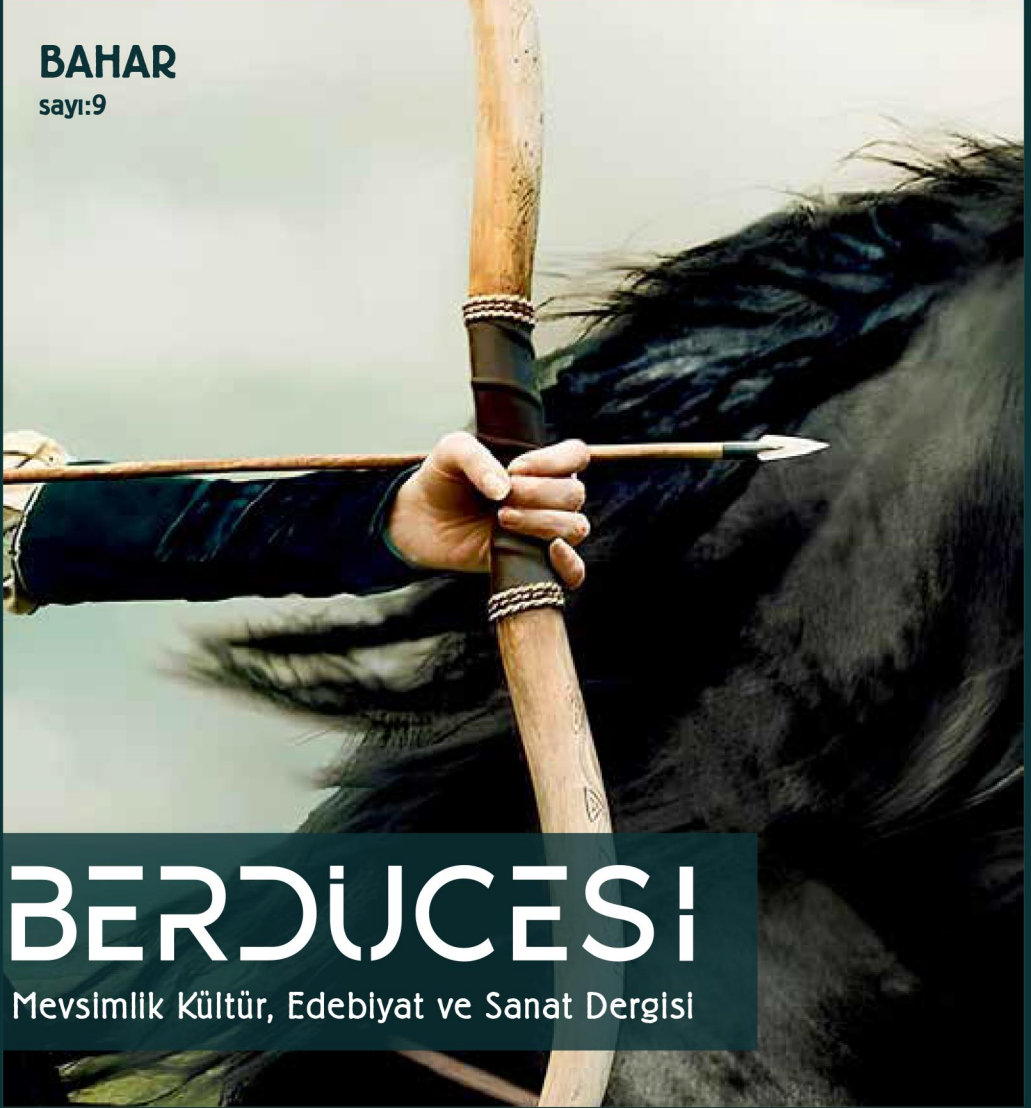

Dosya:
Kıymeti Kendinden
Menkul Eserler

”

BAHAR
sayı:9

BERDÜCESİ

Mevsimlik Kültür, Edebiyat ve Sanat Dergisi

Peren Birsaygılı Mut

*Çok Eski Bizim Tarihimiz:
Fadva Tukan*

Fatma Gülşen Koçak

Filistin'in Kahraman Kadınları

Hümeyra Yabar ile Söyleşi:

Benim Safım Ay Yıldızın Yanı

Zeynep Sayman

Rengârenk

Aliye Uslu Üstten | Ayşe Kalaycı | Bilge Doğan | Canan Olpak Koç | Cansu Tekin | E. Ecran Çeliksü | Emame Akman Harmancı | Emel Karagedik | Fatih Demirdöğen | Fatma Gülşen Koçak | Fatma Ünsal | Feyza Betül Tuğ | Feyza Nur Emiroğlu | H. Harika Durgun | Hatice Çınar | Hatice Mert Yunak | Hümeyra Yabar | Mehmet Narlı | Melek Demirdöğen | Mustafa Köneçoğlu | Ömer Yalçınova | Özge Korkmaz | Peren Birsaygılı Mut | Recep ArıkSelim Somuncu | Sena Baykal | Tuğçe Gök | Tuğçe Öcal | Ulaş Bingöl | Yasemin Zengin | Yasemin Kuloğlu | Zehra Yavuz | Zeynep Sayman

Kültür-Sanat Ve Şehir Dergisi

evelāhir

Kahramanmaraş'ı ve Türkiye'yi
Anlatmaya Kaldığı Yerden
Devam Ediyor

BERDÜCESİ

Kültür, Edebiyat ve Sanat Dergisi

BAHAR

sayı:9

BERDUÇESİ

Sayı 9 - Yerel Süreli

İmtiyaz Sahibi

Kahramanmaraş Büyükşehir
Belediye Başkanlığı

Genel Yayın Yönetmeni

Duran Doğan

Sertifika No: 44153

Editör

Bilge Doğan

Yayın Kurulu

Fatma Gülşen Koçak
Canan Olpak Koç
Aliye Uslu Üstten
Melek Demirdöğen
Esra Kirik
Tuğçe Gök

Son Okuma

Melek Demirdöğen

Tasarım

Hale Özer

Görsel-Teknik Hazırlık

Ebrar Akkaya

ISSN - 3023-6339

Baskı

Akbaba İletişim Matbaa Basım Yayın
Tanıtım Eğitim Danışmanlık ve Anket Hizmetleri
Şazibey Mah. 2. Sk. Hisar Apt. No:10/A
Onikişubat / KAHRAMANMARAŞ
Tel: (0344) 235 40 02 - 0532 517 62 24
akbabailetisim46@hotmail.com

İletişim Adresi

berducesidergisi@gmail.com

Bu eser, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi'nin bir kültür hizmetidir.

Sunuş

Maraş'ta nefes almak kırık ve hüznü bir kalple yaşamak oldu bizim için. Şehrin caddelerinde seyir halinde giderken gövdesi çatlak binalar, yıkım çalışması devam eden enkazlar, çarşı içerisinde yıllarca karşımıza çıkan sıra sıra binaların kalkan enkazlarıyla şehrin göbeğindeki tarlavari görüntüler... Bizler biraz iyi olduk derken, sıklıkla gördüğümüz enkazlar ve çatlakların bize depremi hatırlatması haline benziyor halimiz de, hasretle hüznleniyoruz. Dünyanın kimseye kalmadığını görüyor, birbirimizi sevdiğçe iyileşiyoruz. Berdücesi, muhabbetimizin hâsıl olduğu kutlu bir ocak gibi bir araya getiriyor bizi.

Berdücesi, bu sayısında "kıymeti kendinden menkul" eserlerin yani edebiyat tarihinde zaman zaman değeri abartılarak yüceltilen eserleri masaya yatırıyor. İncelenen eserlerin seçimini yazarlarımıza bıraktık. Dosyaya görüşleriyle katkı sağlayan **Mehmet Narlı, Aliye Uslu Üstten, H. Harika Durgun, Selim Somuncu, Ulaş Bingöl, Mustafa Köneçoğlu, Ömer Yalçınova ve Recep Ayık'a** teşekkürler...

Berdücesi Söyleşileri serisi **Hümeyra Yabar** ile gerçekleştirilen söyleşiyile devam etti. Yazar farklı yazarlarımızdan gelen soruları samimiyetle cevapladı.

Yasemin Kuloğlu, Yasemin Zengin, Tuğçe Gök, Feyza Betül Tuğ, Hatice Çınar bu sayımızın şairleri. Ankara'dan 11. Sınıf öğrencisi **Zehra Yavuz** da bu sayımızda misafirimiz.

Zeynep Sayman, Fatma Ünsal, Hatice Mert Yunak, Feyza Nur Emiroğlu, Tuğçe Öcal, E. Ecran Çeliksü, Özge Korkmaz, Emame Akman Harmancı, Ayşe Kalaycı öyküleriyle yeni sayımızda.

Bu sayıda denemeleriyle katkı sağlayan yazarlar ve yazılarının içeriğine gelecek olursak; **Peren Birsaygılı Mut** Filistinli öncü kadınlardan **Fadva Tukvan'ı** tanıtıyor. **Canan Olpak Koç**, Ahmet Haşim'in çeşitli hususlarda kadına bakış açısını yorumlayan incelemesiyle aramızda. **Fatma Gülşen Koçak**, Filistin'in kahraman kadınlarını yazdı. **Fatih Demirdöğen**, *Mükemmel Günler* filminin kahramanı **Hirayama'yı** anlatan denemelerini sundu.

Emel Karagedik, Halid Refiğ'in *Hanım* adlı filminin tanıtım yazısıyla dergimizde.

Melek Demirdöğen, **Ayşegül Sözen Dağ'ın** çocuk romanı *Sekiz Dakika'nın*; **Cansu Tekin**, Şule Gürbüz'ün *Kıyamet Emeklisi* adlı romanının; **Sena Baykal**, **Zeynep Sayman'ın** *Uzakların Öyküsü* isimli öykü kitabının tanıtımıyla aramızda.

Muhabetin dost yürekleri birleştirici gücüne heyecanla Bahar sayımızı size takdim ediyoruz.

Editör
2024 Bahar

İÇİNDEKİLER

- 6 Peren Birsaygılı Mut - Çok Eski Bizim Tarihimiz:
Fadva Tukan - *İnceleme*
- 11 Zehra Yavuz - İrtihal D d ğ  - *Şiir*
- 12 Canan Olpak Koç - Kadın, Kıyafet ve Şairin Görüşü
Ahmet Haşim Ne Dedi? - *İnceleme*
- 20 Zeynep Sayman - Rengârenk - * yk *
- 24 Bilge Doğan - Kıymeti Kendinden Menkul
Eserler - *Soruşturma*
- 38 Fatma Gülşen Koçak - Filistin'in Kahraman Kadınları - *Deneme*
- 40 Emame Akman Harmancı - Uçurtmanın İpi - * yk *
- 44 Tuğçe Gök - Akış ve Son - *Şiir*
- 46 Tuğçe  cal - Bir G lgeyi Sayıklamak - * yk *
- 49 Bilge Doğan - Hümeyra Yabar: Benim Safım
Ay Yıldızın Yanı - *Söyleşi*
- 56 Fatma  nsal - Bütün Tebess mlerin Birincisi - * yk *
- 63 E. Ecran  eliksi - Kanlı Toka 2 - * yk *
- 67 Feyza Betül Tuğ - Orman Bitti - *Şiir*

Hatice Mert Yunak - Üç Kişilik Fotoğraf - <i>Öykü</i>	68
Feyza Nur Emiroğlu - Muammer'in Savaşı - <i>Öykü</i>	72
Yasemin Zengin - İki Sandal - <i>Şiir</i>	77
Özge Korkmaz - Mahkûmuma Gülümserken - <i>Öykü</i>	78
Emel Karagedik - Hanım - <i>İnceleme</i>	82
Melek Demirdöğen - Çocuğun Sanat, Edebiyat ve Estetik Yolculuğunda "Sekiz Dakika" - <i>Kitap Tanıtımı</i>	85
Ayşe Kalaycı - Fal Tahlili - <i>Öykü</i>	88
Fatih Demirdöğen - Hirayama; Denemede ve Şiirde Kendini Hatırlatan Kahraman - <i>Deneme</i>	92
Cansu Tekin - Tenden Öze, Çoktan Teke Buhranlı Bir Yolculuk - <i>Kitap Tanıtımı</i>	94
Yasemin Kuloğlu - Neredeysen? - <i>Şiir</i>	96
Sena Baykal - Özlem, Sevme, Sevilme ve Yarım Kalmışlıkların Öyküsü: Uzakların Kokusu - <i>Kitap Tanıtımı</i>	97
Hatice Çınar - Uçurtma Yorgunluğu - <i>Şiir</i>	99
Bilge Doğan - Uğultu - <i>Öykü</i>	102

ÇOK ESKİ BİZİM TARİHİMİZ: FADVA TUKAN

Peren Birsaygılı Mut

Hikâyemiz, Filistin'in en güzel şehirlerinden birisi olan Nablus'ta başlıyor ve yine burada bitiyor.

Şehrin tarihi sokaklarından birisinde, Osmanlı mimarisi ile inşa edilmiş büyük bir konak... Fadva Tukan, milyonlarca Filistinlinin hayatını mahveden ve İsrail'in kuruluşuna giden yolda en önemli adım olan Balfour Deklarasyonu'nun imzalandığı 1917 senesinde, bu konakta doğuyor. Osmanlı döneminde çok sayıda yönetici çıkarmış, sadece Nablus ve Filistin'in değil bütün Arap dünyasının en köklü ailelerinden birisi Tukan'ların kızı olan Fadva'nın çocukluğu, hızlanan Siyonist göçünün gölgesinde geçiyor. 1917 senesinde başlayan İngiliz işgalinin getirdiği huzursuzluklar iyice ayyuka çıkmaya ve ülkenin her yerinden haberler gelmeye başlıyor. Bir gün Kudüs'te yaşanan bir ayaklanma, öteki gün Akka'dan ya da Yafa'dan gelen grev haberleri. 1936-1939 yılları arasında gerçekleşecek olan Büyük Filistin İsyanı kapıda. Evdeki

erkeklerin konuşmalarından ve eve giren gazetelerden öğreniyor bütün bunları Fadva.

İşte o esnada büyük bir gayretle çıkış yolları aramaya başlıyor. Ve imdadına diğer abisi şair İbrahim Tukan yetişiyor. Filistin'in en büyük şairlerinden birisi olan İbrahim, Fadva'dan 12 yaş büyük ve kız kardeşine çok düşkün. Henüz Beyrut'ta öğrenciyken şair olarak büyük bir ün kazanmış, Nablus'a döndüğünde bu ünü daha da artmış. Vatan

“İşgal, Filistinli

kadınları toplumdaki izole eden o perdeyi yırtıp atıyor. Ve bu perdenin yırtılıp atılmasında en büyük pay sahibi, o kadınların sesi olan Fadva Tukan oluyor.”

şiiirleri ile özellikle Filistin gençliğinin en önemli kahramanlarından birisi haline gelmiş. Nablus'taki meşhur Necah Okulu'nda edebiyat öğretmeni olarak çalışıyor. Öğrencileri İbrahim Tukan'a yazdıkları şiiirleri veriyorlar sıklıkla. Ve İbrahim de bu şiiirleri eve getirerek akşamları kız kardeşine okuyor. Fadva, birden bire bu şiiir okuma akşamları esnasında en büyük yardımcısı haline geliyor abisininin. Okudukları şiiir hakkındaki düşüncelerini, hangi kısmını daha çok beğendiğini ya da nesini beğenmediğini büyük bir heyecanla anlatıyor ona. Bunları anlatırken kendisinin de içinde dile getiremediği duygular ve düşünceler olduğunu ilave ediyor. Ve abisi İbrahim Tukan'dan ona şiiir yazmayı öğretmesini istiyor. İbrahim Tukan, kardeşinin bu isteğini kırmıyor. Ve Fadva'nın odası akşamları bir dersliğe dönüşüyor artık. Abisi önce bol bol okumasını salık veriyor kardeşine. Ona, Arap edebiyatının belli başlı bütün klasiklerini getiriyor. Fadva, penceresinin önüne geçerek yorgun düşene kadar okuyor, okuduklarını üzerine saatlerce düşünüyor. Bambaşka bir dünyaya adım atarak yazmaya başlıyor artık. Bu arada babası İngilizler tarafından tutuklanıyor ve Fadva ilk şiiirini hapisanedeki babası için kaleme alıyor. Ardından ise ne yazık ki en büyük destekçisi olan abisi İbrahim Tukan, 1941 senesinde, henüz 36 yaşında hayatını kaybediyor.

Fadva, abisini kaybettikten sonra hiç ara vermeden yazmaya devam ediyor. Evdeki defterler dolusu şiiirler, önce Daneer lakabıyla, ardından ise açıkça Fadva Tukan ismiyle yavaş yavaş edebiyat dergileri ile de tanışmaya başlıyor. Ve Filistin halkının gasp edilen toprakları üzerinde yeni bir devlet kurulurken Filistin halkının ilk kadın şairi de büyük bir cesaretle çıkıyor ortaya.

Bizler, yani Filistinli kadınlar da buradayız ve dimdik duruyoruz sizin karşınızda diyor Siyonistlere Fadva. O dönem hayatın dışında tutulan, çok fazla dışarı çıkmayan ve toplumsal hayata karışmayan kadınların, aslında nasıl güçlü birer savaşçı olduklarını anlatıyor onlara. Savaşmak, sadece eline silah almak demek değil elbette. Yerlerinden yurtlarından sürülen, evleri yıkılan ve kendi vatanlarında bir anda mülteci durumuna düşen Filistinli kadınlar, tüm bu yaşananlar karşısındaki duruşları ile gösteriyorlar ne kadar güçlü olduklarını. Filistinli direnişçileri, İsrail askerlerinden saklıyorlar; evlatlarını, eşlerini ya da kardeşlerini direnişin içine uğurluyorlar; işgalci Siyonist askerlerini gördükleri her yerde tüm öfkelerini onların yüzlerine haykırmaktan da çekinmiyorlardı. İşgal, Filistinli kadınları toplumdan izole eden o perdeyi yırtıp atıyor. Ve bu perdenin yırtılıp atılmasında en büyük pay sahibi, o kadınların sesi olan Fadva Toukan oluyor.

1948 Nekbe'sinin ardından yüzbinlerce Filistinli evinden sürülürken 1967 Arap-İsrail Savaşı'nda kazanan taraf maalesef İsrail oluyor ve işgalin alanı daha da genişliyor. Fadva'nın doğup büyüdüğü Nablus şehri de -ki burası 1948'te İsrail kurulurken Ürdün egemenliğine geçmişti- resmen işgal altında olan şehirler arasına katılıyor. Ve bu durum, Fadva'nın şiirlerinin daha da keskin bir hal almasına neden oluyor. Filistin'in değişen kaderi ile birlikte, Fadva'nın mısralarındaki işgal, yoksulluk, ölüm ve ayrılık öğeleri daha da çoğalıyor. Bir şiirinde şöyle yazıyor;

*Haykıracağım dünyanın suratına
Özgür insanlar adına savaşı
Doysun varsın utancın ekmeğiyle
Güneşin düşmanları*

1980'lere gelindiğinde, Fadva'nın ünü Arap dünyasının dışına taşıyor ve şiirleri önce İngilizceye, ardından başka dillere çevriliyor. İlk kadın

“Siyasi bir davayı,
 edebî bir dava haline getirme konusundaki müthiş yeteneği ile herkesi kendisine hayran bırakıyor Fadva.”

direnîş şairi olması nedeniyle, Arap dünyasında zaten büyük bir üne sahipken artık dünyaca tanınır oluyor. Böylelikle dünya, Filistin’de yaşananları bir kadının kaleminden/mısralarından okumaya başlıyor. Siyasi bir davayı, edebî bir dava haline getirme konusundaki müthiş yeteneği ile herkesi kendisine hayran bırakıyor Fadva. İsrail Savunma Bakanı Moşe Dayan, Fadva’nın şiirleri için *“Onun şiirleri on suikasttan daha yıkıcıdır.”* benzetmesi yaparak ondan ne kadar rahatsız olduklarını açıkça dile getiriyor.

Bu arada 1987 yılında, 5 yıl sürecek 1. intifada başladığında, artık 70 yaşında olan Fadva yanı başından tanklar geçerken bir an olsun evine çekilmeyi düşünmüyor. Sokakta direnişçilerin yanında yer alıyor ve Filistin davasını büyük bir gururla omuzlarının üzerinde taşımaya ve intifadanın ruhunu yansıtan şiirler yazmaya devam ediyor. Bir şiirinde, o çok sevdiği Filistinli çocuklara hitaben şu satırları kaleme alıyor;

*Çok eski bizim tarihimiz
 Savaşın başından geçenler çok eski
 İşte o vakit bileceksiniz canım yavrularım
 Dört diyara saçılıp savrulanlar
 Ne vakit ve nasıl kavuşurlar birbirlerine
 Dağılmanın, yoksunluğun öyküsü ne vakit biter
 Nasıl erer sona?*

Filistinli kadınlar ve çocuklar, silahlı İsrail askerlerine taş ve çıplak ellerle kafa tutuyorlar. Bu Fadva’nın en çok istediği şeylerden birisi, zira sadece İsrail işgaline karşı savaşmıyor. Arap kadınlarının daha etkin bir konuma sahip olmalarını istiyor. Korkusuzca karışmaları gerektiğini düşünüyor hayatın içerisine. Şimdiye kadar gizlenmiş kadınların sesinin daha çok çıkmasını istiyor. Aslında ne kadar cesur olduklarını, istedikleri zaman her şeye karşı koyabileceklerini biliyor. Ve haklı da çıkıyor, zira Filistin’de yaşanan işgal saklı bir gücü ortaya çıkarıyor ve kadınlar sokaklara inerek büyük bir kahramanlıkla intifadaya destek oluyor. 1. ve 2. intifada büyük oranda kadınların intifadası haline

geliyor.

Öyle çok şeye tanıklık ediyor ki Fadva Tukan. İsrail’in kuruluşuna, Deyr Yasin Katliamı’na, 67 Arap-İsrail Savaşı’na,

Sabra ve Satilla Katliamı'na, Kara Eylül olaylarına ve 1. intifada'ya. Doğup büyüdüğü Nablus şehrinin işgal edildiğini görüyor. Bahçelerindeki portakal ağaçlarının yıkıldığını, o canım zeytin ağaçlarının kesildiğini... Ve yaşadığı her acının ardından daha güçlü ayağa kalkıyor, yazarak halkının yaşadığı acıları duyurmaya devam ediyor.

Dünyanın çeşitli yerlerinden aldığı pek çok edebiyat ödülüne sahip oluyor. *Artık yaşlandım, diyor, 2. intifada başladığı zaman. Uzun süre ayakta dursam yoruluyorum, istemsizce ellerim titriyor, birer birer ortaya çıkmaya başlayan hastalıklarla boğuşuyorum.*

Kan pıhtılaşması nedeniyle kaldığı hastaneden çıktıktan sonra bir aksilik daha yaşanıyor. Ve ayak bileğindeki eklem kemiği kırıldığı için yatağa mahkûm oluyor. Ancak ziyaretine gelen dostlarına şunu söylüyor; *Koluma girin ve sokaklara çıkarın. Filistin'in sokaklarına.*

O vakitler, Nablus şehrinde büyük bir mülteci kampı var. Ve bir akşam hasta yatağından çıkarak kimseye haber vermeden kampı ziyaret etmeye gidiyor. Bileğinde inanılmaz bir ağrı var, ayakta durmakta zorlanıyor, dinlene dinlene yürüyor. Kampa geldiğinde bir ağacın arkasına gizlenerek içindekileri izliyor uzun süre. Aileler, elektrik olmadığı için karanlıkta oturuyorlar ve küçük bir battaniyenin altına beş altı çocuk birden girmiş, birbirlerine sarılarak uyuyorlar. Gözyaşlarına engel olamıyor Fadva, ama ağladığını kimse görmesin diye geldiği gibi yine kimseye görünmemeye çalışarak eve dönüyor. Ve şu satırları yazıyor;

*Beni salıncaksız koydular
Ekmeğimi çamura buladılar, kirpiklerimi toza toprağa
Aldılar tahta atımı benim
Yükü babamın sırtına koymaya zorladılar
Gecenin ağırlığını kaldırmaya zorladılar
Kim açtı bu ateş arklarını içimde, kim açtı, kim?*

2. intifadanın devam ettiği 2003 senesinin 12 Aralık günü, bu noktadan gelen bir haberle, Filistin'de bütün bayraklar yarıya indiriliyor. Filistin direnişinin ilk kadın şairi Fadva Tukan 86 yaşında hayata veda ediyor çünkü. Henüz küçük bir kızken şiir yazarak hayata tutunduğu Nablus'taki konaklarının odasından binlerce insanın omuzlarında çıkıyor bu sefer. Filistin'in her yerinden on binlerce kadın, Fadva'ya son görevlerini yerine getirmek için yollara dökülüyor. Bugün güzeller güzeli Nablus şehrine yolu düşenler olursa, sevgili Fadva Tukan'ın kabrini ziyaret edip bir Fatiha okuyabilirler. Yanındaki kabirde de çok sevdiği abisi, büyük şair İbrahim Tukan yatıyor. Yolları çok erken ayrılan iki kardeş, ebedi istirahatgâhlarında tekrar bir araya gelmişler.

“Bahçelerindeki portakal ağaçlarının yıkıldığını, o canım zeytin ağaçlarının kesildiğini görüyor. Ve yaşadığı her acının ardından daha güçlü ayağa kalkıyor, yazarak halkının yaşadığı acıları duyurmaya devam ediyor.”

İRTİ- HAL DÜ- DÜĞÜ

Ezgiler düğümleniyor boğazımda
Gürültüyle yürüyor karıncalar
Unufak dünya için bunca tantana
Eskimeyen güzlerden açar çiçekler
Şiirler buna yazılır
Perdeler güneşi doğurmaya
Anneler gafleti uyandırmaya
Bunun için hazırdır
Kurt sürüleri bassa da geceyi
Aydan kim kaçabilir?
Paçası ütülü adamlar hariç
Son harekeyle hizadayken ordular
Savaşmak bir kaderdir
Penceresiz korkularla büyümek
Nefsin lekesi
Muhtelif dualarla gökyüzünden
Nutuklar çekilince
Büyük adam olmanın
Numunesini taşıyacağız
Zanni kabuslar içinde
Denizden son kez yükselecek
İrtihal düdüğü

ZEHRA YAVUZ

KADIN, KIYAFET VE ŞAİRİN GÖRÜŞÜ AHMET HAŞİM NE DEDİ?

Canan Olpak Koç

Modernleşme, Osmanlı'da başlayan Cumhuriyetle beraber hayatın her alanına dağıtılan bir değişim sürecidir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında modernleşme ve laiklik bağlamında yapılan düzenlemelerden ve yeniliklerden en başta kılık kıyafet nasibini alır. Bu noktada Osmanlı dönemindeki gibi kurumsal bir düzenlemeden ibaret kalınmamış, toplumun genelini kapsayıcı düzenlemelere gidilmiştir. Ancak bu durum hemen kabul gören bir şey olmaz.

Yakup Kadri'nin Ankara romanında geçen şu ifadeler, devletin başkenti Ankara'da bile modern kabul edilen kadın görünümünden rahatsız olan çevrelerin varlığını göstermesi bakımından önemlidir:

"İstanbul'dan gelmiş kuzum. Belinden aşası erkekmiş, belinden yukarısı dişi. Kalaba köylüleri söyleye söyleye bitiremiyorlar. Bağlarda çok acayip şeyler olurmuş, biz iki yıldır ne Çankay'ya, ne Keçiöre'e varamıyoruz. Yalnız erkeklerimiz gidip gelir.. Ara sıra şundan bundan işitiyoruz. Çankaya'da kısa fistanlı, çarşafsız karılar, saçı bası açık dolaşırlarmış. Gece oldu mu, erkeklerle bir arada oturup ahenk ederlermiş... Heni, hepsinin de kolları, bacakları cılbahmış." (Karaosmanoğlu 2001: 47-48)

Romancılar karakterleri aracılığıyla yaşanan değişimin etkisini yansıtan şairler de sessiz kalmaz. Bizzat kendi sesinden görüşlerini duyuranlar vardır. 20. yüzyıl başlarında edebi faaliyetlerine başlayan Ahmet Haşim'in acaba toplumsal değişimler karşısında tepkisi nedir? Veya bir tepkisi var mıdır? Hayatında politik ve sosyal hiçbir şiir yazmadığı (Kaplan 1999: 297) söylenen Haşim, öyleyse bile nesirlerinde bu hükmü tersine çıkarır. Nesirlerinde sosyal hayatın içindedir. Haşim, nazımda çalıştıramadığı kabiliyetlerine de geniş imkânlar bulur; hayatın şiire girmeyen çok çeşitli hadiseleri üzerine eğilmek ve onları konuşurmak fırsatını elde eder. Bu nesirler, zaman zaman kabuğunun dışındaki âleme karışan şairin, orada olup bitenleri nasıl gördüğünü anlatması bakımından da dikkate değer. (Akyüz 1999: 606-607) Ahmet Haşim'in kadınlarla ilişkisinin çirkinlik saplantısı ve aşağılık duygusu yüzünden hep problemlili olduğu söylenir. Daha çocuk yaşlarda, pencereden gördüğü küçük kızlara aşık

**“Haşim,
nazımda
çalıştıramadığı**

kabiliyetlerine
nesirde geniş
imkânlar bulur.

Bu nesirler,
zaman zaman
kabuğunun

dışındaki âleme
karişan şairin,
orada olup

bitenleri nasıl
gördüğünü
anlatması

bakımından da
dikkate değer.”

olan veya olduğunu zanneden Haşim’in gençlik ve olgunluk yılları da gördüğü her kadına âşık olmakla geçmiştir. Fakat onlardan hep kaçır. (Ayvazoğlu 2002: 220) “Ahmet Haşim yakışıklı bir erkek değildi” (Urgan 2009: 208) denilse de Ahmet Haşim, aslında çirkin sayılmaz. Abdülhak Şinasi Hisar ve Yakup Kadri’nin belirttiklerine göre Ahmet Haşim, orta boylu, bilinenin aksine beyaza dönük pembe tenli, yeşil harelî gözlü, biraz öne çıkık alınlı bir yüze sahiptir. Bu yüzü çocukluğunda geçirmiş olduğu bir kazadan kalma –bazıları Halep çıbanı izi zannetmişlerdir- bir yara nişanesi ve çukuru belirli bir çene süsler. (Tural 1992: 11) Bu nedenle onun kadınlarla ilişkisi denilince veya kadınlara bakış açısı nedir diye sorulunca akla gelen, farz edilen bu çirkinlik kompleksi fikirlerini etkileyen bir durum değildir diye düşünülmektedir. “Kadınlar için hakiki cazibenin ezeli düsturu bize göre, daima şundan ibaret kalacaktır: Çok konuşmamak ve yılışmamak.” (Haşim 2005: 67-68) diyen Ahmet Haşim, belki de âşık olduğu o kadınların hiçbirisinde bu özellikleri göremediği için onlardan kaçır.

Ahmet Haşim, kadınları meleğe, daha doğrusu meleği kadına benzetir. Fakat bu, herhangi bir kadın değildir.

Edebiyattaki manasına göre, melek bir kadındır ki gözleri mavi, saçları sarı ve beyaz entarisinin etekleri uzundur. Hıristiyan sanatında

melek, lepiska saçları topuklarına kadar uzanan, büyük güvercin kanatlı, mahcup bir genç kız şekline benzetilir ve daima elinde sur cinsinden uzun bir musiki aleti olduğu halde, gökte beyaz bulut yığınlarının kenarından tebessüm ettirilir. (Haşim 2005: 34)

Öte yandan Goethe, melekleri kadına benzeten Ahmet Haşim'den tamamen farklı şeyler söyler. Kadınların ironisi yoktur, kendiliklerinden bırakamazlar. O sözde büyük sadakatleri de kendilerini aşamadıkları içindir, sonra erkeklerden daha muhtaç, daha bağımlı oldukları için de bunu yapamazlar. (Aytaç 1986: 372) Ahmet Haşim, aşka taliptir. O aşkın neticesinden bir evlilik ummamaktadır. Çünkü evlilik aşkı öldürür. Bir aşk, anında belirebilir ve her eğilim şimşek gibi bir an alevlenmelidir; ama sevince hemen kim evlenir? Aşk manevi bir şeydir, evlenmekse gerçek; maneviye gerçekle karıştırmamın cezası vardır. (Aytaç 1986: 260) Ahmet Haşim'in düşüncesinde bu cezanın tezahürü çok ağırdır.

Aşk geçici, evlilik ise daimidir. Evliliği aşkın devamı zannetmiş safdil çiftler, üç ay geçmeden dudaklarda ateşin söndüğünü görmüşler ve bir akşam kendilerini karşı karşıya esner bulmaktan hayret etmişlerdir. Aşk değişmeyince ölür. (Haşim 2005: 23)

Onun, evlilikle sonuçlanacak bir ilişkiden kaçmasının veya böyle bir ilişkiyi başarmamasının bir başka sebebi de şair kimliğiyle ilgilidir. Güzel bir şiir yazabilmek için âşık olmalı; aşkı, sevgiyi şiirine tüm ruhuyla yerleştirebilmelidir.

Ahmet Haşim'i kadınlardan kaçırın bir başka sebep de karşılaştığı kadınların bizzat kendileriyle ilgilidir. Hayalinde canlandırdığı kadın tipleriyle gerçek hayatta karşılaştığı kadınlar arasında tezatlar vardır. Evlilik teşebbüslerinin nihayetsiz kalmasında bu tezatın etkisi büyüktür. ...sözlüsü yakasına moda uyararak yapma meyvelerden broş taktığı ve annesi "incecik boynunu uzatarak konuşurken içinden su konuşan bir ibriğe benzediği için" (Karaosmanoğlu 1969: 131) evlilik projelerinden birisini iptal eden Ahmet Haşim, kadın suretindeki o meleği gerçek hayatta bulamaz. Belki bir zamanlar o suret vardır. Fakat değişen dünya, kabul edilen yenilikler, hayaldeki o sureti, şairin yaşadığı gerçek dünyadan alıp götürmüştür.

Bu verem çevreli maverai güzelin örneği, kadın kıyafetinin son inkılâbına kadar devam edebilmişti. Fakat kadın saçları, berber makasıyla kısılıp, eteklerin yarısı da terzi nefesiyle uçarak dizleri çıplak bıraktığı günden sonra, melek, birden mazinin silik şekilleri arasına düşmüştür. (Haşim 2005: 35)

Ahmet Haşim, kıyafet devrimine karşı olanlar arasındadır. Fakat ondaki bu karşıtlık,

Her hangi bir siyasi, dini, kültürel tepkiden ziyade estetik merkezlidir. Şiir alanında sanatını bir fikre sözcü olması yerine salt güzeli temsil

etmesi bağlamında oluşturan sanatçı, aynı tavrı modernleşme değişimi neticesinde değişen Batılı tip kadın görünümü karşısında da sergileyecektir. O, hayalinde canlandırdığı suretten kadınları uzaklaştırdığı için kıyafet devrimine karşıdır. Şair, *Şeytani bir alevin temasıyla, taraf taraf ateş kırmızılığına boyanan çağdaş kadın çehresi yanında, uzun sarı saçlı ve mavi gözlü melek, şimdi aptal bir halayık çehresinden daha fazla cazip değil.* (Haşim 2005: 35) der.

Özellikle makyaj yapan, Avrupalı modaları takip eden, “nereden geldiği ve nasıl başladığı meçhul bir kürk modasına” (Haşim 2005: 21) tutulan kadın bütünüyle uzaktır Ahmet Haşim’e. Bu konuda da “Tırnaklarını uzatıp sivrilten ve vücudunu baştan başa tüylü göstermek isteyen kadın, belli ki insandan gayri bir hayvana benzemek için uğraşiyor. Kadınlarda bu insan şeklinden uzaklaşma meylinin sebepleri ne olsa gerek? (Haşim 2005: 21) diyerek ağır sayılabilecek bir eleştiri cümlesi kurar.

Aslında, kıyafet devrimine, değişen kadın kıyafetlerinden yola çıkarak karşı çıkan başka isimler de olur. Mesela Ahmet Rasim “Kadınlarımız için eski örtü olan ferace, yavaş yavaş nazlı omuzlarımızdan düştü. Adı bile kültür ve sohbet meclislerimizde çoğu zaman ağza alınmayan çarşaf, ilgisizlik alanından birdenbire üzerimize sarılarak modanın verdiği renk, biçim tarza göre taşınmaya başlandı.” (Rasim 1992: 183-184) derken, kıyafet devrimi öncesindeki kadın giyimine olan özlemine beyan eder.

“Bu zarif, bu eşsiz, nazik baş kıyafetlerinin yerine geçen modaların ne kadar yakışsız olduğu burada izaha lüzum görmem. Hele kadınlarımızın, Rus göçmen kadınlarının Avrupa’da işçi kadınların baş kıyafetini taklit ederek burada ortaya koydukları ve bizim eski dolmacı mama dadıların kullandıkları biçimde yaptıkları baş kıyafetleri (alamaroken) kadar güzelliğe ve yüz güzelliğine eksiklik verici bir kıyafet düşünemem.” (Rasim 1992: 164-165)

Gerçekte, her ne kadar Ahmet Rasim, kadınlarımızın Rus göçmen kadınlarının ve Avrupa’daki işçi kadınların baş kıyafetlerini taklit etmelerini kişisel tercihler olarak görse de resmî olarak da kıyafet devriminden önce kadın giyimiyle ilgili yenilik hareketleri olmuş, bu konuda fikirler ileri sürülmüştür. II. Abdülhamid 2 Nisan 1892 (1308)’de, çok ince kumaştan siyah çarşaf giyinmiş ve siyah tül örtünmüş olan Müslüman kadınlarını matem tutan Hristiyanlara benzediklerinden çarşaf giyilmesini yasaklamıştır. (Kurnaz, 1997: 57) İlk kadın romancı kabul edilen Fatma Aliye’nin, Nisvan-ı İslam adlı eserinde kadın giyimiyle, kadınların modayı takip etmeleriyle ilgili görüşleri vardır. Elbiseleri kapalı ve saçları örtülü olduktan sonra kadınların erkeklerle görüşmeleri dinî yönden yasak değildir. Zaten yaşmak, ferace ve peçe sonradan alınan ülkelerin âdetidir. Kadınların modayı takip etmelerinde

“Ahmet Haşim, kıyafet devrimine karşı olanlar arasındadır. Fakat ondaki bu karşıtlık, her hangi bir siyasi, dini, kültürel tepkiden ziyade estetik merkezlidir.”

bir mahzur yoktur. Ancak, dinî hükümlere uygun olmak, israf etmemek ve yerli malı kullanmak, yerine göre alaturka veya alafranga giymeyi bilmek tavsiye edilmektedir. Korse, saç yaptırma vs. hakkında da aynı şeyler geçerlidir. (Kurnaz, 1997: 63)

Ahmet Haşim, varlığın çıplak görüntüsünden rahatsızlık duyar. Bu çıplaklığın çirkinliğinden tabiatın bir başka hali olan karanlıklara sığınarak kaçmaya çalışır. Özellikle akşam ve gece saatlerindeki izlenimleriyle gölgeler, ağaçlar, ırmaklar, kuşlar bu dünyanın yaşatılmak istenen başlıca öğeleridir. (Kurdakul, 2002: 201) Öte yandan, kadında boyaya karşıdır. O, kadını en saf haliyle sever.

Şu ışıklar içinde görünüp kaybolan kadınlara bak! Ne derilerindeki beyazlık insan beyazlığı, ne gözlerindeki siyahlık, insan gözü siyahlığı, ne dudaklarındaki kızılık, insan dudağı kızılığdır. Tabiatın eserleri hiç de bu sahne yaratıkları kadar güzel değil! Kırmızı, sarı, yeşil, siyah

boyalar, renksiz etleri, çipil gözleri, soluk dudakları değişikliğe uğratarak, harap uzviyetlerden birer gençlik ve güzellik mucizesi vücuda getirmiş. Kim diyor ki kadın şimdi, eskisi gibi, yüzünü sıkı örtüler altına saklamıyor? Ya boya örtüleri? Bunların altındaki hakiki çehreyi görmek kabil mi? Boyalar olmasa bilmem kadın ne yapardı? (Haşim 2005: 57)

Ahmet Haşim'in Medeni Kanunla biçimlenen kadına bir on beş-yirmi yıl öncesinin kadının zarafetini överken 1876'lar ile 1913 Türkiye'si kadınına mukayese eden Loti, Türk kadınında eskiye oranla daha fazla örtünme olduğunu tespit ederek bu durumdan hoşlanmayacaktır. Loti "ama ne yazık, zarif kayıkların içinde hiç yaşmaklı kadın görmüyorum, hepsi daha yeni, daha hüznümlü, yüzü tümüyle gizleyen çarşafı benimsemişler; gölgeli kadife gözleri açık bırakan yaşmak daha hoştu." (Baldıran 2005: 41) diyerek görüşünü açık eder.

Fransız yazar Türk kadınına bu şekilde değerlendiren Haşim, modern giyimli Türk kadınına getirdiği eleştirilerin aksine, Parisli kadınları takdir eder. Çünkü ona göre Parisli kadınlar, sade olmayı başarabilmişler ve kendilerini beğendirmek için süsten makyajdan medet ummamışlardır:

Gayet sade giyinen, hatta kıyafetçe iptidai bir şekil arz eden bu, ekseriyetle henüz saçlarını kestirmeyen kadının bütün tehlikeli cazibesi ağırbaşlılığından, saflığından, konuşmasından ve bilhassa anlatılmaz işve ve edasından geliyor. Bunlar, dünyanın en güzel kadınlarına Parisli kadının cesaretle meydan okuyabilmesi için kâfidir. (Haşim 2005: 84)

Aslında elit tabakadan bakıldığında Cumhuriyet'le birlikte kadının yaşamında çok da bir değişiklik olmamıştır. Farrere, *Ankaralı Dört Hanım* adlı kitabında kahramanlarından Vilandry'nin ağzından "Eski zaman Türk Hanımları, en azından muayyen bir seviyeye sahip olanlar dahi Fransız Hanımlarına benzemektedirler. Dolayısıyla fazla bir değişime ihtiyaç olmadı" (Farrere 1999: 14) sözlerini sarf ettirir. Bu anlamda Ahmet Haşim'in vurgu yaptığı kadın imgesinin zaten doğal kabul ettiği için övdüğü Parisli kadına benzediği söylenebilir. Her ne kadar kılık kıyafet ile ilgili daha önceden fikirler öne sürülmüş, girişimlerde bulunmuşsa da kadın, birçok hakları medeni yasa ile elde edecektir. Bu yasayla kadın, erkekle eşit bir seviyeye gelmiştir. Bununla birlikte Haşim, 17 Şubat 1926'da kabul edilen medeni yasa ile kadınların, erkeklerle eşitlik hakkını kazanmasına da karşıdır. Çünkü kadın bu yasayla, erkeğin seviyesine çıkmamış, inmiştir. Bu konuda da *Erkeği, seve seve, ölüme yollayacak derecede cinsi bir üstünlük ve kudrete malik olan kadının erkeğe, kendi esirine, eşit olmak ve benzemek için dişini tırnağına takarak yaptığı gayretlerin sebebi delilikten başka ne olabilir?* (Haşim 2005: 26) der.

Ahmet Haşim, kadınlara sosyal statüde erkeklerle eşit konuma getiren Medeni Kanun'a böyle ters yaklaşımli bir eleştiriye yönelir-

"Kadının çalışma hayatında karşılaşacağı

zorlukları anlatırken şair kimliğinin büsbütün ötesinde toplumsal öngörülerde bulunur. Bu da onun, toplumsal değişimler karşısında kayıtsız kalmadığını; dolayısıyla aydın bilinci taşıdığını gösterir."

ken şair estetizmiyle değil gazeteci öngörüsüyle hareket eder. Şiirde sembolizm akımının temsilcisi kabul edilen şairin, hayat karşısında sergilediği realist bir duruştur bu tavrı. Zira erkeğin seviyesine indiğini savunduğu kadını; hayat mücadelesi, yani iş hayatı beklemektedir.

Haşım, Medeni Kanunu'nun kadını iş hayatına sürükleyeceğine yönelik öngörüsü kadar iş hayatında kadınların karşılaşacağı zorluklar hakkında da öngörülerini belirtir.

Altın gözlerin tılsımını ve mercan dudakların ateşini bir kâğıt parçasına, bir mürekkepli kaleme ve bir muşambalı pardösüye değişen asri kadınla beş on dakika, biraz yakından konuşmak, erkekleşme merakının kendisine ne pahalya oturduğunu anlamaya kâfidir. (Haşım 2005: 26)

İş dünyası, kadını, kadınlığın kendisine has kimi hususiyetlerden koparacaktır.

İş kadını –erken yazıhanesine gitmeye ve evine geç dönmeye mecbur olduğu için yıkanmaya ve temizlenmeye hiç vakti olmayan kirlî iş adamı gibi- acı acı ter, kepek, yağ ve toprak kokuyor. Lavanta ve pudra, deriden ve saçtan dağılan o karışık kokuyu daha iğrenç yapmaktan başka bir işe yaramıyor. (Haşım 2005: 26)

Çalışan kadın, erkeğin seviyesine inecek, erkekleşecektir Ahmet Haşım'e göre: *Binlerce asırlık erkek medeniyetini anlamak ve benimsemek için işe pek geç koyulan kadın, şimdi müthiş bir çalışmaya mahkûmdur. Er geç, zihin yorgunluğu, dünya yüzünü, saçı vaktinden evvel dökülmüş, cascavlak düşünür kadın başları ile de dolduracaktır.* (Haşım 2005: 26) Loti, Aziyade'î "Türkiye'de yetmişmiş tüm kadınlar gibi o da tembeldir." (Baldıran 2005: 95) diye betimlese de 1717-1718'de İstanbul'daki İngiliz elçisinin eşi olan Lady Montagu'nün Türkiye Mektupları adlı eserinde Türk kadınına şanslı sayar. Eserde geçen şu ifadeler, çalışma hayatına atılan kadının, kadınlığından çok şey kaybettiacağı iddiasındaki Ahmet Haşım'le örtüşür mahiyettedir:

"Mr. Hill ve onun gibi seyahatname yazarlarının, Türk kadınların esaretine acıdıklarını okurken şaşıyorum. Burada kadınlar diğer ülkelerde olduğundan daha hür ve serbest olarak, ömürlerini devamlı eğlence içinde geçiriyorlar. Bütün meşguliyetleri komşuya, hamama gitmek, devamlı masraf ederek modayı takip etmektir. Karısına biraz idareli harcamasını söyleyen kocaya deli gözüyle bakıyorlar. Bu meselede tek hâkim kadının istekleri. Velhasıl kocanın vazifesi para kazanmak, kadını de harcamaktır." (Baldıran 2005: 36)

Ahmet Haşım, şiirlerinde hayal ettiği, nesirlerinde ise karşılaştığı kadınları anlatmıştır. Şiirlerinde o hayale, güzel şiir sözcükleriyle seslenmiştir. Nesirlerinde, zaman zaman gerçek karşısındaki acımasızlığı görülür. Bu çelişkiyi hiç de garip karşılamamalıdır. Çünkü "dikenli, karmakarışık bir fidanda "gül" mucizesinin gelişmesini tabi

bulanlar, sanatkârın maddiyat ve maneviyatı arasındaki farka hayret etmemelidir." (Haşim 2005: 39) Kaynağını toplumsal bir değişim yahut etkileşim yerine yasalardan almış yeniliklerin toplum tarafından birden kabul görmeyeceği ve bu yeniliklere çeşitli sebeplerle tepkiler olacağı sosyolojik bir gerçekliktir. Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren kaynağı Batı menşeli yenilikler de Türk toplumunun çeşitli çevrelerinden zaman zaman tepkiler alır. Şiirlerinde toplumsal realiteden ayrı, sanatına münhasır bir yol izleyen Ahmet Haşim, nesirlerinde, realitenin uzağında durmamıştır. Özellikle değişen kadın görünümünü hakkında eleştiriler getirir. Onun eleştirilerini diğerlerinden farklı kılan, meseleye, herhangi bir fikrîsel temel yerine estetik pencereden bakmış olmasıdır. Bir anlamda hayalinde canlandırıp şiirinde güzelliğini anlattığı kadının gerçek hayatta da güzelliğini korumasıdır. Erkeklerle eşit seviyeye indirildiğini düşündüğü kadının çalışma hayatında karşılaşacağı zorlukları anlatırken ise şair kimliğinin büsbütün ötesinde toplumsal öngörülerde bulunur. Bu da onun, şiirlerine aksettirmese bile, toplumsal değişimler karşısında büsbütün kayıtsız kalmadığını; dolayısıyla aydın bilinci taşıdığını gösterir.

Kaynakça

- Ahmet Haşim, **Bize Göre**, Bilge Sanat Yapım Yay. İstanbul, 2005.
- Ahmet Rasim, **Eserlerinden Seçmeler**, Morpa Kültür Yay. İstanbul, 1992.
- Akyüz Kenan, **Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi**, İnkılâp Yay. İstanbul.
- Aytaç Gürsel, **Goethe Der Ki**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. Ankara, 1986.
- Ayvazoğlu Beşir, **Ömrüm Bir Ateşti**, Ötüken Yay. İstanbul, 2002.
- Baldıran Galip, **Pierre Loti ve Oryantalist Söylem**, Çizgi Yay. Konya, 2005.
- Farrere Claude, **Ankaralı Dört Hanım**, Çev. Kriton Dinçmen, Scala Yay. İstanbul, 1999.
- Kaplan Mehmet, "Ahmet Haşim'in Şiirinde Renkli Hayaller", **Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar 2**, Dergâh Yay. İstanbul, 1999.
- Karaosmanoğlu Yakup Kadri, **Ankara**, İletişim Yay. İstanbul, 2001.
- Karaosmanoğlu Yakup Kadri, **Gençlik ve Edebiyat Hatıraları**, Bilgi Yay. Ankara, 1969.
- Kurdakul Şükran, "Ahmet Haşim", **Çağdaş Türk Edebiyatı 1**, Evrensel Basın Yay. İstanbul, 2002.
- Kurnaz Şefika, **Cumhuriyet Öncesi Türk Kadını**, Milli Eğitim Bakanlığı Yay. İstanbul 1997
- Tural Sadık Kemal, "Ahmet Haşim'in Hayatının Ana Çizgileri", **Doğumunun Yüzüncü Yılında Ahmet Haşim**, Atatürk Kültür Merkezi Yay. Ankara, 1993.
- Urgan Mina, **Bir Dinozorun Anıları**, YKY Yayınları.

RENGÂRENK

Zeynep Sayman

Bir gün içimde barındırdığım renklerden utanacağım hiç aklıma gelmezdi. Kırmızı, mavi, mor, pembe. En çok da kırmızı. Ah akılsız başım, Allah'ın yazmadığını böyle mi yazdıracaktım! Annemle babamın yüzlerine bakacak yüzüm yoktu ama yine de şöyle bir göz ucuyla baktım. Tepeden tırnağa “Biz şu an ne yaşıyoruz?” şaşkınlığı vardı üstlerinde. Onlar içten içe kime ne diyeceklerini düşünürlerken muhtemelen başına ilk kez böyle bir vaka gelen doktor, ciddi bir problem olabileceğini düşünüp “Bir de psikoloğumuz görsün hanım kızımızı.” deyiverdi. Bütün bu rezalet yetmezmiş gibi adım “deli”ye çıkabilirdi. O birkaç saniye süren sessizliğin beni nasıl darmaduman ettiğini bir Allah bilir, bir ben bilirim. Üçü de şaşkın ve üzgün bakışlarıyla bir anlam yaratmak istiyorlardı. Onların yaratamadığı anlam, kör bir kuyu olup beni dibine çekiyordu. Diplerde bir yerlerde bir psikolog kollarını açmış beni bekliyordu.

- Ne zaman başladı?

Ne zaman mı? Aslına bakarsanız Doktor Hanım, Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın yaratıldığı zaman başladı her şey. Herkesin çifter çifter yaratılıp benim tek bırakıldığı zamanlar... Unutulmuş muydum? Sanmıyorum. Nitelikli bir tercihti bu. Teklik olacaktı ki çift olmak anlam kazansın. Zıtlıklarla bilinme meselesi yani. Her neyse, konuyu kadere getirebilirim ama tasavvufla ne alakası var değil mi? Allah yazmamış ve ben tek kalmışım. Hepsi bu. Bugün bir tufan kopsa, bütün kalbimle inanıyor olsam bile Nuh'un gemisine binemem. Almazlar. Tekim çünkü. O mesele öyle değildir ya, neyse...

Düşündüm de her şey Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın yaratılışından çok sonra başlamış da olabilir. Mesela kendimi bir daha hiç rastlamayacağım bir aşk hikâyesinin orta yerinde bulduğum günler... Ne günlerdi be! Ayağım yere basmıyor, kalbim yerinde durmuyor, aklım ondan başka bir şey düşünemiyordu. Ne eksik ne fazla, evleneceğim adam işte oydu. Huyumuz suyumuz, boyumuz posumuz, hayallerimiz hep aynıydı. Aynı hayalin içinde, çocuklarımıza koyacağımız isimleri bile konuşmuştuk. Evlenmekten hiç bahsetmese de evli olmayı düşleyip durduk... Nasıl anlatmalı bilemiyorum ama çok çiçekli günlerdi diyebilirim sanırım. Karşılıksız bir aşk olsaydı yerlerde sürünürdüm, biz

“Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın yaratıldığı zaman başladı her şey. Herkesin çifter çifter yaratılıp benim tek bırakıldığı zamanlar...”

göklerde uçuyorduk. Uçtuk, uçtuk... Ta ki, bir tiyatrodan çıktığımız güne kadar. Kalabalığın arasından sıyrılıp kaldırıma ulaşınca karşımıza çıkan arkadaşı ayaküstü sohbet arasında "Abi senin büyük kız hangi okula gidiyordu?" diye soruverdi. O nasıl bir soruydu öyle, ne saçma bir soru! Gözlerini benden kaçırarak verdiği cevapla gökyüzünden yere çok sert bir şekilde çakıldım. Ruhumun acısı hâlâ geçmedi. Kim âşık olduğu adama evli misin diye sorar ki? Ben de sormadım. Sorulan ve sorulmayan sorular arasında lime lime oldum.

Nar, baykuş bibloları ve bebek... Pardon, bebek değil matruşka. Koleksiyonlarınızı çok beğendim Doktor Hanım. Benim de koleksiyonlarım var; söz hatıraları epoksi magnetler, nişan hatıraları mendiller, kına gecesi hatıraları kına kutucukları, nikâh hatıraları tohum bombaları... Hepsini paraya çevirme imkânım olsa yeni bir abiye alabilecek kadar para ederler. O kadar çoklar ki. Bir de nişan yüzüğü kurdelelerinden kesilip yutmam için avucuma tutuşturulmuş kurdele parçacıkları vardı. Kırmızı, mavi, mor, pembe. En çok da kırmızı. Neymiş; o kurdele parçasını yutan bekârların kısmeti açılmış, sıra onlara gelirmiş. Saçmalık, batıl inanç. İnanır mıyım hiç böyle şeylere, inanmadım tabi.

Ne zaman başladı diye de sormuştunuz. Ben size nasıl devam ettiğinden bahsedeyim. Hani ne derler; beni ne doktorlar, ne mühendisler istedi... Ama olmadı, içim atmadı, kafam sarmadı, kalbim ısınmadı, dilim bağlanmadı. Kime baksam aynı yüzü görmeyi, aynı bakışın içine

akmayı diledim. Karşıma çıkan herkeste aynı ruhu aradım. Bulamadım. Altın günü sırası bizdeyken annemin arkadaşlarından biri “At beslenirken, kız istenirken Gültenciğim. Bak yaşın otuz oldu, gelen taliplerini reddetme artık, sonra çok pişman olursun.” demişti. Nasıl zoruma gitti. Bir tek atlarla kıyaslanmadığım kalmıştı, o da oldu. Atlardan bahseden bu kadınlar nasıl anlasın beni? Ben de istemezdim tek kalmayı ama olmayınca olmuyor. Denemedim mi sanıyorsunuz? Denedim. Arkadaşımın tanıştırdığı muhasebeci bir beyefendi vardı mesela. Çok beğenmiş beni, arkadaşımın kafasının eti yemiş, arkadaşım da benim kafamın etini yedi tabi. Sevdiğini alamadıysan aldığını seversin diye ikna ettim kendimi. Ruhuma işleyen o iz, gözüme işlenen o bakış yoktu ama iyi birine benziyordu. Epey de ilgi gösteriyordu. Hatta baya baya sevgili olduk diyebilirim. Neredeyse üç ay olmuştu. Son günlerde morali mi bozuktu, dediği gibi işleri mi yoğundu anlamadım. Konuşmalarımız, görüşmelerimiz sekteye uğradı. En son, müsait olunca seni arayacağım demesinin üstünden iki hafta geçmişti ve hâlâ beni aramasını beklerken facebookta paylaştığı nişan fotoğraflarını gördüm. Benim kalbim daha nasıl kırılırsın Doktor Hanım? Atlardan bahseden kadınlara nasıl anlatayım kalbimdeki yaraları?

Ne zaman, diyordunuz. Mevsim yapraklarını hızla çevirirken durup güz temizliği yaptığımız bir gündü. Annem eskimiş, belki lazım olur diye biriktirip durduğu fazlalıkların arasına beni de katıp konteynere indirmek isterdi eminim, ama laf sokmalarıyla evdeki fazlalığımı bütün hücrelerime kadar hissettiriyordu. Kimse istemez tabii evde kalmış otuz üç yaşındaki kızının başını bekleyip durmayı. Ben mutfağı toplarken seslendi, gel şunun ucundan tut, dedi. Ucundan tutacağım şeyi görünce herhalde altını üstünü temizleyip tekrar yerine koyacaktır diye düşünmüştüm. Ucundan tuttum yemek takımımın. Kömürlüğe kadar indirdik. “Kalabalığı gitsin, ayağımızın altında durmasın” dedi annem. Diğer çeyiz kutularımı çoktan indirmişti. Kararıp kaldım. O karanlık kömürlükten bir çıkış yolu bulmalıyım. Neyle karşılaşacağımı bilmiyordum ama bana talip olan ilk kişiyi kabul edecektim. Ne tanıdık bir iz arayacaktım, ne bildik bir bakış. Sevmesem de olur.

Çok geçmedi yeminimin üstünden. Her şeyin bütün sıradanlığıyla yolunda gittiğini zannettiğim bir gündü. Komşumuz Müşerref teyze çaya davet etti annemle beni, kısır yapmış beraber yiyelim diye. Sohbet, muhabbet dönüp dolaşıp oğluna geliyordu ne hikmetse. Oğlunu övüp göklere çıkarırken ben de biraz ümitlendim tabii. Neden ümitlenmeyim! İlk kez oğlunu böyle ballandıra ballandıra anlatıyordu. Özellikle de bana bakarak... Durduk yere anlatmadığı belliydi. O güne kadar hiç aklımdan geçirmesem bile neden olmasın, dedim içinden. İşinde gücünde, fena biri de değildi oğlu. Üç yaş küçük ama olsun, evliliklerde kadının yaşı büyükse daha mutlu oluyormuş çiftler. İstatistikler bunu söylüyormuş. Kimin yalancısıyım hatırlamıyorum. Artık daha fazla bek-

“Karşılıksız bir aşk olsaydı yerlerde sürünürdüm, biz göklerde uçuyorduk.”

lemeyeceğini, helal süt emmiş bir kızla oğlunu evlendirip torunlarını büyütme istediğini söylerken yanaklarıma fazladan kan pompalanmaya başlamıştı bile. Kısa bir sessizlikten sonra “Gültenciğim” dedi Müşerref teyze, kalbim çarpa çarpa parçalanacaktı az daha. Hayatımın dönüm noktasına gelmiş olabilirdim. Kömürlükteki çeyiz kutularımı aydınlığa kavuşturabilirdim. Evet mi demeliydim, bilmem ki mi demeliydim, yoksa babamlar bilir mi? Belki de birbirimizi yakından tanımak için biraz zaman vermelerini isteyebilirdim. Artık naz yapacak yaşta değildim ama doğrudan atlamak da olmazdı. “Gültenciğim, senin bildiğin, tanıdığın, bize tavsiye edebileceğin şöyle eli yüzü düzgün, güzel, bekâr bir kız var mı çevrende? Bizim oğlanla tanıştırsak... Sevaplarını alırsın.” Sevap toplamaya başlayacak kadar yaşlanmışım demek...

O gece yastığım dikenlerle kaplıydı sanki ne tarafa dönsem batıyordu. Doluya koyuyorum almıyor, boşa koyuyorum dolmuyordu. Kırılmaktan yorulmamışım gibi bir de kendi kendimi paralıyordum. Sonu gelmeyecek bir iç çatışmanın tam ortasındaydım. Sabah kalk, ye iç, günü geçir, akşam yat, sabah tekrar kalk... Bu dünyaya ne katıyordum ben? Hiç. Dünya bana ne veriyordu? Fazlalık olma hissi. Bir elin üstünde durduk yere çıkan siğil gibi hissediyordum kendimi bu evde. Burada var olmuşsun ama senden kurtulmak istiyorlardı. Sosyal medyalar iç savaşımı körüklüyordu. Elimde telefon, bir kocasının elinden kahve içen arkadaşlarımın yüzlerce like alan mutlu fotoğraflarına bakıyordum, bir de kendi kutu gibi odama. Kutu... Kutu. Evet, o kutu geldi aklıma. Şu koleksiyonlarımın olduğu çekmecedeki küçük kutu. İçinde rengârenk kurdele parçacıkları vardı. Kırmızı, mavi, mor, pembe. En çok da kırmızı. Hiç inanmadım onlara ama verenlerin de bir bildiği vardır belki diye düşündüm bir an. Hem bir taneden bir şey olmazdı ki, denemekten ne çıkar! Üşenmeden kaktım, kırmızı bir kurdele parçasını yuttum, gidip yerime yattım. Hiç içime sinmedi ama. Otuz üç yaşında kocaman bir kadındım ve sadece küçücük bir kurdele parçasından medet umuyordum. Gidip bir tane daha yuttum. Peşinden bir tane daha... İnsan neler neler yutuyor da hazmediyor Doktor Hanım, bunlar mı dokunacak dedim, hepsini yuttum. Bir yumak olup mideme yapışıp kalacaklarını hiç hesaba katmadım. Gerçi hangi hesabım tuttu bu hayatta da bu tutsun! Bir gün sonra başlayan mide bulantılarımı, hâlsizliklerimi kapı ile pencere arasındaki cereyana bağladım. Bir avuç kurdeleden sonra içten içe kısmetimi beklerken gözlerimi hastanede açtım. Operasyon başarılı geçmiş, içimde bir tane bile kurdele parçası kalmamış.

- Biblolarıma dalıp gittiniz Gülten Hanım, konuşmayacak mısınız? Ne zaman başladı diye sormuştum.

Ne zaman mı? Aslına bakarsanız Doktor Hanım, Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın yaratıldığı zaman başladı her şey.

“Kime baksam aynı yüzü görmeyi, aynı bakışın içine akmayı diledim. Karşıma çıkan herkeste aynı ruhu aradım. Bulamadım.”

Tanzimat Dönemi'nden itibaren dil ve edebiyat eleştirilerine bakıldığında Türk edebiyatında yeniliğin edebî türlerden önce eleştiride başladığını görürüz. Bu sayıda bizim de dosya konumuz, kıymeti kendinden menkul bazı edebî eserlerin eleştirisidir. Bu konu, edebiyat tarihimiz içerisinde geleceğe kaynaklık edecek bir muhtevaya sahiptir. Eleştiri, iyi ve doğru olanı bulup yaymak amacına hizmet ediyorsa anlamlı ve değerlidir. Kıymeti kendinden menkul eserler, nitelikleri abartılan eserler için kullanılan bir ifadedir. Bu sayıda Türk edebiyatında haddinden fazla değer verilmiş, aşırı yüceltilmiş eserleri yazarlarımıza sorduk. İncelenen eserlerin seçimini yazarlarımıza bıraktık. Yazarlarımız eleştirilerini yaparken doğru olanı ciddiyetle önermekten de kaçınmadılar.

KIYMETİ KENDİNDEN MENKUL ESERLER

Bilge Doğan

MEHMET NARLI: KİTAPLARIN DA NASİPLERİ VE KADERLERİ VARDIR

MEHMET NARLI

İnsanlar gibi kitapların da nasipleri ve kaderleri vardır. Onlar da bazen insanlar gibi hak ettikleri hâlde yeterli ilgi ve kıymet görmeyebilirler ya da hak etmedikleri hâlde onlara yoğun bir ilgi ve kıymet gösterilebilir.

İnsanlar gibi kitapların da nasipleri ve kaderleri vardır. Onlar da bazen insanlar gibi hak ettikleri halde yeterli ilgi ve kıymet görmeyebilirler ya da hak etmedikleri halde onlara yoğun bir ilgi ve kıymet gösterebilir. Bazen zaman her iki boyuttaki eksikliği tashih edebilir bazen de nasibiyle takdiri ile öyle kalabilir. Mesela Türk romanı hikâyesinin başladığı zamanlarda ve “Batılı tarzdaki romanlar” kriterinin edebiyat akademisinde egemen olduğu yıllar boyunca Namık Kemal’in İntibah romanı hep merkeze alınmış; edebiyat eğitimi görenlerin, roman okumaya meyledenlerin birinci kitabı kabul edilmiştir. İntibah’ın Türk roman tarihinde gördüğü işlevi baş üstünde tutarak diyebiliriz ki

aslında İntibah, roman teknikleri, romanın mekân ve insan atmosferi, kişiliklerin ve muhaverelerin kuruluşları bakımından da Batılı roman kriteri bakımından da zayıf bir romandı. Elbette iyi romanlar yıllar içinde sürekli okur buldukları için satış listelerinde hep ilk sıralarda yer alırlar. Ama bu bir süre hep vitrinde duran, çok satan romanların “iyi roman” namını hak ettiği anlamına gelemmez. Yazarın popüler kimliği, kültür endüstrisi içindeki kanonik varlığı bir romanın şöhretini artırabilir ama aslında bu romanlar kerameti kendinden menkul romanlardır. Bu bağlamda mesela aklıma Zülfü Livaneli’nin, Serenad’ı geliyor. Bazen de bir romancının iyi romanlarının yanı sıra sürüklenip meşhur olan romanlar vardır ve hak ettiklerinden fazla nam kazanırlar. Mesela İhsan Oktay Anar’ın Puslu Kıtalar Atlası’nın yanında Yedinci Gün romanı gibi.

ALİYE USLU ÜSTTEN: KARA KİTAP’IN AKSAYAN CÜMLELERİ

ALİYE USLU ÜSTTEN

Bir romanı sadece ele aldığı konunun özgünlüğü açısından değerlendirip yazarın üslubunu ve dile hâkimiyetini geri planda bırakarak haddinden fazla yüceltmenin aynı zamanda dili ustalıklı kullanan yazarların hakkına girmek olduğunu düşünüyorum.

Türk edebiyatında kıymeti kendinden menkul eserlerin varlığı dile getirilen bir olgu olmakla birlikte bu eserleri ve eserlerin yazarlarını farklı gerekçelerle savunan bir kesimin olduğu da yadsınamaz. Bir romanı sadece ele aldığı konunun özgünlüğü açısından değerlendirip yazarın üslubunu ve dile hâkimiyetini geri planda bırakarak haddinden fazla yüceltmenin aynı zamanda dili ustalıklı kullanan yazarların hakkına girmek olduğunu düşünüyorum. Dilin acemice kullanımına rağmen övülen eserlere örnek olması açısından Orhan Pamuk’un *Kara Kitap* adlı romanını eklememiz gerekir.

Orhan Pamuk’un hem biçim hem de anlam boyutunda yaptığı hatalar, onun dile yeterince hâkim olmadığını gösterir. Bazı eleştirmenlerin iyi bir romancı olmak için iyi dil bilgisinin şart olmadığına dair görüşleri, tersten okunması gereken bir cümledir. İyi bir romancı olmak için iyi bir dil bilgisi gereklidir, dolayısıyla iyi bir dil bilgisine sahip yazarlar iyi bir romancı olabilir. Birçok eleştirmenin aksine Tahsin Yücel, *Kara Kitap*’ı “tekdüze ve topal tümceleri, günümüz Türkçe’sinin çok gerilerinde kalmış sözcük dağarcığı, sıradan imgeleri karşısında, böyle

bir kitabın yazarını ‘iyi yazar’ olarak nitelemenin olanaksız olduğunu görürsünüz.” diyerek eleştirir.¹

Orhan Pamuk’un “büyük romanı” *Kara Kitap*, Galip’in kayıp karısı Rüya’yı karlı bir kış günü İstanbul’da aramaya başlayışını ve bu arayışta yakın akrabası gazeteci Celâl’in köşe yazılarının ona yol gösterişini konu edinir. Galip’in yazılarını hayranlıkla okuduğu Celâl, köşe yazılarıyla Galip’e işaretler yollar. Okur, bir taraftan esrarlı bir İstanbul’la karşılaşır diğer taraftan kendinden önce yazılmış *Hüsn ü Aşk*, *Mantıku’t-tayr*, *Binbir Gece Masalları* ve *Muhayyemat* gibi Doğu kültürüne ait izleri keşfeder. Ancak İstanbul’a ait bütün bu esrarlı cinayetler, eski hikâyeler ve şehrin farklı insanları; Orhan Pamuk’un Türkçeyi sonradan öğrenmiş bir kişinin dilini andıran acemiliklerini bastıramaz. “... üzerinde tuhaf bir cami minaresiyle uçağın görüldüğü bir kartpostal ...”, “ince belli çay fincanı”, “pencerenin kulpu”, “yarım yüzyılı geçkin bir zamandan beri” gibi ifadeler yazarın kurduğu kelime gruplarıyla sanki Türkçeyi ikinci dil olarak öğrenen biri tarafından yazıldığı kanaatini uyandırmaktadır. Kitaptaki anlatım bozuklukları sadece yazarın uzun cümlelerinde değil, kısa cümlelerinde de görülür. Bu da uzun cümle kurma çabasının mazeret gösterilemeyeceği bir zayıflıkla açıklanabilir. Kurduğu benzetmeler de dilin doğasına ve yapısına uygun olmayan ifadelerin örnekleridir. Örneğin, “... birden bire taşan bir tencere sütün tatsızlığıyla içinde hissetti.” cümlesindeki taşan sütle kurulan ilişki ancak buradaki “derin anlam”ı yakalayabilen okurlar tarafından anlaşılabilir.

Orhan Pamuk’un ilk eserlerinden başlayarak onun Türkçenin yapısını ve inceliklerini bilmediğini veya böyle bir hassasiyetinin olmadığını düşündüren aksak dili, her ne kadar yazarın Türkçenin yapısını zorlayarak yeni anlatım biçimi ortaya çıkardığına inananlar tarafından göz ardı edilse de başlı başına bir inceleme yazısı olabilecek kadar örnek sunar. Bu nedenle yazım ve noktalama gibi maddi hataların yanı sıra kip kullanımında, öge dizilişlerinde, hatta çokluk ekinin kullanımında yaptığı hatalar “büyük romancı” veya “büyük eser” sıfatlarıyla çelişir.

ULAŞ BİNGÖL: BİR TASAVVUF ANLATISI OLMA İDDİASI: AŞK

Çağımız insanın en yaman çelişkilerinden birisi din/maneviyat ile kurduğu ilişkidir. Dünyanın bütün nimetlerinden faydalanan, haz almanın önündeki her türlü norm ve kuralları bir tarafa iterek gönüllüce yaşayan bireyler an gelir, hiçbir şeyden zevk alamaz ve arayış içine girerler. Bu sayede iç âlemlerine yol alırlar. Bu yoldaki duraklarından biri ise Doğu mistisizmi veya İslam tasavvufu olur. Oysa seküler zihni-

¹ Tahsin Yücel, “Orhan Pamuk’un Kara Kitap Romanı Üzerine”. *Hürriyet Gösteri*, Kasım 1990, S. 120, s. 45.

ULAŞ BİNGÖL

Önce Amerika ve Avrupa'da, daha sonra Türkiye'de popüler hâle gelen mistik/tasavvufi romanlar, piyasanın beklentileri paralelinde öne çıkmıştır.

yetteki bireylerin bu ani hareketi dine ya da tasavvufa değildir. Aksine bu uğraş, bireylerin her türlü hazzın tadına vardıkları bu dünyada artık tadacak bir şey kalmayınca biraz da mistisizmin veya tasavvufun tadına varma amacını taşır.

Önce Amerika ve Avrupa'da ve daha sonra Türkiye'de popüler hâle gelen mistik/tasavvufi romanlar, piyasanın beklentileri paralelinde öne çıkmıştır. Elif Şafak'ın *Aşk* romanı da manevi boşluk yaşayan hipermodernizm çağı insanının huzur bulma arayışı ve bu arayışta kendisine yöneltilen nasihatlerin bulunduğu bir eserdir. Romanı bilinçli okuyan belli bir kesim, Elif Şafak'ın bu eserinde tasavvuf hakkında birtakım yanlış bilgiler vermesine rağmen bu konuyla ilgili ciddi araştırmalar yaptığını hemen fark eder. Fakat yazar, tasavvufu anlatırken konuya içerden bakmamakta, dışardan birisiymiş gibi davranmaktadır. Tıpkı oryantalistlerin yaptığı gibi Doğu kültürüne ait kültürel bir kurum hakkında incelemede bulunmakta fakat Batı penceresinden değerlendirmelerde ve çıkarımlarda bulunmaktadır. Zaten eserin paralel akan ikili anlatımından (ilki Mevlana ve Şems'in bundan on asır önce kurduğu ilişkidir.) günümüzü temsil eden kahramanı da yazar gibi tasavvufa dışardan bakan birisidir.

Temelde bir tasavvuf romanı olarak reklamı yapılırsa da aslında *Aşk*, edebiyat tarihi boyunca sürekli tekrar eden evliliğinde mutsuz olmuş kadının arayışına odaklanır. *Aşk*; bir yanda bu çağın kadınlarının ekseriyetinin portresine sahip bir kadının anlam arayışında debelenirken tasavvuf yoluyla aydınlanmasını konu edinir. Diğer yandan değindiğimiz gibi Mevlana'nın Şems ile kurduğu dostluk neticesinde kendini bulmasının hikâyesine genişçe yer verir. Romanın ilk temsil alanında günümüz kadınına ya da genel manasıyla insanını temsil eden ana karakteri Ella Rubenstein, maddi açıdan oldukça iyi koşullara sahiptir. Ancak Ella, ruhunda yaşadığı boşluk sebebiyle bir arayışa doğru sürüklenir. Bu arayış ilk bakışta onu tasavvufa eriştirir gibi görünse de genç kadın aslında e-posta aracılığıyla tanıştığı Aziz Zahara'nın kişiliğine vurulur. Mistik ve gizemli bir derviş edası taşıyan Aziz Zahara, Ella'nın eşine karşı

yitirdiği hislerin yeniden alevlenmesine sebep olur. Başka bir deyişle Dünya edebiyatında Gustave Flaubert'in Madam Bovary romanından beri sürekli tekrar eden bir tem bu romanda da baş gösterir: "Evliliğinde huzur bulamayan kadının, toplum tarafından kabul edilmeyen yollara düşmesi." Madam Bovary lüks tutkusu ve duygularına cevap veremeyen kocası yüzünden başka erkeklere yönelirken Ella, tekdüze hayatını değiştirmek ve kocasının onu aldatışının kederini gidermek için tutkulu bir arayışa girer. Gerçi Ella eserin sonunda, Emma Bovary gibi intihar etmez ama onun içinde bulunduğu hayattan bıkkınlık duyması ve kocasından uzaklaşması Bovarizm'in bilindik özelliklerindedir.

Roman bir tasavvuf anlatısı olarak öne çıkarılsa da esasında tasavvuf-tan ziyade mutsuz bir kadın kahramanın huzur arayışıdır. Bu şekliyle tasavvuf romanda ana izlek hâline gelmez. Hatta Aziz Zahara'nın romandaki *Aşk Şeriatı* adlı iç anlatısı bile romanı tasavvuf ile ilişkilendirmemizi güçleştirir. Tasavvuf, romanda İslam dini ile ilişkili şekilde anlatılmak yerine daha çok Doğu mistisizminin bir türü olarak öne çıkarılır. Tasavvufta kulun, Allah'a ulaşarak huzur bulması esas iken Ella, Aziz Zahara'ya ulaşarak iç mutluluğa kavuşur. Başka bir şekilde ifade edersek başkarakter, Leyla'dan geçip Mevla'ya ulaşamaz. Ayrıca yazar, Ella'nın Müslüman olmadan da tasavvufa yönelebileceğini ima ederek İslam dinini bilerek veya bilmeyerek geriye iter. Tasavvufta ilahi aşk esas ilke iken *Aşk* romanında Ella beşerî aşkta 'anlam' bulur. Olay örgüsünün bu şekilde neticelenmesi ise Elif Şafak'ın tasavvufun genel öğretisinin yaslandığı İslam'a yaptığı bir tahriftir.

H. HARİKA DURGUN: HALİT ZİYA'NIN İZMİR'DEN İSTANBUL'A YAZARLIK SERÜVENİ

H. HARİKA DURGUN

Halit Ziya Uşaklıgil, gerek olay örgüsü, karakterizasyon, mekân tasviri gerekse dil ve anlatım yönünden kendisini ilk romanı *Sefile*'den itibaren adım adım geliştirmiş bir yazardır.

Halit Ziya Uşaklıgil, İzmir'den İstanbul'a çok iyi yetişmiş olgun bir yazar olarak gider ve Türk edebiyatının en başarılı romanlarından *Mai* ve *Siyah ile Aşk-ı Memnu*'yu kaleme alır.

Servet-i Fünun edebiyatının hikâye ve roman türündeki en başarılı sanatçısı kuşkusuz Halit Ziya Uşaklıgil'dir. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın edebiyat tarihinde "Halit Ziya'ya kadar, romancı muhayyilesiyle doğmuş tek muharririmiz yoktur. Hepsi roman veya hikâye yazmaya hevesli insanlardır" demesi onun roman ve hikâye türüne getirdiği yeni üslup ve tekniğin hem çağdaşlarını hem de kendisinden sonra gelen yazarları derinden etkilemiş olmasındandır.

Türk romanının başarılı örnekleri arasında zikredilen *Mai* ve *Siyah* ile *Aşk-ı Memnu* romanları Halit Ziya'yı Türk edebiyatında zirveye taşımıştır. Bu bakımdan "Türk edebiyatında haddinden fazla değer verilmiş, aşırı yüceltilmiş eserler" hakkındaki araştırmanızı farklı bir bakış açısıyla değerlendirmek istiyorum. Türk romanının büyük ustası kabul edilen Halit Ziya Uşaklıgil'in ismi özellikle *Mai* ve *Siyah* ve *Aşk-ı Memnu* romanlarıyla zikredilir. Peki, Halit Ziya'ya büyük bir şöhret kazandıran *Mai* ve *Siyah* ile *Aşk-ı Memnu* romanlarının yazımına öncülük eden ya da katkı sağlayan romanlar acaba hangileridir? Diğer bir deyişle yazar, hangi yollardan geçerek, hangi romanları yazarak *Mai* ve *Siyah* ile *Aşk-ı Memnu* romanlarının başarısını elde etmiştir?

Halit Ziya Uşaklıgil, 1893 yılında İstanbul'a gelmeden, 1896'da *Servet-i Fünun* dergisine katılmadan önce İzmir'de yaşamış ve İzmir'in ilk edebi dergisi *Nevruz* (1884) ile ilk özel gazetesi *Hizmet*'i (1886) çıkarmıştır. Bu sebeple yazarın edebi hayatını "İzmir dönemi" ve "İstanbul dönemi" diye iki grupta incelemek daha uygundur.

Halit Ziya, *Sefile* adlı ilk romanının tefrikasına *Hizmet*'in birinci sayısında başlamıştır. Rezaizade Mahmut Ekrem'in teşvikiyle kitap olarak basılması için Encümen-i Teftiş ve Muayene'ye gönderilen eser, "ahlaka mugayir" gerekçesiyle yayınına izin verilmediği için Halit Ziya'nın sağlığında neşredilmediği tek romanı olarak kalır. (*Sefile*, 2006'da -Özgür Yay.- Prof. Dr. Ömer Faruk Huyugüzel, tarafından yayına hazırlanmıştır) Halit Ziya Uşaklıgil ilk romanı *Sefile*'den sonra *Nemide* (1892), *Bir Ölünün Defteri* (1892), *Ferdi ve Şürekâsı* (1895) romanlarını İzmir'de yine *Hizmet* gazetesinde tefrika etmiş, daha sonra da kitap olarak yayınlamıştır.

Yazar, ilk romanından itibaren olayları, kişileri realist bir şekilde kurgulamaya ve karakterize etmeye özen göstermiştir. Realist romanlarda görüldüğü üzere olay örgüsünde, karakterizasyonda sebep-sonuç ilişkisine uymuş, determinizmden istifade etmiştir. Bu sanat anlayışıyla yazdığı ilk romanı *Sefile*, Ahmet Mithat Efendi'nin Henüz 17 Yaşında (1881) romanına bir antitezdir. Halit Ziya, *Mazlume* adlı saf ve masum bir kızın, sevdiği İhsan'ın sorumsuzluğu yüzünden nasıl geneleve düştüğünü sebep-sonuç ilişkisine dayanarak kurgulamıştır. Bu bakımdan yazar, bir "bilim adamı" titizliğiyle hareket ederek kişilerin yetiştigi

ortamı, yetişme tarzını ve irsî özelliklerini vermiş, onların birbirlerine karşı ne gibi davranışlar göstereceğini, ne gibi olayların ortaya çıkabileceğini göstermeye çalışmıştır. *Sefile*'den itibaren izlediği bu determinist ya da realist yol, *Mai* ve *Siyah*, *Aşk-ı Memnu* dahil bütün romanlarında karşımıza çıkar.

Halit Ziya'nın romanlarında olay örgüsünün esasını oluşturan bir başka özellik ise üçlü aşk kalıbıdır. *Aşk-ı Memnu* romanında gördüğümüz "Adnan Bey-Nihal-Bihter" ve "Behlül-Bihter-Nihal" arasındaki üçlü aşk kalıbını Halit Ziya, ilk romanından itibaren kullanmıştır. *Sefile*'de "Mazlume-İhsan-İkbal", *Nemide*'de "Nemide-Nail-Nahit", *Bir Ölüünün Defteri*'nde "Vecdi-Nigar- Hüsam", *Ferdi* ve *Şürekâsı*'nda "Hacer-İsmail Tayfur-Saniha"dır.

Evlilik de Halit Ziya'nın bütün romanlarında mutluluğu felakete dönüştüren bir hadisedir. *Mai* ve *Siyah*'ta, Ahmet Cemil'in kız kardeşi İkbal'in evliliği, onun ölümüne sebep olmuştur. Yine Ahmet Cemil'in çok sevdiği ancak bir türlü açıklamadığı yakın arkadaşı Hüseyin Nazmi'nin kız kardeşi Lamia'nın başka biriyle nişanlanması da onu hayal kırıklığına sürüklemiştir. *Aşk-ı Memnu*'da ise Bihter ile Adnan Bey'in evliliği her iki tarafa acı vermiştir. İşte *Mai* ve *Siyah*, *Aşk-ı Memnu*'ya gelinceye kadar evliliğin, büyük üzüntülere sebep olduğu romanlar ise *Nemide*, *Bir Ölüünün Defteri*, *Ferdi* ve *Şürekâsı*'dır.

Netice itibarıyla Halit Ziya Uşaklıgil, gerek olay örgüsü, karakterizasyon, mekân tasviri gerekse dil ve anlatım yönünden kendisini ilk romanı *Sefile*'den itibaren adım adım geliştirmiş bir yazardır. Özellikle 1888'de *Hizmet* gazetesinde tefrika edip 1891'de yayınladığı *Hikâye* adlı teorik kitabında, Batı'daki romanın özelliklerinden bahsederken bir taraftan da realizmin romantizm karşısındaki üstünlüğünü göstermiştir. Romandaki olayların sebep-sonuç ilişkisine göre yani determinist yöntemiyle anlatılmasının, kişilerin de yaşadıkları ortam, aldıkları terbiye ve beden yapılarına göre karakterize edilmelerinin önemini vurgulamıştır. Bu bakımdan onun romanlarında "tahlil ve tasvir" ön plandadır. Dolayısıyla Halit Ziya'nın olgunluk eserleri, Türk edebiyatının zirve romanları diye tanımladığımız *Mai* ve *Siyah* ile *Aşk-ı Memnu*'ya giden yol, İzmir dönemi romanlarından geçmiştir. Halit Ziya Uşaklıgil üzerine çalışan edebiyat araştırmacılarının bu hususu göz ardı etmemeleri gerekir.

SELİM SOMUNCU: BİR ZAMANLARIN EN ÇOK OKUNAN TARİH ANLATISI: YORGUN SAVAŞÇI

Yorgun Savaşçı diğer Kemal Tahir romanlarına nispeten yazınsal anlamda daha zayıf bir roman olmasına rağmen birçok Tahir anlatısının önüne geçmiş, belirli bir döneme kadar onlardan çok daha önce hatırlanan bir roman olarak kayıtlara geçmiştir. Peki, bu romanı diğer

SELİM SOMUNCU

Yorgun Savaşçı diğer Kemal Tahir romanlarına nispeten yazınsal anlamda daha zayıf bir roman olmasına rağmen birçok Tahir anlatısının önüne geçmiş, belirli bir döneme kadar onlardan çok daha önce hatırlanan bir roman olarak kayıtlara geçmiştir.

Kemal Tahir anlatılarına göre farklı kılan taraflar nelerdir? *Yorgun Savaşçı*'da önemli denebilecek serüvenler hep ikinci, üçüncü kişilerin aktarımları üzerinden anlatılır. Binbaşı Naci, Yüzbaşı Cemil müşahede ettiklerini heyecansız bir anlatımla nakleder. Romanın birinci bölümünde İttihatçı subayların oynadığı “saklambaç oyunları” daha heyecanlı, daha etkili bir görünüm arz eder. İkinci bölümde Bursa, Manisa civarında dolaşan Yüzbaşı Cemil ve onun çevresinde olup bitenler dikkate alındığında olayların ve akışın son derece sıradanlaştığını, anlatımın tekdüzeleştiğini söyleyebiliriz. Bu sıradanlaşma beraberinde monolojik söylemi de getirir.

Romanda paragraflar arasındaki geçişlerde bile konuşmanın kimden kime geçtiği ya da başkarakterin kime, ne söylediği bazen muğlaklaşır. Bu diğer Kemal Tahir romanlarında da karşımıza çıkan bir durumken bu romanda çok daha yoğun bir şekilde kendini hissettirir.

Ayrıca muktedir bir söylemi üstlenen karakterler var romanda. Diğer karakterler ona bağlanır, hepsi onu onaylar. Bilgi bir “kahraman”ın tekelinde olunca tahakküm başlar. *Yorgun Savaşçı*'da kahramanlarda psikolojik bir derinlik göremeyiz. Fikri olmayan karakterlerin sonuç olarak iç sesleri de olmaz. Oysa iyi romancı sıradan bir roman kişisini bile hatta figüratif karakterleri bile iç sesle konuşturan, psikolojik derinlik katabilen romancıdır. Bununla birlikte *Yorgun Savaşçı*'da ne Yüzbaşı Cemil'in ne de diğer roman kişilerinin böyle oluşturulduğunu söylemek güç. Söz gelimi bu roman kişilerinin geleceğe ilişkin hiç hayalleri yok. Anlatıcı bir vakanüvis edasıyla Manisa ve civarında olan olayları ruhsuz bir şekilde nakleder. Romanın başkışısı Yüzbaşı Cemil bu “nihai söylem” içerisinde gittikçe silikleşir. Cemil hayal kurmaya yeltenir ama Patriot onun hayallerine engel olur. Karakter olarak duygusal eğilimlere sahip ve geleceğe ilişkin hayalleri olan kadınlar bile hayal kurmaz.

Bununla birlikte ani geçişlerle roman ilerler. Roman kişilerinin derinleşmemesinin nedenlerinden biri de bu hızlı geçişlerdir hiç şüphesiz. Cemil'i birden Bandırma'ya geçerken görürüz. Bu da romanın

ittihatçıların etik ve politik olarak başarısız oldukları ön kabulüyle –zaten sonu belli bir serencamın kurgulaştırılmasının bir sonucudur. Böylesi bir anlatı; hazır, önceden müşahede edilen ya da dinlenen siyasi hatıraların yaratıcı muhayyilede hazır epizotlar şeklinde kurgulanmış olmasından kaynaklanır. Bu, romanın her şeyden önce; “İttihatçılar niçin başarısız oldular?” sorusunu cevaplamanın bir çabası olarak kaleme alındığının bir göstergesidir. Dolayısıyla *Yorgun Savaşçı* alabildiğine tezli bir romandır.

Tüm bunların da etkisiyle *Yorgun Savaşçı* okuyucuyu yoran bir me-tindir. Konuşmalardaki tekdüzelik ve sıradanlıktır yorucu olan kısım. Kemal Tahir’in tarih anlatılarının bir araya gelmesiyle son dönem Osmanlı İttihatçıların bütünlüklü bir manzarası karşımıza çıkar. Kemal Tahir’in hemen her romanında bir Kara Kemal vardır, bir İstanbullu vardır. Genel olarak Kemal Tahir romanlarının bu türden sorunları hep var olagelmıştır. Fakat burada daha önemlisi bütün romanların bir bileşkesi olarak tüm sorunları, tüm Kemal Tahir anlatılarındaki tüm sorunsalları kendinde toplamış bir anlatı olarak *Yorgun Savaşçı*’nın teşekkül etmesidir. Bu anlamda *Yorgun Savaşçı* bir zamanların en çok okunan Kemal Tahir romanı olmasına rağmen teknik anlamda yazarın en zayıf anlatısıdır. Hatta bir roman olarak tasarlanmamış, günlük şeklinde kaleme alınmış olan Karılar Koğuşu’ndan daha savruk, daha sistemsiz, daha dağınık bir anlatı olarak belirir.

Kemal Tahir’in *Yorgun Savaşçı*’da yaptığı en iyi şey, diğer romanlarında da gördüğümüz argo dili ve konuşmaları çok iyi nakletmesidir. *Yorgun Savaşçı* bir romandan ziyade bir tarih kitabına, günlükler halinde oluşturulmuş bir tarihsel anlatıya yakınlaşır.

MUSTAFA KÖNEÇOĞLU: KAZARA ŞAİR

MUSTAFA KÖNEÇOĞLU

Sunay Akın; Cemal Süreya’nın desteklediği, el verdiği bir şair. Orhan Veli’nin 1940’lı yıllarda yaptığını 1980’li yıllarda yapmaya çalıştı. Çalıştı da ne oldu? Hiç. Vasatın üzerine çıkan bir şair olmadı.

Sunay Akın; Cemal Süreya’nın desteklediği, el verdiği bir şair. Orhan Veli’nin 1940’lı yıllarda yaptığını 1980’li yıllarda yapmaya çalıştı. Çalıştı da ne oldu? Hiç. Vasatın üzerine çıkan bir şair olmadı. Fakat iyi bir televizyoncu, etkili sunumlar yapabilen başarılı bir “ekran yüzü”

oldu. Belki de şiirlerindeki sıradanlığı ve yavanlığı böylelikle telafi etti. Demek ki işi biliyor. Şiirlerindeki yüzeysellik ancak ekranın parlaklığıyla telafi edilebilirdi, o da öyle yaptı. Şair Sunay Akın denilince nedense aklıma, Ergin Günçe'nin Şehirli Şairler Antolojisi'nde, Ümit Yaşar'la ilgili şu dizeleri geliyor:

“Ümit Yaşar diye bir köfteci var
Şiirin Hürriyet Gazetesidir”

Dudak Payı şiirinden alınan aşağıdaki dizeler Sunay Akın'ın şairliğini ve sathiliğini özetler:

“Seni bir çivi
Gibi çaktım
Çünkü beynime
Ve toplayıp
Bütün kerpetenleri
Attım denize”

ÖMER YALÇINOVA: EN İYİ TÜRK ROMANI *İNCE MEMED* Mİ?

ÖMER YALÇINOVA

Maalesef Anadolu gerçeğini

İnce Memed'den öğrenen arkadaşım yanılıyordu. Onu dört kez okuyan ağabey de kişisel bir okuma serüveni yaşamış sadece. Cemil Meriç ve Kemal Tahir yine haklıydı. Solcular 1955'ten bu yana Anadolu'yu ve Anadolu insanını puslu camlar ardında izliyor.

İki söz geliyor aklıma. Birisi; “*İnce Memed* sayesinde Anadolu gerçeğiyle tanıştık”tır. Diğeri; “A! Sen

İnce Memed'i okumadın mı? Ben dört kez okudum”dur. İlki bir dostuma, diğeriyse okumalarına itimat ettiğim bir ağabeye aittir. İki sözün de üzerimde etkisi olmuş ki o günlerde hemen kitapçıya gidip onca paraya kıyarak *İnce Memed*'in dört cildini de almıştım. Okumaya başlarken aklımın bir köşesinde Cemil Meriç'in *İnce Memed*'le ilgili yazdıkları vardı. Üstat *İnce Memed*'i fena hırpalıyordu. “Hey Homeros'un torunu!” diyerek Yaşar Kemal'le de inceden inceye dalga geçiyordu. Belki de o zamana kadar *İnce Memed*'e mesafeli duruşumun sebebi, Cemil Meriç'in bu tespit ve eleştirileriydi.

İnce Memed'i okuyup bitirdiğim günlerde internette ona dair gezinti yapmıştım. “En İyi Elli Türk Romanı” gibi anketlerde *İnce Memed*

birinci sırada yer alıyordu. En iyi otuzda da böyleydi, onda da. Yani *İnce Memed* gelmiş geçmiş en iyi Türk romanı olarak anılıyordu. Anketlerden çıkan sonuç buydu. Anketi cevaplayan kişilerse hep sol jargonla konuşan, düşünen, yazan kişilerdi.

İnce Memed'in böyle bir başarısı var. Kendini “solcu” diye nitelendiren entelektüel ve sanatçıların hayranlığını kazanmıştır. Bu başarıyı küçümsemiyorum. Eğer köy romanı kategorisinde değerlendirecek olursak *İnce Memed*'i, onun kadar öne çıkan başka bir köy romanı da yok. Ne Kemal Tahir ne Orhan Kemal ne de Fakir Baykurt, isminden bu kadar söz, ettirecek bir roman yazmış. Neden? *İnce Memed* mesela Yediçınar Yaylası'ndan daha mı realisttir? Ya da *İnce Memed*'teki estetik, mesela *Bereketli Topraklar Üzerinde*'de yok mudur?

Cemil Meriç, Yaşar Kemal'in realizmine çatıyordu ve gayet haklıydı. *İnce Memed* hiç de realist bir roman değildir. Anlatımında realist kalmayı zorlamıştır ama onda da birçok sıkıntısı vardır. Hatta denilebilir ki *İnce Memed* bilinen anlamıyla masalsı bir anlatımdır. Cemil Meriç ondaki destansılığa vurgu yaparak şans tanımıştır. Kemal Tahir, *İnce Memed*'in inandırıcı bir karakter olmadığını söylüyordu. Haklıydı. Bir masal kahramanından inandırıcı olmasını beklemeyiz.

Kemal Tahir Anadolu'da eşkıyaların halk kahramanı değil ağalarla birlikte hareket edip köy halkına zulmeden, köy basıp köylünün elinden ekmeğini, karısını, kızını alan, ya asker ya da hapishane kaçağı kişiler olduğunu belirtirken de haklıydı. Kemal Tahir'in bu söylediğini doğrular, tarihi kaynaklarda binlerce gerçek hikâyeye karşılaşmak mümkün. Ama *İnce Memed*'den bir masal olarak değil köy romancılığında realist bir devrim olarak söz edildi ve bu yüzden o, ayakta alkışlandı. Halen de öyle zannedilerek okunur ve övgülere boğulur. Oysa *İnce Memed*'de sadece *İnce Memed* bir hayal ürünü değildir, orada anlatılan halk da bir hayalden ibarettir. Bu yüzden *İnce Memed*'de safi temiz, haklı ve iyi köy halkı ve eşkıya; safi kötü, haksız, suçlu ağalar, ağa uşakları ve devlet memurları vardır. Böyle bir şey ikna edicilikten uzaktır. Hiçbir “eşkıya”yı bu şekilde kahramanlaştıramazsınız. Ama bu denenmiş ve başarılıdır *İnce Memed*'te. Çünkü tam da ilk basıldığı yıl olan 1955'teki solcu entelektüel ortamın romantizmine karşılık gelmiştir. O yönde yazılmıştır zaten. Bu ihtiyaç neydi? Solcular, “devrim”in Anadolu'da nasıl gerçekleşeceğini düşünüyorlardı? Bu da ancak bu şekilde bir “eşkıya” öncülüğünde olabilirdi. Güya halk bu “eşkıya”ya güvenirdi, onun ardından giderdi. “Eşkıya” haksızlığa uğramıştır. Devlet ve ağalar tarafından ezilmiştir. Aslında eşkıya özelinde halk da ağalar ve devlet tarafından ezilmiştir. Buna başkaldırı, neden Rusya'da Çar'ı deviren Bolşeviklerle aynı şekilde düşünülmesin?

Solcu entelektüellerin *İnce Memed*'i yere göğe sığdıramamasının ikinci sebebi; hiçbirinin Anadolu'yu tanınamaları, bilmemeleridir.

Anadolu'yu olduğu haliyle bilmek, öğrenmek, tanımak istedikleri de tartışmalıdır. Anadolu'yu ve köy insanını gerçekçi bir şekilde anlatan romancılardan bu yüzden hoşlanmadılar. Onların kafasındaki "köylü" bu romanlardaki kişiler değildi. Ne Kemal Tahir'in *Köyün Kamburu*'ndeki kötülük vardı köylerde, ne de Orhan Kemal'in *Bereketli Topraklar Üzerinde*'deki alicengiz oyunları. Onlar köylüyü, kafası hiçbir şeye çalışmayan, iyile kötüyü ayıramayan, başlarına bin bir zulümle geçmiş ağalara boyun eğmek zorunda kalan, iradesiz, karar verme yetisinden yoksun, kurtarılmaya muhtaç, acuzeler sanıyorlardı. Oysa kötü, köyde de kötüydü, şehirde de. Köy insanını kendilerinden biri olarak görmek istememelerinin bu bakış ve kendini kandırışta etkisi olabilir. *İnce Memed* maalesef Kemal Tahir'in bütün acımasızlığıyla anlattığı *Büyük Mal*'daki, *Bozkırdaki Çekirdek*'teki kadar bile Anadolu köylüsünü yansıtmıyor. Yaşar Kemal, Çukurova'da anlatılagelen kahramanlık hikâyelerini, eşkıya söylencelerini derlemiş, toparlamış, kurgulamış ve roman diye önümüze koymuştur. Başarılı bir masal derlemesidir *İnce Memed*. Bu yüzden halen mezarının Çağlayanerit'te olduğunu iddia edenler var. Yok *İnce Memed* Kadırlılı mıydı, Kozanlı mıydı, Andırınlı mıydı diye tatlı tatlı tartışmalar da mevcut.

Teknik olarak da maalesef *İnce Memed* dokusu sağlam bir roman değildir. Yaşar Kemal'in ilk romanıdır ve bir ilk roman olmanın bütün teknik aksaklıklarını bünyesinde taşır. Aşırı uzatılmıştır mesela. Bu haddinden fazla uzun olmasında ilk önce Cumhuriyet gazetesinde tefrika edilmesinin de etkisi olabilir. Öyle ya romancı o hafta da doldurmak zorunda, *İnce Memed* için gazetede ayrılmış sayfayı. Bu yüzden fazlasıyla tekrarlarla doludur *İnce Memed*. Yaşar Kemal, usanmadan Çukurova'nın bataklıklarını, dağlarını, sularını tekrar tekrar tasvir eder. Sanki iki bölüm önce betimlememiş gibi. Peki tasvir her akla geldiğinde yapılan bir şey midir? Hayır. Tasvir, roman sanatının en güçlü birkaç yönteminden biridir. İşlevi büyüktür. Gelişi güzel veya ayarsız kullanıldığında bu şekilde cilt cilt romanlar çıkar ortaya ama işlevini yitirir. *İnce Memed*'in bence geleceğe kalacak en güçlü yönü, taşıdığı tasvirlerdir. Yaşar Kemal'in bu yöndeki ölçsüzlüğü, adeta tasvire abanması, bunu fark etmesindedir belki de. Tekrar tekrar yapılan romantik Çukurova tasvirleri solcu entelektüellerin ihtiyaç duyduğu masalsılığı da giderir.

Dört cilt tutan *İnce Memed*, tek ciltte anlatılabılırdi. Roman sanatında olay, diğer olaylarla bağlantı kurularak yoğunlaştırılır. Başka bir ifadeyle her olay, merkez olayın yoğunluğuna hizmet eder. Oysa *İnce Memed* birbiriyle alakası olmayan, merkez olaya hizmet etmeyen, yani güç vermeyen yüzlerce kısa olayla doludur. Bu da *İnce Memed*'i gereğinden fazla uzatmıştır. Yaşar Kemal aslında bir türlü asıl anlatacağı konuya gelememiş gibidir. Kestirme yolları kullanmamış, çoğu yerde

kendini anlatımın şehvetine kaptırmıştır. Asıl konuya geldiğindeyse enerjisi tükenmiştir. Bu yüzden asıl olayı özet geçmek zorunda kalır. Çok sayıdaki hikâyenin kontrolsüz dağılımı ayrıca *İnce Memed*'i odak noktası güçlü bir roman olmaktan çıkarıp, binlerce masalın yer aldığı bir Binbir Gece Hikâyesi'ne dönüştürmüştür.

Başka bir teknik hatasından söz edilecek olursak; ilk cildin sonunda Abdi Ağa bu kadar kolay öldürülebilecekti de neden 440 sayfa boyunca onlarca karakter bunca acıyı çekti? İlk cildin konusu Abdi Ağa'nın öldürülmesidir. Ama bu olay, konu ağırlığına rağmen anlatım ağırlığından yoksundur. Kısa kesilir. Sanki romancı, yazmaktan sıkılmış gibi ya da bizim belirttiğimiz üzere enerjisini gereksiz yerlerde tükettiği için özet geçer.

İyinin tartışılmaması, kötünün araştırılmaması da *İnce Memed*'in zayıf yönlerinden biridir. Abdi Ağa doğuştan mı kötüdür? Sonradan mı olmuştur? *İnce Memed* neden kötü olamamaktadır? Üstelik cinayet de işlemiştir? *İnce Memed*'in cinyeti, cinayetten sayılmamalı mı? Diğer bir ifadeyle Yaşar Kemal'de gri ton yok. Siyah siyahtır, beyaz beyaz. Peki, hayat böyle midir? Roman sanatı kötülüğün de temellerine inme yöntemi değil midir? Bildiğimiz realist romanlarda böyledir. Mesela Balzac, Zola, Gorki veya Dostoyevski'de. Dört cilt uzunluğundaki bir romanda, iyiler tarafının bu kadar uzun anlatılması, kötüler tarafınınsa, kapısından içeri girilmemesi, büyük kusurdur. İki tarafı da anlatmalıydı romancı. Hiç değilse, iyi/doğru/haklı anlatımının içinden okuyucu kötü/yanlış/haksız da öğrenmeliydi.

Daha birçok teknik hatadan söz edilebilir *İnce Memed* söz konusu olduğunda. Tabi bunlar onu bir roman olarak kabul edersek yapılacak eleştirilerdir. Ama onu bir masal kitabı diye değerlendirecek o kadar da teknik hatasını belirtmemiz gerekmez. *İnce Memed*'i halk masalı kategorisinde okursak gayet başarılıdır. Fakat onu realist roman ölçütüne vurursak açık söylemek gerekirse *İnce Memed* dökülür.

Maalesef Anadolu gerçeğini *İnce Memed*'den öğrenen arkadaşım yanıliyordu. Onu dört kez okuyan ağabey de kişisel bir okuma serüveni yaşamış sadece. Cemil Meriç ve Kemal Tahir yine haklıydı. Solcular 1955'ten bu yana Anadolu'yu ve Anadolu insanını puslu camlar ardında izliyor. Konforlu bir alan çünkü orası. *İnce Memed* dağa çıksın, ağa öldürsün, onlar bunları masalsı bir şekilde anlatan Yaşar Kemal'i okuyarak heyecanlansın. Kemal Tahir'i ise topa tutsunlar. Onlara soslu, gerçeikle alakası olmayan masallar anlatmadığı için.

RECEP AYIK: KRAL ÇIPLAK DEMEK İÇİN ÇOCUK OLMAK LAZIM

“Kral Çıplak” masalı, herkesin malumudur. Üzerinde sadece akıllıların görebildiği, aslında hiç olmayan, bir elbiseyle halkın içine çıkan kralın çıplak olduğunu, büyükler yani akli yetenler yani akıl sahibi olanlar

RECEP AYIK

“Kral Çıplak” masalı, herkesin malumudur. Masalda, hakikati söyleme görevi büyüklere değil de daha akli yeni yeni yeten masum bir çocuğa verilmiştir. Hakikati söylemek, esasında çocuk olmaktır.

korkudan söyleyemezken bir çocuk kralın çıplak olduğunu bağıra bağıra söyleyip halkı da uyandırır. Masalda, hakikati söyleme görevi büyüklere değil de daha akli yeni yeni yeten masum bir çocuğa verilmiştir. Hakikati söylemek, esasında çocuk olmaktır. Bilakis büyüklerin tedbiri, endişeleri, kaygıları hakikatin üstünü örter. Hakikatin peşindeyse çocuk masumiyetini yürekten düşürmemek elzemdir. Fakat krallar her dönem yeni bir kılıkla karşımıza çıkar. Üzerlerindeki o aslında hiç olmayan elbise de her dönem değişir. Gün gelir o elbisenin adı popülerlik olur, gün gelir fantazyaya... Üstad Necip Fazıl şiirde (belki de sanatın her nevinde) his ve fikri temel alır. Hakikat namına aradığımız his ve fikir olursa o masumiyeti kuşanmak da yolun bereketi olacaktır.

Bir yükseltiyi birçok şekilde inşa etmek mümkündür ve hatta üzerine bayrak dikmek de. Som mermerden yükseltilen yapının en ucuna bayrak dikilebilir. O yükseltiyi pislik yığarak da sağlamak mümkün. Tercih, biraz da bayrağa bakacak gözde saklı. Bayrağın nasıl bir yükselti üstüne dikildiği bilinmiyorsa bakışlar da bayrağa değil boşluğa olur. Küçük bir örnekle iktifa edelim. Türkiye'nin en popüler komünisti, ana mal düşmanı Nazım Hikmet'in yapıtları, Türkiye'nin en büyük ve girift ana mal sahibi ailelerinden birinin uhdesindeki banka tarafından basılıyor. Tuhaf. Bununla birlikte sormakta fayda var: Haham torunu Karl Marks, felsefe “ayağına” muharref Tevrat'tan parçalar mı tefsir ediyordu?

FİLİSTİN'İN KAHRAMAN KADINLARI

Fatma Gülşen Koçak

Kahraman kavramıyla alakalı bugüne kadar çokça tanımlama yapılmıştır. Sözlüklerde bu kavramın anlamına dair birçok açıklama var. Bugüne kadar yapılan açıklamaların da tanımlamaların da yeniden güncellenmeye ihtiyacı var. Filistinli kadınların yeryüzünün en zalim halkına verdiği mücadele ve destansı duruşu kahramanlık tanımlarını anlatmaktan ve anlamlandırmaktan aciz kalmaktadır. Gazze'nin kahraman kadınları bu çağa soylu bir nefes üflemede ve adeta insanın yaratılış sırrını haykırmaktadır.

Siyonist terörün evlerini yıktığı, yurtlarını çaldığı, canlarını yaktığı, geleceğini kararttığı en zor dönemde; kahraman Filistin kadınlarının meydan yerine çıkıp şehadet parmağını göğze doğru yükselterek zalimlere meydan okuması bütün soykırım planlarına rağmen candan aziz bildikleri güzelim vatanlarına sahip çıkmaları neyle anlatılabilir ki? Hangi edebiyat onların yüceliklerini hakkıyla anlatabilir ki? Ruhunu kaybetmiş insanın insan olmaktan çıktığı, vicdanın işportaya düştüğü bu yüzyılda onları anlayabilmek ufkundan mahrum, bütün insanlık. Ciğerparesi evlatlarının şehadet haberini aldıktan sonra hangi anne benim acaba hangi amelim eksik ki bana şehitlik nasip olmadı diye ağlayabilir ki? Azgın nefis-i emmarelerin dünyayla doyuramadığı günümüz insanın aksine her daim cennet özlemiyle canını feda eden bu soylu ruhları kim anlatabilir, kim anlayabilir? Son nefese kadar, son nefere kadar aç bıraksanız, susuz bıraksanız da üzerimize en ağır bombaları yağdırmanız da yurdumuzun türküsünü söyleyecek, direnişin marşlarını dillendirecek, kahramanlık şiirlerini okuyacağız diyen bu sahabe yürekli nasıl anlatılabilir bilmem...

Zeytin ağaçlarını kesen, portakal bahçelerini bombalayan soykırımcılar sadece insanın ya da insanlığın değil; kurdun kuşun değil; ağacın, yeşilin, bitkinin, böceğin, can taşıyan her şeyin düşmanı olduklarını milyonlarca kez gösterdiler. Özellikle istikbali doğuran, umudu doyuran kadınlara karşı kin ve intikam hissiyle saldırımaları gelecek korkularının bir işaretidir. Hamile kadınlara karşı daha acımasız olmaları ne denli acımasız ve korkak olduklarını net bir şekilde gösteriyor.

“Kahramanları zor şartlar doğurur. İşte bu yüzyılın asil kahramanları olan Filistinli kadınlar da yeryüzüne öğretmenlik yapmaya devam etmekte; nasıl tavır ve duruş sahibi olunacağını göstermektedirler.”

Kadın hakları üzerinden propaganda yapan misyonerlerin Gazzeli kadınların acılarını görmezden gelmesi de ayrı bir ayıp. Çocukların öldürülmesine sessiz kalanlar, çocuk hakları konusunda ebediyen susmalıdır. Kadın hakları konusunda nara atanlar, artık ebediyen çenesini kapamalıdır. Basın özgürlüğü üzerinden gazetecilerin haklarını savunanlar, artık ebediyen susmalıdır. Filistinli kadınların, çocukların, gazetecilerin ve sivillerin katledilmesine susanlar; insanlık dersinden sınıfta kalmış ve imtihanlarını kaybetmişlerdir.

Sahteliğin ve saçmalığın hâkim olduğu günümüz dünyasında hakikatin sesinin kısılması acınası bir durumdur. Dünya sağır, dünya sessiz. Müslümanlar paramparça. Yalnız Hakka sarılan ve yalnız âlemlerin yaratıcısından yardım dileyen Filistinli kadınların ahı elbette bu âlemi yakacaktır. Onların gözyaşlarına sebep olanlar bir gün hesabı ağır bir şekilde verecek, saklanacak ağaç bile bulamayacaklardır. Tarih zalimlerden hesap soracak, mazlumların hakkını mutlaka teslim edecektir.

Kahramanları zor şartlar doğurur. Onlar kritik zamanlarda meydan yerine çıkar. İşte bu yüzyılın asil kahramanları olan Filistinli kadınlar da yeryüzüne öğretmenlik yapmaya devam etmekte; nasıl tavır ve duruş sahibi olunacağını göstermektedir. Kirlenen ve çirkefleşen bu çağın namusunu onlar kurtarmaktadır. Adanmışlıkları ve inanmışlıklarıyla adeta destan yazmaktadırlar. Onları ancak konfor alanlarından çıkıp çileye talip olanlar anlayabilir. Onlarla ancak varlıklarını ebedi var olanlara vakfedenler duygudaşlık kurabilir. Onlar çağın Zeynep’leri, çağın Sümeyyeleridir. Onların kahramanlıklarını romanlara, şiirlere, hikâyelere geçirmek eli kalem tutan herkesin üzerine bir ödevdir. Şeref ve izzet dolu hayatlarını edebiyata taşıyarak ebedileştirmek hepimize düşen insani bir görevdir. Onların kaderlerine kendi vatanlarında özgürce yaşamak uğruna savaşmak düştü. Bize düşen ise onların yanında olduğumuzu onların safında durduğumuzu göstermek için edebiyatın imkânlarını kullanarak Filistin’in mücadelesine katkı vermektir. Merhum Akif İnan’ın buyurduğu üzere her Müslüman Filistin imtihanındadır. Rabbimiz bizlere imtihanı hakkıyla verebilmeyi nasip etsin. Bu vesileyle bir kez daha cennet yüzlü Filistin’in kahraman kadınlarını hürmetle muhabbetle selamlıyoruz. Yolları yolumuz acıları acımız sevinçleri sevincimizdir. Zafer marşlarını özgür Filistin’de omuz omuza söyleyeceğimiz günler yakındır. Belki de yarından daha yakındır!

UÇURTMANIN İPİ

Emame Akman Harmancı

*“Senin bu ellerinde ne var bilmiyorum göğe bakalım
Tuttukça güçleniyorum kalabalık oluyorum”*

Alışılmışın dışında kalan şeylere yeltenmezdi Bahar. Henüz çocuk yaş-tayken önu kesilmişti onun. Saçlarını örgüden başka model yapmasına, televizyonun karşısında mayışıp uyumasına, dondurmayı üzerini kirleterek yemesine ya da güneşi sarıdan başka renge boyamasına izin verilmemişti. Geçenlerde mezun olduğu mühendislik fakültesinden diplomayı aldığı gibi bizim de yazgılarımızı birbirine bağlamışlardı, kırmızı nişan kurdelemizi keserek. Birbirini yıllardan beri bilen iki ailenin çocukları olduğumuz için tanışıp flört etmemize gerek duyulmadı. Apar topar halledildi söz ve nişan işleri. Kendimizi iki tane alyans ile kameralara gülümserken bulduk.

Babasına ilk başta, henüz evlenmeyi düşünmediğini, hazır olmadığını filan söyleyip bu fikri savuşturmaya çalışmıştı muhakkak. Ama sonunda alışıl gelmiş bir çaresizlik hissini uzantısı olarak kendini benimle aynı karede bulmuştu. Şu okula gidilecek, şu meslek yapılacak, şu delikanlıyla evlenilecek. Bunların hepsi onun iyiliği içindi. Maceraya gerek yoktu. Göz-lerinin önünde büyümüş o tehlikesiz damat adayıydım ben. Karakterimin ücra yerlerine gizlenmiş ve bastırılmış duygularımın olma ihtimali kimsenin aklına gelmiyordu. Bir psikopat, bir sosyopat olabilirdim. Ne var ki iyi bir adamdım. Bana dair bilmedikleri tek şey Bahar’a karşı olan platonik hisle-rimdi. Bir gün ailem beni Bahar’la baş göz etme teklifiyle geldiğinde durup düşündüm. Görünen oydu ki ben hür irademle gidip ona açılmayacaktım nasılsa, o halde kaderin gidişatına şükredip her şeyi akışına bırakabilirdim.

O gidişat beklediğim gibi olmadı tabii. Sıradan bir nişanlı çift gibi dav-ranmaya çalışıp rol yaptık bir süre. Birbirimizi tanımak amacıyla yaptığımız görüşmelerde elimi kolumu nereye koyacağımı bilemiyor, nasıl bir sohbet konusu açacağımı dahi kestiremiyordum. Bizden bir düğün tarihi bekleyen ailelerimizi oyalamak benim görevimdi. Ocak, şubat ayaz olur, mart kapıdan baktırır. Nisan, mayıs polen mevsimi, Bahar’ın alerjisi yükselir. Haziran ramazana geliyor, temmuz, ağustos kâbus gibi sıcaktır. Eylül iyidir, ekim de güzeldir ama yağmurlar başlayıverir. Bahar kır düğünü istiyor neticede. Kasımda aşk başkadır ama nikah pek de başka olmaz, tam hastalık mev-simidir. Aralıkta günler kısadır, insanı depresyona ve intihara sürükleyen bir aydır üstelik.

**“Onun yörün-
gesindeydim
nasılsa ve neyle
mutlu olacaksa
onu bulmaya en
az onun kadar
gönüllüydüm.”**

Evliliğin ertelenmesi bende bir sabırsızlık veya endişe değil aksine güven hissi yaratıyordu. Hayatı hep aceleye gelmiş birini daha fazla arkadan ittirmek acımasızlık olmaz mıydı? Günler böyle akıp giderken Bahar beni bir sevgili değil bir dost gibi benimseyip bana içini döker oldu. Başlarda bu durumdan hoşnut olmuştum. Bahar konuştuğunda ve hatta içine gizlediklerini haykırdıkça kabuğunu kırıyordu. Yüzündeki renkler canlanıyordu sanki. Benim tanıdığım, sevdiğim kadın olmaktan uzaklaşmış hayranlık duyduğum, ulaşılmaz birine dönüşüyordu.

İçine dolan anlık heveslerle her gün yeni bir fikirle dikiliyordu karşıma. Peşi sıra sürükleniyordum. Onun yörüngesindeydim nasılsa ve neyle mutlu olacaksa onu bulmaya en az onun kadar gönüllüydüm. Babası bazı bağlantılar bulmaya uğraşıp ona iyi şirketlerde iş görüşmeleri ayarladıkça Bahar, gittiği yerlerde kendini beğendirmemek ve yetersiz göstermek için elinden geleni yapıyordu. Babası durumu fark ettiğinde kızılca kıyamet koptu tabii ama karşısında duran Bahar'ın birkaç ay öncekiyle aynı kişi olmadığını farkında değildi adam. Böylece ilk isyan bayraklarından birini alenen çekmiş oldu Bahar. Kolay olmadı elbette kendisine dikte edileni yapmamak. Gözü korktu ama artık yanında bir işbirlikçisi vardı ve benim tüm bu olup bitenlere şahitlik ediyor olmam onu rahatlatıyordu. Babasına ağzını açıp tek bir kelime edemedi ama benimleyken boşalttı sınırlarını. Ağlarken yaslanılacak bir omuz olarak oradaydım ve zar zor topladığı şeylerin yeniden dağılmasına izin veremedim.

Diğer taraftan ilgi alanlarını keşfetme dürtüsü ve arayışlar devam ediyordu. Tuval, boyalar, fırçalar... Bazı spor dalları... Tenis, yüzme, voleybol... Çabuk sıkıldı bunlardan. Ama belli etmedi. Eski nesnelere dünyasında gezinmeyi sever belki deyip yıllanmış bir daktilo, gramofon ve birkaç plak

aldım. Bir süre odasına kapanıp bunlarla hüznü birkaç akşam geçirdi o kadar. Düşünce dünyasındaki ikircikli yapıyı ve benden gizlediğini sandığı memnuniyetsizliklerini herkesten daha iyi tanıyabilir durumdaydım artık. Günden güne damıtılmış bir sükunete kavuşurken iç dünyasında baskıladığı o eski karanlığı kâğıda dökmeye yeltendi. Belki de hamurunda bir yazar olma istidadı vardı. Sadece bana okuttuğu birkaç yazı denemesinin edebi birer faciadan başka bir şey olmadığını ona söyleyemedim elbette. Neyse ki kendisi bu durumun farkına vardı ve o işi de yarıda bıraktı.

Doğum gününde ona bir fotoğraf makinesi aldım. Böylece başladı kuş fotoğrafları çekmeye. Sokakları gezip kayda değer kareler aradık. Ormanların derinlerine daldık, denize açılıp martıları kovaladık. Yeşilin ve mavinin en güzel tonları onun gözbebeklerine yansıdı. Kaydettiği görüntüler kanat çırpışlardı. Havalanışlar ve gökyüzünde öylece süzülüp gitmeler... Bunu fark etmek içime nedensiz ve adı konulmamış bir korku tohumu ekti ilk defa.

Rüzgârlı bir günde renkli bir uçurtma tutuşturdu elime. Martıları, gökyüzünde esrik bir edayla süzülen o uçurtmayla beraber fotoğrafladı. Karenin içinde ben yoktum.

Kuşları sadece sanatsal ve tek tip bir bakış açısıyla fotoğraflamak ona yetmemiş olacak ki vahşi doğada veya ormanlarda türüne ender rastlanan kuşları da ölümsüzleştirmek istiyordu. Ve nişanlandığımızdan beri ilk kez benden gizli bir iş çevirmiş, vereceğim tepkiden çekinip kendince bir araştırma yapmıştı. Bu işin en iyi nerede yapılabileceğini, ünlü kuş fotoğrafçıları ve bu alanda nasıl uzmanlaşabileceğini günlerce kurcalayıp durmuştu. Bununla da yetinmeyip birilerine ulaşmış, bu konuda eğitim almak istediğini belirtmişti. Bir yerden olumlu cevap aldığı anda ise dünyası yeniden yaratılmış gibi sevindiğini söylüyordu. Karşıma geçip bunları mütereddit bir tavırla anlattığı zaman buğulanan gözlerimi kaçırarak bir yer aradım. Kararımı çoktan vermiş, en sarsıcı haberi ise sona saklamıştı.

Güney Amerika'ya gitmek istiyorum.

Bir bardak soğuk su içip beni ekseninden dışarıya nasıl ittiğini seyrettim. Oysa ben ona olan hislerimin yoğunluğuyla baş edemediğimi fark etmiş, onunla konuşmaya niyetlenmişim. Yıllardır içimde bekleyenleri açık yüreklilikle açığa çıkaracak, ayaklarımızın artık yere basması ve kaderimize bir yön vermesi için onu düşünmeye itecektim. O da benimle, tek başına uzak bir ülkeye gitmek istediğine dair bir konuşma yapmak istiyormuş meğer. Yüzüne yayılan mesrur ifadeyi fark etmenin verdiği his çok keskindi bu kez. Başını ne yöne çevirirse çevirsin aynı yöne baktığımızı sanmam benim zavallılığımdaydı demek ki. Bahar bir gün aramaktan sıkılacak ve esas bulması gerektiği şeyin burnunun dibinde olduğunu fark edecek demiştim kendime. Beni benimseyeceği vakte kadar bekledim. O an sessizleşip ruhumdan iplik gibi süzülen incecik bir hüznün gölgesine sığındım. Ne bir vazgeçiş vardı içimde ne de tam bir sahipleniş.

Normalde düğünle ilgili planlar yapması gereken biz, herkesten haber-

“O an sessizleşip ruhumdan iplik gibi süzülen incecik bir hüznün gölgesine sığındım. Ne bir vazgeçiş vardı içimde ne de tam bir sahipleniş.”

siz Bahar'ın Güney Amerika'ya gitmesi için gerekli ayarlamaları yaptık. İki nişanlı değil de iki sıkı dost gibi olmaya devam ettik. Bana can sıkıcı bir vazife yüklemişti. Her şeyi açıklayan bir mektup yazmış, kendisi gidince onu ailesine vermemi rica etmişti. Ve her iki tarafa da olup biteni anlatmamı, onların bu durumu kolay kabullenmesi için elimden geleni yapmamı istiyordu. Kendimde o gücü bulabileceğimden emin değildim ama tamam deyip geçiştirdim.

Gideceği gün gelip çattığında onu havalimanında uğurlayan tek kişi bendim. Bana her şey için nasıl teşekkür edeceğini bilemiyordu. İçime çöreklenmiş bir karanlığın koynundaydım, fark ediyor muydu bilmiyordum.

Veda saati gelince bir şey demesine fırsat vermeden eline uzandım ve sağ yüzük parmağındaki alyansı yavaşça çıkardım. Sonra da kendi alyansımı çıkarıp ikisini avcumun içine aldım. Kendimi ondan teklifsizce koparıyor oluşumu fark edince ifadesinde şaşkınlık belirdi. Yüzüğünü geri isteyecek yüzü de bulamadı muhtemelen. Olduğumuz yere kök salmış iki çınar gibi uzun uzun dikildik oracıkta. Ağırlaştık, durduğumuz zemine fazla gelmeye başladı yüklerimiz. Bana nişanlı olduğumuzu ilk defa hatırlamış gibi ürkütücü bir hayretle ve suçlulukla bakıyordu. Gözlerine aylardır çöreklenmiş olan sis adeta dağılmış, ilk defa beni görme fırsatı bulmuştu. Bu fark edişten mi yoksa gitmenin verdiği tedirginlikten mi bilmiyorum, gözyaşları yanaklarını ıslatmaya başladı. Bu manzara ile ondan ayrılmak istemiyordum, onu böyle hatırlamamalıydım. İstedğim son şeydi pişmanlık veya minnet hissine kapılması.

Biz ne olacağız hiç konuşmadık dedi çatallaşan bir sesle. Susmasını rica ettim. *Aslında burada da eğitim alabilirdim, ama sen de hiç fikir vermedin.* Aralıksız izledim çaresizleşen yüz hatlarını. *Bir şey söyleseydin, gitme filan deseydin ne bileyim.* Geveleyip durması tahmini ne kadar sürerdi acaba? *Biz nişanı bozuyor muyuz şimdi?* Kendini iyi hissetmesini dileyerek sakince gülümsedim. *Niye susuyorsun? Yüzükleri cebime koydum.* Uçağı kaçırmamak için artık gitmesi gerektiğini söyledim. Birbirimize veda etmeyi başaramadık. Sarsak adımlarla kontrol noktasına yürümesini izledim. Defalarca arkasını dönüp durdu.

Elime tutuşturduğu renkli uçurtmanın ipini bırakmak üzereydim.

...

“Sayısız penceren vardı bir bir kapattım
Bana dönesin diye bir bir kapattım
Şimdi otobüs gelir biner gideriz
Dönmeyeceğimiz bir yer beğen başka türlü sü güc
Bir ellerin bir ellerim yeter belliyelim yetsin
Seni aldım bana ayırdım durma kendini hatırlat
Durma kendini hatırlat
Durma göğe bakalım”

TUĞÇE GÖK

AKIŞ VE SOL

bir anlam kuyusu; derin
hep derindir ya kuyu
bu başka
gelip oturmuş bir ucuna bakışın
o sancı o günden beri var
rutubet deyin siz, pas deyin
küf desin öteki
ne önemi var

annem değildi o gün sancılanan
ben doğdum bir sancının ortasına
ama ne tuhaf; güzeldi çocukluğum
dönüp dolaşıp vardığım o arka bahçe
güzeldi

sokaktan eve taşıdığım yürek çarpıntısı
denize koşarken yanan ayaklarım
sıcak kumlar gibi kıvrak
hep biriken bir gölge
devamlı uzayan ve taşınan
tanıdığım bir erik ağacından

sarışındı neydi gözleri bilmem
renk mi alev mi kaçış mı biraz
hep uzak çok yakın az تنها denir
denir-miş meğer; ne tuhaf
şimdi görüyorum

N

insan ardında kalanı tanıyor
göz önünde oldukça eriyor anlam
eriyor bilmediğim bir yerde
buzul mavî, erik ağacı, kısır döngü
ve büyüyor bir yerde bir çocuk
öteleyerek kendini, ayrıştırıp yok yere
yok çünkü ömrümün uzun bir parçası
kayıp diyemem ona, aranmış değil
bir köşeye sokulup kalmış belki
bizden çok kendine görünen
puslu bir ayna misali

arasak bulunur, arasak sorulur yokluğumuz
böyle yaratıldık çünkü
böyle yaratıldık,
su ve toprağın birbirini okşadığı
o doyumsuz sızidan
doyumsuz öfkeden
dinmeyen sancıdan
bir yüzün en çoğul beyazından
asılmış koyun butlarından
ve tavşansı sıçrayışlarla geçtik sonunda ormanı

ne diyorduk;
bir anlam kuyusu; derin
hep derindir ya kuyu
bu başka...

BİR GÖLGEYİ SAYIKLAMAK

Tuğçe Öcal

İnsan, kalbinde defalarca yaşanana çoktan yenilmiştir de yeni bir yol yeni bir senaryo ihtimalini yoklar durur. İşte şimdi, aynı senaryonun farklı bir sonla biteceğine dair inancımı aldım avucumun içine, ellerimi ısıtıyorum.

Yemeden içmeden nasıl kesildiğimi, belime kadar inen saçlarımı rengârenk boyayıp sonra kısacık kestirdiğimi, bedenime nasıl zulmettiğimi, uyumak için bin bir gece masallarını hatmettiğimi ve bin bir çeşit ot içtiğimi, unutmadım. Kaynatıp içtiğim otların midemi nasıl bulandırdığını, boğazım tahriş olup şişene kadar öğürdüğümü, öğürerek içimdekileri öğüttüğümü düşündüğümü... O günü olduğu gibi hatırlıyorum. Yine de buradayım.

İkinci serinliğinin içimdeki yangına kafa tutmasını görmezden gelip avucumun içindeki çay bardağını döndürmeye devam ediyorum. Zaman, heyecanımla yarışır hâlde dörtnele ilerliyor. Geldiğimden bu yana geçen saatleri artık saymıyorum.

Değnekçilerin, okuldan çıkan öğrencilerin, paydos yapmış işçilerin, zabıtaban kaçan seyyar satıcıların telaşını izlemeye alışık, burada oturup sakince çayını yudumlayanlar. Hemen kapının önüne dikilmiş bir küllüğe izmarit üstüne izmarit basanlar; sokağın bu gürültüsüne, bu çok renkliliğe, bu pespaye gösterişe aşinalar. Ben değilim. İkinci defa geliyorum buraya. Kendimi senin yüzünden zayıf, eksik ve hatalı gördükçe, benden başka herkes gitgide güçlenip büyüyor da bir ben küçülüyorum sanki. Yine de kıpırdamadan, ikinci kez seni bekliyorum.

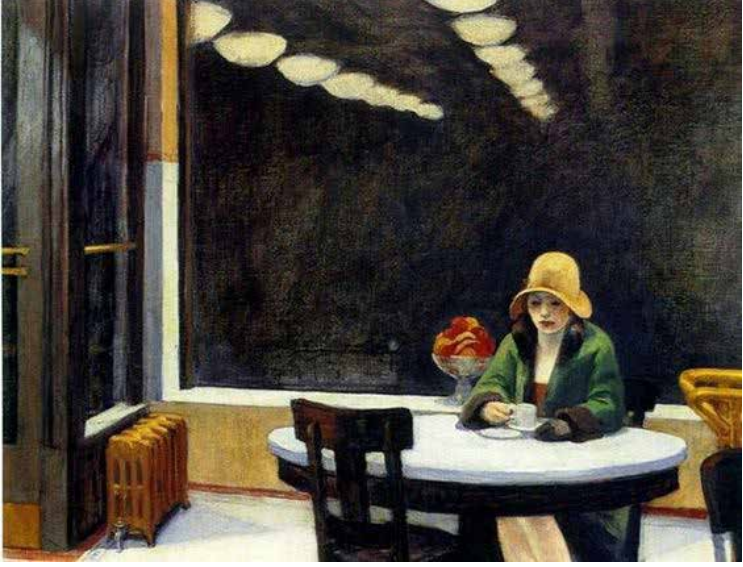
Gelmediğin ilk seferde yaşadığım hayal kırıklığı ne insanlık bırakmıştı sende ne de adamlık. Aylardan eylül müydü ekim miydi hatırlamıyorum ama günlerden cumartesiydi. Ruhumu kaplayan bu huzursuzluğun ve can sıkıntısının bir ömür beni bırakmayacağından emin olarak günlerimi geçirdim. Geçirdim dediysem, hayal kırıklığından yaşanan yüzümün çizgilerini her sabah aynada izlememden değil, meydanımı ihtilal, ufkumu kör karanlığın sardığı* uykusuz gecelerimden bahsediyorum.

Aynı ilk seferde olduğu gibi ilerliyorum. Sanki herkesin her şeyi bildiği bir yerden geçip oturuyorum aynı sandalyeye. Benim yürümeye yenice başladığım zamanlarda senin ortaokula gidişini, ben

“Hemen kapının önüne dikilmiş bir küllüğe izmarit üstüne izmarit basanlar; sokağın bu gürültüsüne, bu çok renkliliğe, bu pespaye gösterişe aşinalar. Ben değilim.”

**“Kendimi
senin
yüzünden**

zayıf, eksik ve
hatalı gördükçe,
benden başka
herkes gitgide
güçlenip
büyüyor
da bir ben
küçülüyorum
sanki.”

liseye başladığımda çoktan iş hayatına atılışını, aramızdaki on iki yaşı yeniden parmaklarımla hesap ediyorum. Çantamdan küçük bir ayna çıkarıp yüz hatlarımı inceliyorum. Sonra da senin yüz hatlarını hayal ediyorum. İnsan, aklının kıyılarında dolanan her şeye inanınca nasıl da derinlere çekiliyor; dehşete kapılıyorum. Kendi kendime içimde yeşerttiğim tüm hisler için, haklı bir bahaneye sığınyorum: Hissizlik, insanı insan olmaktan çıkarır.

Mekânın otomatik kapısı, girip çıkanlarla birlikte bir açılıp bir kapanıyor. Kapının istemeyerek yolcu ettiği herkesin arkasından tuttuğu yası, beraberce öğütüyoruz. Dışarıda batmaya yüz tutan güneş, içimde bir öfkenin doğmasına sebep oluyor. Servis elemanının “bir çay daha alır mısınız?” sorusuna öfkeden kontrol etmekte zorlandığım bir ses tonuyla karşılık veriyorum. Servis elemanı şaşırıyor, diğer masalardaki insanlar şaşırıyor, otomatik kapı şaşırıyor. Her şey bir süreliğine duraksıyor. Kimsenin ağzını bıçak açmıyor. Kapı, dışarıya çıkmaya çalışanları bırakmıyor. Servis elemanı seğirterek açılmayan kapının yanına gidiyor. Kapı el yordamıyla açılınca mekân olağan seyrine dönüyor. Ben dönemiyorum.

- “Gelemiyorum, özür dilerim.”

Ya da gelmediğini bildiren başka kelimeleri yan yana sıralıyorsun. Ne yazdığının ne önemi var? Sonuçta gelmiyorsun... İçimi bir pişmanlık kaplıyor. Mesaj ekranından çıkıp yeniden giriyorum. Beni huzursuz eden o hissiyat yeniden peyda oluyor. Gelemeyeceğini bildiren kelimeler yan yana dizilmiş, gözlerimin içine bakıyor. Gelemeyeceğini bildiren kelimelerle doluyor gözlerim. Sonra bir damla düşüyor tele-

fonun ekranına. Ekran muğlak bir hâl alıyor. Az önce saklayamadığım öfkemden nasibini alan servis elemanı, masaya çayla birlikte peçete bırakıp sessizce uzaklaşıyor yanımdan. Ben uyanıyorum. Dışarıda yağmur tıyrıdamaya başlıyor. Burada ne işim olduğuna dair bir sorguya başlayıp, içimle savaşıyorum.

Saatın akşam vaktine yaklaşıyor olması büsbütün keyfimi kaçırıyor. Otomatik kapıdan girmen gereken vakit çoktan geçti. Yine de bu kez söz vermiş olmana güveniyorum. Yağmurun belli belirsiz ıslattığı sokakta yalın ayaklarıyla koşuyor iki çocuk, gülümsüyorum.

İkinci kez de gelmezsen, bu acımasız hatıra ömrüm boyunca içimi kemiriyor olacak. İlk gelmeyişini yeniden hatırlatıyorum kendime. Usanmadan, bıkmadan tekrar ediyorum. “Çaresizce evine dönmüş-tün,” diyorum. “Hüzün, benliğini helak etmek isteyen bir tufan gibi saldırmıştı kalbine hatırla,” diyorum... Kendimi suçluyorum, seni suçluyorum. Gözlerimden aşağı süzülmesi an meselesi olan yaşları var gücümle sabit tutmaya çalışıp, saatime bakıyorum. Telefonun karanlık ekranına yansıyor yüzüm, gözlerimin içine bir çaresizlik çökmüş. İlkiyle aynı. Acaba diyorum, dışarıdan bakınca gözüktür mü bu? Küçükülüğümden aşına olduğumun aksine, rengim sarıya kaçmış. Benzim boğuk bozgun bir hâl almış. Dudaklarım bir zelzeleye yakalanmış titriyor. Koca bir taş parçası kayıp kursağımdaki ölümsüz umuda takılmış, gırtlakımı parçalıyor. Gelmek istemiş olduğundan emin ama gelemediğine üzgün, en azından niyet ettiğine sevinerek ilk hıçkırığımı bırakıyorum. İlk seferde. Şimdi farklı, şimdi ikinci seferdeyiz. İşte şimdi, aynı senaryonun farklı bir sonla biteceğine dair inancımı aldım avucumun içine, ellerimi ısıtıyorum.

Otomatik kapı, gelenleri aynı eylemle buyur ediyor. Gidenleri de aynı hüüzünle yolculuyor. Güneş batarken bir gölgeyi sayıklıyorum. Şehir, karanlığa yüz çalıyor. Çantamı toplarken, kapı olduğundan farklı açılıyor, ya da bana öyle geliyor... Kafamı kaldırıp bakmaya cesaret edemiyorum. Duymamışçasına çantamla uğraşmaya devam ediyorum. Bana hediye ettiğin kitabı ilk kez görüyormuşum gibi bir sevinçle çantamdan çıkarıp masanın üstüne koyuyorum. “O ve Ben” Kafamı kitaptan kaldırıp kapının olduğu tarafa çeviremiyorum.

İnsan, kendini kaderinin içinde nasıl da bir hiçe çeviriyor, şaşıyorum.

SÖYLEŞİ:
BİLGE DOĞAN

Hümeyra Yabar, Kilis'te doğdu. Üniversitede Psikoloji bölümünde okudu. Aile Danışmanlığı eğitimi aldı. Yetişkin, çift ve aile psikoterapistidir. Uykusuz Meyveler ve Hayvan Geçidi adlı iki öykü kitabı vardır. Bir Kulübe isimli ilk romanı Aralık 2022'de çıktı. Karabatak ve Sabitfikir dergisi başta olmak üzere çeşitli dergilerde yazılar yazıyor. Fabl, masal, şiir ve psikanalizi harmanladığı öyküleri bir tarafıyla sımsıkı realiteye bağlıdır. Hayvan Geçidi'ndeki öyküler, modern fabl niteliği taşıyıp aklımıza gelebilecek pek çok hayvanı insana ait özelliklerle estetize etmiştir. Uykusuz Meyveler'deki öyküler ise kendi tabiriyle meyvelerin rüyasından ödünç aldığımız şiirli imgelerin deryasıdır. Bir Kulübe ise yazarın insanla tabiat ilişkisini ele aldığı romanıdır.

HÜMEYRA YABAR:

BENİM SAFIM AY YILDIZIN YANI

LEYLA TURAN: - Niçin yazıyorsunuz? Yazmak için sizi harekete geçiren şey nedir? İlham gelmez, ilhama gidilir diyor büyük ustalar. Siz ilhama gitmek için neler yapıyorsunuz?

Yazıyorum çünkü anlatmak istediğim hikâyeler, paylaşmak istediğim meseleler var. Yazarak bağ kuruyorum hayatla. Dışarı çıktığımda defterim ve kitabım yanımdaysa rahat edebiliyorum ancak. Yazmadığım ya da okumadığım günleri sevemiyorum. Her yeni ayla birlikte dergiler için yazacağım konular belli oluyor. Bu takvim harekete geçmek için yeterli oluyor. "İlham gelmez, ilhama gidilir," sözü A. Ali Ural hocamızın. İrade ve disiplini ilhamdan çok önemsiyorum doğrusu. Masama oturup temiz bir zihin, dingin bir ruhla yazacağım metne odaklanmaya çalışıyorum. Dikkatimi dağıtacak uyaranlardan uzak durmak önemli benim için. Bir de çok dua ediyorum. Başladığımda, zorlandığımda, yorulduğumda Allah'tan yardım istiyorum. İlham perileri var mı bilmiyorum ama edilen dualara cevabın meleklerle yeryüzüne indiğine ve özgün metinlerin inşasında rol oynadığına şüphem yok.

MERVE BÜYÜKÇAPAR: Edebiyatta yerli olmak ne demek, bu konuda sizin düşünceleriniz nelerdir?

Yazdığım her metinde gökte dalgalanan bayrağın ve üstünde yükseldiğim toprağın hakkının olduğunu bilmek. Günümüzde vatan müdafaası fikirle, sözle, kalemle yapılıyor. Safını belli etmekten büyük gurur mu var! Benim safım ay yıldızın yanı. Sözüyle Türk edebiyatını yükselten yazarların arasında yer alabilirsem ne mutlu. Duam budur.

DERYA ÖZER: Dünya ve Türk edebiyatının kaleminizi besleyen kaynakları nelerdir? Hikâyelerinizin fikri altyapısını kurmanızı sağlayan şeyler nelerdir?

Türk edebiyatında altında soluklandığım çınarlar; Ahmet Hamdi Tanpınar, Sabahattin Ali, Refik Halit Karay, Sezaî Karakoç, A. Ali Ural. Dünya edebiyatında kenarında dinlediğim nehirler ise; Rilke, Tagore, Cibran, Papini, Kazancakis. İkinci sorunuza gelirsek, yazarken fark etmesem de yazdıklarımınla ilgili yapılan yorumlardan psikolojiden çok beslendiğimi fark ediyorum. Meyveyi yazarken aradığım insandı. Hayvanı yazarken karşılaştığım insan. Bir kulübe yapıp ona sığınmak isteyen de insandı. Bu bağlamda, psikoloji ve felsefe dostu yazarın. İnsana dair yeni bir bakış hediye ediyor.

CANAN OLPAK KOÇ: Psikoloji verileri dinleyeni varlığın katı gerçekliği ile karşı karşıya getirir. Dinleyen bir de bu işi bir uzmanlık alanı olarak yapıyorsa çözüm için öneriler sunmak, bu katı gerçekliğin verdiği acıyla kişinin baş etmesini sağlamak durumundadır. Edebiyat ise en katı gerçeklerin bile okurda merhamet uyandırdığı çoğu zaman sıradan okurun yakınlık kurduğu cümlelerle aynı zamanda dinleyici olan okuru kendine bağlar. Yani iki dinleyici tipinin bir örneğisiniz. İşiniz zor gibi görünüyor buradan. Bunlardan yola çıkılarak bizlere

“İrade ve disiplini ilhamdan çok önemsiyorum doğrusu.”

psikoloji ile edebiyatın paydalarından bahseder misiniz belki de işi zorlaştıran (varsa) taraflarından.

Dinlemek karşındaki insanın hikâyesinden bir pay almaktır. Sadece anlatan değil o konuşurken şefkat ve dikkatle ona yönelen kişi de şifalanır. Psikoloji de edebiyat da insanın hikâyesiyle ilgileniyor. Edebiyat zemininde buluşamayan insan hiçbir yerde buluşamaz. Sana bütün önyargı duvarlarını yıkacak kudrete sahiptir çünkü. İnsan dünyanın her yerinde insandır. İnsan hikâyeleri dünyanın her yerinde insan hikâyeleri. Edebi eserler insanı kendine tanıtan aynalar olarak yardım ediyor psikolojiye. Bir roman okurken o kitabın kahramanlarıyla empati kurarız. An gelir özdeşleştiririz kendimizi onlarla. Bir hayatımız varsa da pek çok hayat deneyimine sahip oluruz böylece. Derinlerimizde kalmış olumsuz duyguları dışarıya atarız bu eserler sayesinde. Bir dinginlik ayarıdır bu. Saatleri Ayarlama Enstitüsü, Kürk Mantolu Madonna, Tatar Çölü, Suç ve Ceza, Dönüşüm, Vadideki Zambak, Genç Werther'in Acıları, Martin Eden... Bu romanların hepsinde insan halleri var. Raskolnikov'da bir katili değil bir insanı suça götüren zihinsel süreci anlatır Dostoyevski. Katil olmadan katil olmak nedir anlar Raskolnikov adına derin bir pişmanlık duyarız. Öte yandan seçkin tabaka için her şeyin mübah olduğu fikrindeki çarpıklığı görürüz. Dönüşümde aşağılanan insan vardır. Böcek olan bir insan değil. Kitabı okuduğumuzda aşağılananın, dışlananın, duyulmamanın ne demek olduğunu anlarız. İnsan beyni hikâyeler aracılığıyla iletişim kurmaya doğuştan eğilimlidir. Bir hikâye duyduğumuzda ya da okuduğumuzda bilgiyi daha iyi işlemeye eğilimliyiz. Nöropsikolog Oliver Sacks, "Her birimiz diye yazar, bir biyografiyiz, bir hikâyeyiz. Her birimiz sürekli ve bilinçsiz olarak bizim tarafımızdan, bizim aracılığımızla ve bizim içimizde oluşturulan tek bir anlatıyoruz," der. Hikâyeler zihnin dışına çıktığında iyileştiricidir. Psikoterapi sürecinde danışan, hayat öyküsünü ilk defa kendinden başka birine -bir yabancıya- anlatır. Bu sırada bir yazar gibi hikâyesini nasıl kurguladığını, nasıl bir tavırla anlattığını, dünyayı ve kendini algıladığını hangi metaforlara başvurduğunu fark eder. İyi hikâyeler beyin ve bilinçaltımız üzerinde herhangi bir rasyonel durumdan çok daha büyük bir etkiye sahiptir.

ŞULE KÖKLÜ: Okumak yazarı besler, susmak yazar için ne ifade ediyor, kalemi besler mi susmak?

Okumanın bir başka türüdür susmak. Susan insan kainatı dingin bir ruhla izleyen insandır. Böylece varlıkların üzerindeki alışkanlık örtüleri bir bir kalkar. Geriye özgün resimler kalır. Gereğinden fazla konuştuğumuzda hakikatten uzaklaşıyoruz. İbn Atâullah el-İskenderî "Gelin Tacı - Hasta Kalplerin İlacı" isimli kitabında kalp aynasını parlatan dört şeyden söz ediyor. Bunlardan biri susmak. Cibran da,

“İnsanın kürsüsü, geveze aklı değil suskun kalbidir,” diyor. Dünya o kadar gürültülü ki. Beni bundan daha çok yoran bir şey yok. Sessizlikte kendime kavuşuyorum. Yazmak istediğim ne varsa sessizlik toprağına muhtaç. Burada yakındığım suni gürültüler. Yüksek sesle konuşan insanlar, hoparlörü patlatan müzikler, tahammülsüzlüğün ifadesi klakson sesleri. Tabiatın yayılan sesleri ayrı tutuyorum. Çünkü bir kuşun ötüşü, rüzgârın uğultusu, dalgaların kıyıya vuruşu yazarın suskunlukta keşfettiği yankılar olabilir.

HİLAL KARAMAN: *Hayvan Geçidi* kitabının kurgu aşamasıyla ilgili sormak istiyorum.

Önce yazacağı hayvanı seçip sonra onun özelliklerini yansıtacağı bir hikâyeye mi kurguladınız? Yoksa önce kurguyu oluşturup sonra bu hikâyeye uygun özellikleri taşıyan hayvanı mı seçtiniz? Bu hikâyeleri yazarken yaptığınız araştırmada hayvanların özelliklerini öğrendikçe nasıl bir duygu yaşadınız?

İnsan tanıdıkça sever. Hayvanları tanıdıkça dünyanın bir parçası oldular. Onları tanıdıkça aslında birçok hayvanı tanımadan etiketlediğimizi fark ettim. Fabl türünün ilk ve en önemli örneklerinden olan Kelile ve Dimne’yi inceleyen Cebbur ed-Düveyhi, “mesel” diye tabir edilen nasihat içerikli hikâyelerde hayvanları kullanmanın öneminden söz ederken “Sözün dış yüzü halka ve ileri gelenlere eğlence olsun; iç yüzü ise seçkinlerin zekâsına hitabetsin, onlara bir tür deneyim kazandırsın diye kitabı yırtıcı hayvanların, kuşların dilinden verdi,” der. Hayvanları tanıdıkça onları meşhur eden birçok özelliğın aslında insanlarla ilgili olduğunu gördüm. Bir nevi yansıtma yapıyor insanlar hayvan üzerinden. Bana gelirse yırtıcı ya da korkak bir hayvan olmak nasıl bir his, bilmek istedim. Yazacağım hayvanın dünyadaki çağrışımları, hakkında araştırma yaparken karşılaştığım dikkatimi çeken bilgiler kurgunun şekillenmesinde rol oynadı. Yazdığım hayvanların bibloları vardı masamda. Zorlandığım zamanlarda onlarla konuştum. Bana kalırsa biraz da onlar yardım etti hikâyelerini kurmama. Kitaplık-tan üstüme düşen örümcek, yolda karşıma çıkan kirpi, beyaz taşların ilerisinde birlikte yol alan iki yunus. Hep gözümün önündeydiler. Hikâyelerini yazmam için bana sesleniyorlardı. Onları yazarken kendi hikâyemi anlattım. Aradan dört yıl geçti. Yazdığım hayvanlar hâlâ bana eşlik ediyor. Bir perde kapanıp öteki açılırken bir hayvan hikâyesinden ötekine geçmiş buluyorum kendimi.

ZEYNEP URAL EMİRDAĞ: Edebiyatın bütün türlerini düşündüğümüzde kendinizi hangi türe daha yakın hissediyorsunuz?

İçinde şiir olan bütün metinleri çok seviyorum. Dengeyi gözeterek hareket ettiğinizde öykünün de, romanında da, denemenin de gücünü

“Günümüzde vatan müdafaası fikirle, sözle, kalemle yapılıyor.”

artırabilir şiir. Böylece özlem gideriyorum şiirle. Yazarken benim için durum böyle. Okurken de şiiri ayrı bir yere koyuyorum. Beni dinlendiren, dağıldığımda toparlayan, söndüğümde canlandıran şiir oluyor her defasında.

SEVGİ YERLİOĞLU: Üçüncü kitabınız yakın zamanda çıktı. İki öykü kitabından sonra bir romanla karşılıyorsunuz okuru. Öykü nasıl bir ev sahibi sizin için, roman okura öyküden farklı olarak neler vaat eder? Sizin romanınız özelinde soracak olursak, hikâye evreninizde kurduğunuz büyüü atmosfer roman kalıbında nasıl karşımıza çıkıyor?

Öykü, bir öğle vakti uğradığım hayatın küçük bir dilimini paylaştığımız iyi bir ev sahibi. Bu misafirlikten çok şey öğrenmiş ve ruhen doymuş bir biçimde ayrılabilirim. Geçirilen vaktin kısa olması önemli değil. Esas olan niteliği, hafızanın hatıra albümüne fotoğrafların düşmüş olması. Romana gelince, o uzun süreli bir konaklamayı işaret ediyor. Tahammülü yüksek bir ev sahibi. Birlikte geçirilen günler çoğaldıkça birbirimizi daha çok tanıdığımız, birlikte dönüştüğümüz. Bazen birbirimize sabredemediğimiz bazen birlikte bayram sevinçleri yaşadığımız. İlk iki öykü kitabımda metaforların gücünden yararlanmıştım. Romanımda bir kulübe inşa ediyor kahramanım. Tomrukları sırtında taşıyor, masasını elleriyle yapıyor. Ormanda bir hayat kuruyor kendine. Bütün bunları şehrin ortasında yaşarken de yapabiliriz. Bir kulübe bir metafora dönüşür o zaman. Tomrukları ellerimizle değil zihnimizle üst üste koyarız. Bizim için bir itikaf mekânıdır artık.

GÜLDANE ERSOY: Eserlerinizde insan duygularının ve psikolojisinin davranışlarına yansımaları okuyucunuza şiirsel ve pozitif bir dille aktarıyorsunuz. Bu olumlu ve zarif aktarım sayesinde en hüzünlü sahneler dahi bizde gerginlik yaratmayıp enerjimizi düşürmüyor. Bu bakımdan sizi yürekten kutluyor ve okurunuz olarak teşekkür ediyorum. Son günlerde bir psikiyatrin kitapları dizilere konu olarak

oldukça popüler hale geldi. Neredeyse her akşam ağır ruhsal sorunları olan insanların en kötü halleri sergilenerek milletimize negatif enerji bombardımanı yapılıyor. Bir yazar ve psikolog olarak sizin bu konu hakkındaki düşünceniz nedir?

Bir hikâyeyi aktarırken kullandığımız dil anlattıklarımız kadar önem taşımaktadır. Günlük yaşantımızda ihtiyaç duyduğumuz müşfik bir ifadedir. Fakat söz konusu medya olunca işler değişiyor. O dünyada önemli olan tek şey reytingler. Bu yüzden hikâyeler orta tonda değil uçlarda işleniyor. Bu gerçeği bilmenin, medya okuryazarlığı konusunda bilgimizi artırmanın önemli olduğunu düşünüyorum. Gerçek hayat hikâyeleri filmlerdekinden çok daha ağır sahneler içerebilir. Fakat gerçek bir hikâyeden esinlenildiği söylenen bir dizinin ekranda seyirciyle ulaşana kadar sayısız müdahaleden geçtiğini unutmamalıyız. Yaşarken, izlerken, okurken kendi filtrelerimizi oluşturmamız önemli. O zaman karşılaştıklarımızın sadece şifasını alabiliriz ruhumuza. Posasını yük edinmenin bir yararı yok.

MELİHA ÖZ: Yakın zamanda *Bir Kulübe* adlı romanın yayınlandı. Daha evvel yayınlanmış iki tane öykü kitabın olduğunu biliyoruz. Seni, iki öykü kitabından sonra roman yazmaya iten ya da çağıran şey ne idi? İki farklı türün yazım süreci ile ilgili kişisel deneyimini bizimle paylaşır mısın; süreç, motivasyon, doyunluluk bakımından ne gibi farklılıklar yaşandı?

İki öykü kitabımın ardından uzun bir hikâye yazmak istemiştım. İlk on beş sayfayı yazdığımda hâlâ hikâyemin başındaydım. Hocam Ali Ural, bunun hikâye olmadığını bir romanın girişi olduğunu söyledi ve beni hikâyeme sahip çıkmak konusunda teşvik etti. Kulübemi inşa ederken taşıdığım her tomrukta hocamın emeği ve duası vardır. İnsanlar için bir dinginlik mekânı olsun demişti. Bu süreçte büyük kayıplar yaşadım. Hocam bu acılarla ancak kulübeme sığınarak baş edebileceğimi söyledi. Roman öyküye göre daha çok emek ve dikkat istiyor. Nasıl ki ilmeğin kaçtığını fark ettiğimizde örgüyü sökmekten kaçınmamamız gerekiyorsa roman için de aynı geçerli. Defalarca başa dönüp yazdığım bölümleri okuduğumu hatırlıyorum. Kurguda bir aksaklık olmasın diye. Öyküde hakimiyet yazar için romana göre daha kolay. Öte yandan her ikisi de benim için çok doyurucu. Onları bir tartıda tartamıyorum. Esas olan anlatmak istediğimiz hikâyeye hangi türün daha uygun olduğu bana kalırsa. Süreçle ilgili de şunu söyleyebilirim. Romanı yazdığım üç sene boyunca hikâyeyi düşünmeden yatağa girdiğim gecelerin sayısı bir elin parmaklarını geçmez. Yazmadığım zamanlarda bile aklım fikrim hep masanın başına oturup kulübenin duvarlarını tamamlamakta, ormanda dolaşan Mimar'a eşlik etmekte, nöbet kulesinden huş ağaçlarını izlemekteydi.

“Edebî eserler insanı kendine tanıtan aynalar olarak yardım ediyor psikolojiye.”

RAHŞAN TEKŞEN: Yazmanın sizin hayatınızdaki karşılığı nedir? Yazan biri olmasaydınız, içinizdeki bu potansiyeli nasıl yansıttırınız dışarı sizce?

On sene olacak neredeyse. Hayatımın önemli bir eşiğinden geçiyordum. Ali Ural Hocam, “Senin bundan sonra yazmaktan başka çaren yok,” demişti. Ben o eşiği yazarak geçtim. Yazmanın hayatımdaki karşılığı tam olarak budur. Bazı kapılar vardır hayatta. Kanadı ateştir. Yazmasaydım tutuşurdum. Yazdım da serinledim mi? Ama yazarak yanmak bir başka güzel.

Yazan biri olmasaydım ne olurdum bilmiyorum. Çünkü yazmadığım bir dönem yok hayatımda. Fakat kendimi biraz zorladığımda şöyle sahneler beliriyor gözümün önünde. Resim yapabiliirdim. Kanun veya yan flüt çalabiliirdim. Güzel olan şu ki yapmak isteyip vakitsizlikten ertelediğim her şeyi deneyimleme şansı elde edebiliyoruz yazarak. Bir Kulübe'nin kahramanı Mimar, notaları tabiatın şarkısına karışan bir kalimba çalıyor.

BİLGE DOĞAN: Hümeyra Yabar'ın en sevdiği yazar, en sevdiği şarkı, en sevdiği şiir, en sevdiği şair, en sevdiği film, en sevdiğiniz kişi, en sevdiği yer, varsa mottonuz?

Sevgi konusunda “en” dendiği zaman kalbim sıkışıyor. Çünkü sevdiğim diğer şeylere haksızlık etmekten korkuyorum. O yüzden “en”leri yeniden yorumlayarak cevaplamaya çalışacağım sorunuzu.

En sevdiğim roman yazarı: Ahmet Hamdi Tanpınar.

Kendi kendime kalınca en sevdiğim şarkı: Abdurehim Heyit - Karşılaşınca

Her zaman en sevdiğim şair: Hocam Ali Ural. Şiir kitaplarını her elim aldığımda aynı heyecanı duyuyorum. O şiirleriyle okurun avucuna ateşle buzu birlikte koyarak her zaman şaşkırtan genç bir şair.

Bugünlerde mırıldanmayı en sevdiğim şiiirden mısralar:

“ama gidemezsin yaz oturacaksın vakit gelmedi/ eşyalarını toplaman heyhat bir ömür sürer/ bavula sığmaz denk yapsan bir koca bahçe/ sararır şaşkın iplerin arasında aşk günleri”

En sevdiğim filmlerden bir film: Pi'nin Yaşamı. Durup durup soruyorum kendime: Ben hangi hikâyeye inanmayı seçiyorum?

En sevdiğim kişi: Sevgili Babam. Asıl yurttan buluşmak tesellisiyle.

En sevdiğim yer: Beyaz taşların denizle buluştuğu bir kıyı. İki yunus gördüm orada. Birbirinden ayrılmayan iki sevgili olarak açık denizlerde yol alıyorlar hâlâ.

Bir motto: “Olanda hayır vardır,” sözü kabul ve teslimiyet aşıyor kalbime.

BÜTÜN TEBESSÜMLERİN BİRİNCİSİ

Fatma Ünsal

Emre Ergin'e

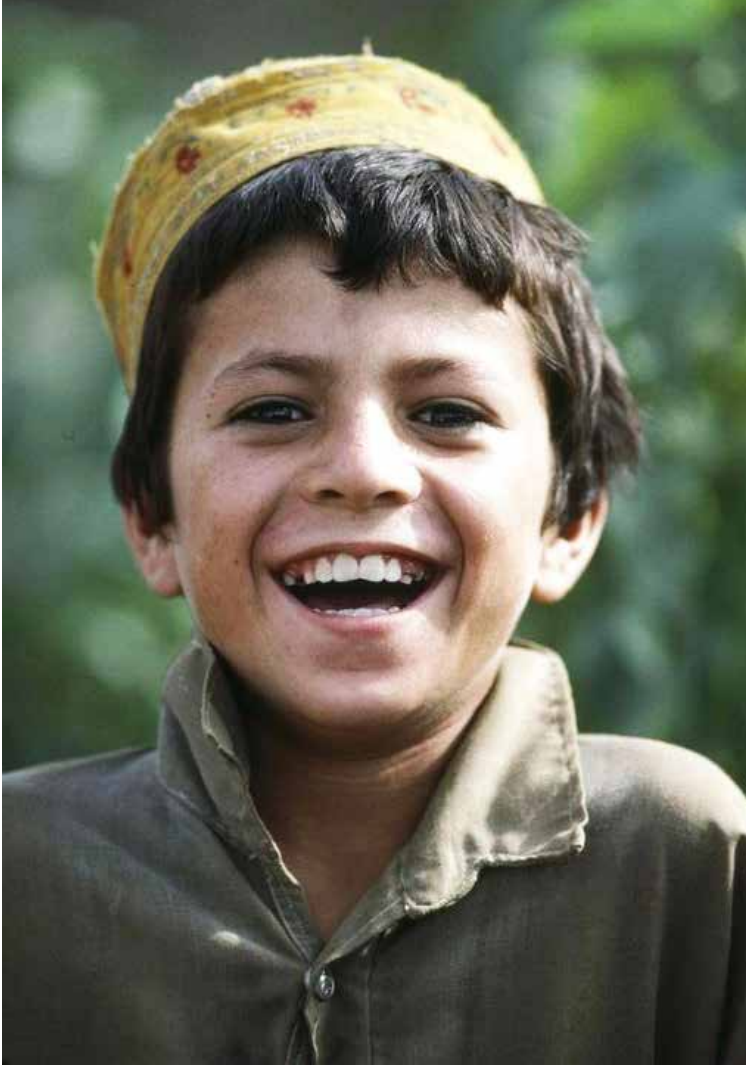
Kendimi hep bahtsız hissedirdim. Allah'ın dağına itilmiş çoban, başka nasıl hisseder? Dağların tepelerine bakar bakar iç çekerdim. Göremezdim uzakları. Hayalime hudut gibi gelirlerdi. Sanki herkes oraya yığılmış da bir ben burada kalmışım gibi.

Ta ki rüyamda Hz. Peygamber(sav)'i görene kadar. Rüyamda bizim köye gelmişti. Yanında köyden birileri. Sonra karşılaştığımız yolun ortasında. Gülüvermişti bana. Diyen de olmadı ama içimden biri haykırdı rüyada bana: O peygamber, o peygamber. Sallallahu aleyhi ve sellem. Dini sadece kafa kâğıdında olan bir köyün çocuğu olsam da sarılmıştı bana gülümseyişiyile. Sen, senden uzak ümmetinin çocuklarını da mı seversin ey Peygamber?

O zamandan sonra başımı yavaş yavaş kaldırdım. Değersiz hissetmedim peygamber gülümseyişi değen yüzümü. Ne zaman moralim bozulacak olsa, ne zaman dünya beni tökezletecek olsa Onun(sav) eşsiz gülümseyişine koştum. Seni seviyorum ey Peygamber(sav), dedim içimden. Seni seven değersiz olur mu hiç?

Aynaya bakarken rüyadaki gülümseyişe benzetmeye kalkardım yüzümü. Tövbe derdim sonra. Hiç mümkün mü? O kim sen kim? Anama sordum, ana dedim sevdiğimiz birinin hareketini taklit etsek Allah günah yazar mı? Anamın bin meşguliyetli güneş yanığı suratı yavaş yavaş aydı: "Yok," dedi "Niye yazsın?" Rahatladım o zaman. Aynanın karşısına her gün geçmeye devam ettim. Yüzüme peygamber gülümseyişi konsun istedim. Hâlâ yapmaya çalışıyorum bunu. Ama ayna çok kirlî. Yüzümü göremiyorum ki.

Yaz, sonbahara döndü. Çoban çocuklar da okula. Köye bir öğretmen geldi. Burdurlu. Uzun, zayıfça bir adam. Şamil Tosun. Soyadını deyince hep bir ağızdan güldük. Yüzünde tek leke yok. Elleri pürüzsüz, kar gibi. Tam öğretmen eli. Yeni atanmış, öyle dedi kendisi. Sakin, beyefendi. Bir anacığı varmış sade. İleşeden ev tutmuşlar. Köyün kızlarına tam da istedikleri gibi hayırlı bir kısmet.

“Ben üzülmedim ama.

Gücenmedim de. Peygamberimiz’in (sav) gülümseyişini unutup Süleyman’a mı kızacaktım bir de? Şimdi herkese kolay sinirleniyorum. Süleyman’a sinirlenmek şimdi aklıma geliyor.”

Öğretmen, köy meydanına, ilçeye giden servise binmek için yürüdüğünde köyün kızları birer ikişer çıkıyordu yoluna. Tülbentinin kenarından saçını çıkaranlar. Kardeşinin ders durumunu birdenbire merak edenler. Kimler kimler... Ama öğretmen, hiçbirine yüz vermez, kaşları çatık, başı önünde geçer giderdi. Oh olsun, derdim yüzlerine karşı. Babalarınız görse kırılmadık kemiğinizi bırakmaz, hele şu hallerinize deyip sinirlendirirdim kızları. Hadi oradan çoban, diye ardım sıra seğirtirlerdi. Oh olsun, bakmadı ya öğretmen bu sümüklülere.

Şamil öğretmen, kızlara sertti ama bize pamuk gibiydi. Tiksinmezdi bizden. Temizdi üstümüz başımız ama ne de olsa köy. Ne onun gibi kokardık ne onun kıyafetleri gibi ütülü olurdu kıyafetlerimiz. Bir kalıp

sabun hem yıkanmaya hem çamaşıra. Ama o kokumuzu unuttururdu. Kokumuzu birlerdi kendisiyle.

Havanın sıcak olduğu bir gün, okul bahçesine çıkardı bizi. Hepimiz etrafına kümelendik. Anlatın bakalım, dedi. Ne olmayı düşünüyorsunuz büyüyünce. Bir süre kimseden çıt çıkmadı. Bakkal Rasim'in oğlu Cemil: "Bakkal olacağım öğretmenim!" diye ayağa fırladı. Hayati'yle Seyfettin: "Ulan başka ne olacak senden?" deyip yerine oturttular. Güldük haykırıya haykırıya. Öğretmen de güldü. Halime: "Ben doktor olacağım öğretmenim," dedi. Gözleri iki kara nokta, cin gibi bakıyorlardı öğretmene. Parlak olmayan kahverengi saçları teneffüste koşmaktan dağınıktı. Zafer: "Ben ormancı olacağım öğretmenim," dedi. "Anam oduna çok gidiyor. Korkutayım da bizi bırakıp bırakıp gitmesin." "Sen?" dedi bana. "Pilot olacağım öğretmenim," dedim. Sesim kendimden beklemediğim kadar net çıkmıştı. Süleyman, koca göbekli babası gibi gevrek gevrek güldü: "Koyunların sırtına binip mi uçacaksın len?" dedi. Koyuverdi kahkahayı. Sadece o güldü. Baktı gülen yok, giderek kaybolan bir gürültü gibi sustu kaldı. Öğretmenin gözlerinde iki pırıltı yandı söndü. "Niye?" dedi. Burada gökten geçen uçaklar, bir nokta ve peşlerinde incecik beyaz bir çizgi demekti. Toparlandım oturduğum yerde. "Uçağı merak ediyorum öğretmenim," dedim. "Koyunlarımla dağ tepe dolanırken en çok göğü izliyorum. Göğe bakandan başka ne olur öğretmenim?" dedim. Gülerek saçlarımı karıştırdı. Süleyman, bir şey diyecek gibi oldu. Önce durdu, sonra kendini tutamayanların heyecanıyla: "Öğretmenim, pilotluk yüksek. Bu nasıl olacak? Bir de fakir bunlar." dedi. Hayati, Süleyman'ın ensesine bir yapıştırdı hızla: "Sus len utanmaz, önce yazar, sonra olur sus len, utanmaz!" diye de haykırdı. Öğretmen Hayati'ye kızdı Süleyman'a vurduğu için. Ama onun on misli Süleyman'a kızdı. "İnsanların hayallerine laf yetiştirme Süleyman," dedi. "Sana yakışmıyor." Ben üzülmedim ama. Gücenmedim de. Peygamberimiz'in(sav) gülümseyişini unutup Süleyman'a mı kızacaktım bir de? Şimdi herkese kolay sinirleniyorum. Süleyman'a sinirlenmek şimdi aklıma geliyor.

Öğretmen, Hayati'ye hak verdi: "Öyle ya," dedi. "Önce yazar, sonra olur. Detaylıca yazar. Sonra da gider pilot olur. Süleyman'ı da uçurur musun uçağında?" diye sordu. "Uçururum tabii," dedim. "Toprağımlı göklerde uçururum." Süleyman, kızgın kızgın bakıyordu daha. "Binmem len uçağına senin!" diye haykırdı. Hayati yine ensesinde bitti: "Binmezsen binme len, binmezsen binme. Zaten sığmazsın sen bu cüssenle uçağı!" Keşke rüyasında Hayati'ye de gülseydi Hz. Peygamber(sav).

O gün eve varır varmaz yazmaya başladım. İyice anlatıyordum. Uçağımlı. Kaç yolcunun sığacağıını. Süleyman'ın bile sığacağıını. Hayati'nin yardımcı pilot olduğunu. En rahat koltuğunda oturanın öğretmenimin olduğunu. Anamın korkudan binemediğini. Babamın aşağıdan bakıp

köylüye hava atacağını. Her şeyi. Yatana kadar yazdım. Hiç durmadım. Aynamı çıkardım, gülümsedim güzelce. Yine yazdım. Yazmak da dua oluyordu bence. Defteri kapatınca elimi yüzüme götürdüm, âmin dedim.

Öğretmenim yazmaya başlayıp başlamadığımı sordu. “Başladım,” dedim kıvançla. “On sayfa yazdım öğretmenim,” dedim. “Yeter sanırım bu kadar.” “Yetmez,” dedi. “İyice anlatsan, her şeyiyle anlatsan, uçağın ülkeleri anlatsan. Değişik ağaçları, çiçekleri, hayvanları. Kimisi beyaz derili kimisi siyah derili, lisanları farklı insanları. Lapa pilavı biz yemeyiz ama İtalyan bayılır, bunu anlatsan kıkırdaya kıkırdaya. Hiç sığar mı on sayfaya?” dedi. Yanaklarım heyecandan kızarmıştı: “Sığmaz öğretmenim!” diye haykırmışım. Süleyman sırasında tısladı, Süleyman fokurdadı. Hayati hafif ayaklandı. Öğretmen: “Süleyman, Ali emmi odunları bitirmiş mi, bahçeye bak da gel.” dedi. Köşnek köşnek çıktı sınıftan Süleyman.

Öğretmenimin dediği gibi anlattım da anlattım. Detaylarıyla anlattım. Pilot kıyafetimin ütüsüne varana kadar anlattım. John’u da anlattım. John işte. İngiltere’de tanıştığım soluk benizli, turuncu kafalı John. Sonra Jamaika’yı. El Salvador’u. Pekin’i. Pekin’de her seferinde aç kaldığımı. Ama illaki temiz sokaklı İskandinav ülkelerini. Hepsini. Beğendiğim bir Boşnak kıza. Tam onun nasıl da güzel olduğunu anlatırken Peygamberimizin(sav) gülümseyişini hatırlayıp utandığımı. Sildiğimi. Hayalimi de sildiğimi. Her şeyi anlattım.

Bir gün babam ilçeden elinde tuşlu bir şeyle geldi. Toplaştık başına, bu ne baba dedik. “Kalavye,” dedi. “Bunlara basınca yazı yazılıyormuş. Deftere kitaba son. Masraftan kurtulduk gittil” dedi. Anamla sevindiler. Dedem: “Gâvura bak sen,” diye homurdandı. “Neleri de bulmuş öyle?” Sonra o soruyu sordu: “Ee yazınca nerede çıkıyor yazılar? Aha yazdın,” bunu derken elinden aldı tık tık tık tık bastı harflere, “Hani nerede? Gâvur orasını düşünmemiş herhalde.” dedi attı elinden kalavyeyi. Babam yutkundü: “Vallahi baba bilmiyorum ki. Adliyeden Selim abi yok mu, al bunu çocukların oynasın diye verdi bana. Ne bu dedim, yazı yazılıyor bunla, kalavye adı, dedi. Kaptım geldim. Bildiğim bu.” “Ben namaza gidiyorum, o yazmaz ama Allah gidilen namazları ossaat yazar,” dedi camiye gitti. Kimse oralı olmayınca kucakladım aldım kalavyeyi.

Ertesi gün okula götürdüm. Okulun bahçesinde elimde kalavyeyi gören arkadaşlarım etrafıma toplandılar. Süleyman bile geldi merakından. Dokunmaya çalışanlar, bu ne böylee, diye heyecanla bağırانlar... Kalavye kalavye diye savdım başımdan, sınıfa koştum. Sınıfta da epey bir didiklediler. Derken öğretmen geldi. Baktı ki masamın üstünde kalavye. “Hayrola,” dedi. “Kimin bu klavye? “ “Öğretmenim klavye değil kalavye,” dedim, “Babam öyle diyor.” Güldü: “Yanlış duymuş belli

“Yatana kadar yazdım. Hiç durmadım. Aynamı çıkardım, gülümsedim güzelce. Yine yazdım. Yazmak da dua oluyordu bence. Defteri kapatınca elimi yüzüme götürdüm, âmin dedim.”

ki,” dedi. “Klavye bunun adı. Bilgisayara bağlanır. Sonra da yazarsın bununla.” Omuzlarım düşüverdi: “Bilgisayar olmadan çalışmaz mı öğretmenim?” dedim. “Çalışmaz ya,” dedi. “Babam yazılıyor dediydi ama,” dedim. “Eh, nerede çıkacak yazılar o zaman?” dedi. Dedem öğretmen kadar akıllıymış demek, doğru demiş.

O gün, hiç konuşmadım okulda. Klavyeye çok güvenmiştim oysa. Hava bile atamadım. Süleyman’a da rezil oldum. Tam çoban işi, diye seçirtti yol boyu peşimden. Tam çoban işi, çalış çalış boşa. Buna da yaz yaz boşa hahahaha. İlk kez hiddetlendim uzun süre sonra. Koydum yere klavyeyi. Hızla ittim Süleyman’ı. Gübre böceği gibi yuvarlandı yerde. Tam tekme de savuracaktım ki gülümsemeyi hatırladım da durdum. Şimdilerde hiddetlenince hiç durmuyorum, hiç utanmıyorum hiddetle savurduğum sözlerden, devirdiğim çamlardan. Klavyemden yazılar çıkıyor. “Utaniyorum” yazınca da çıkıyor. Gerçeği yansıtmıyor şimdilerde sözler.

Eve vardığımda babamla anam kapı önündelerdi. Baktılar, benim surat sirke satıyor, “Ne bu hâl?” dediler. “Karın öldü de ayazda mı kaldın?” “Bu,” dedim. “Bilgisayara bağlanınca yazarmış. Bilgisayar mı var da yazsın? Hem adı da kalavye değil klavyeymiş,” dedim. Anam, “Yazmıyorsa yazmıyor, deftere yazıyorsun ya yetmez mi?” dedi. “Yetmez artık,” dedim. “Bunu bilmezden evvel yeterdi.” Babam sarıldı, “Hele,” dedi, “Bahar gelsin yaza doğru dönelim. Koyunları kırkalm, yünlerimizi satalım. Sana helalinden bir belgesayar len!” dedi. Bir kucakladım babamı, bir kucakladım hızla, ikimiz yana devrildik. Arı oğul vermiş gibi neşelendik. Yaşşa babaaa, yaşşaa babaaa, diye haykırdım. Yalnız adı bilgisayar, dedim. Yanlış alma da.

Kış geçti. Yavaş yavaş yaylaklara çıkmaya başladık koyunlarla. Eh bensiz olur mu? Okul tatilken ben de gidiyordum koyun gütmeye. Çayırlar dizimizin boyunda vardı. Yanıma klavyeyi de alıyordum çıktığımda. Evde de ayırmıyordum yanımdan. Deftere yazmayı bırakmıştım. Artık klavyeyle yazıyordum. Yavaş oluyordu ama oluyordu. Evde ya da yaylakta. Evin tavanına bakarken ya da engin göğü izlerken. Tık tık tık tık tık tık. Yazıp durdum hep. Yazarken kanatlandım. Pilot oldum. Piii looot. Hah güzel oldu. Aaaanam pek seeeviiiiinççli oğğğlum sen ne yaaakınıışkkkkk bir ppiiiilotsun diiiiyor deeedem gör seyyy di o daa seeeviiiiinirdi.

Babam her seferinde diyordu, hele şu yünleri bir satalım, aslanıma en kralından belgesayar, en kralından. Bilgisayar babam bilgisayar, diye düzeltiyordum ona sarılırken. Koyunları daha bir şevkle güdüyordum o zaman. Bu yünler bana yazılarımı getirecek. Yazılarım havada kalma-yacak. Havada asılı harfleri bir bir avlayacak bilgisayarım.

Bahar sona ermek üzereydi. Bu, yün kırkma mevsimi geldi demekti aynı zamanda. Ee yağmurları da uğurladık mı tamamdı o iş. Öğretme-

“Şimdilerde
hiddetlenince
hiç
durmuyorum,
hiç
utanmıyorum
hiddetle
savurduğum
sözlerden,
devirdiğim
çamlardan.
Klavyemden
yazılar çıkıyor.
“Utaniyorum”
yazınca da
çıkıyor. Gerçeği
yansıtmıyor
şimdilerde
sözler.”

nime de anlatıp durdum aylarca. Gık demeden, yüzünde ince gülümsemesiyle dinledi. “Yalnız bu yazdıkların, kayboluyordur. Deftere yazmaya devam mı etsen?” dedi. Direttim, yoook öğretmenim, dedim. Benim klavyem akıllı. Hiçbiri kaybolmadı. Üzülürsün ama bak, dedi. Bilgisayar olmadan... Yoook, dedim. Kaybolmaz. Ben inanıyorum kaybolmadı.

Eve gelince bunu da yazdım klavyemle. Biraz daha hızlanmıştım artık: Bugün öğretilenim bunlar kaybolur deedi ben yok dedim kaybolmaz dedim... Pilotlar bilgisayarlarını nasıl taşırlardı acaba yanlarında? Keşke şöyle ince, klavyesi de içinde bilgisayarları olsaydı pilotların. Olsun, diye düşündüm sonra. Sadece klavyemi taşıyım ben de.

Koyunları yağmurlar geçip gidince havalar ısınınca kırktık. Pakladık temizledik, doldurduk çuvallara. Pazar olsun, diye dua etti dedem. Alıcı belliydi ama olsun. Anamla babam komşunun kamyonetine yünleri yükleyip gittiler ilçeye. Ben de okula gittim. Evde beklemek güzel olmazdı zaten. Öğretmenime anlattım, bugün gelecek dedim. Bilgisayarım gelecek, klavyem daha iyi çalışacak. Sevindi, hem yazar hem pilot olursun artık, dedi. Olurum, dedim. İstedğim her şeyi olurum öğretmenim, dedim.

Anamla babamın gelme saati yaklaştıkça kalbim daha da hızlanıyordu. Dedem gülerken izliyordu heyecanlı bekleyişimi. Derken komşunun kamyoneti geldi durdu evimizin önünde. Anamla babam indi. Ama ellerinde sebze meyve poşetleri vardı. Herhalde kamyonetin kasasındadır, dedim. Oraya doğru da hiç yeltenmediler. Babam komşuya yol parasını uzattı. Kamyonet gitti.

Mahcup mahcup yaklaştılar eve. Ee dedim, hani? Anam poşetleri babamın elinden kaptı, eve kaçtı. Babam, dedemin yanına bir minder attı oturdu. Beni de kucağına oturttu: Yün parası onu almaya yetmezmiş evlat, dedi. Hem ilçede yokmuş hem de getirtiriz ama şu para, dediler. Bizim yün parasının beş katı. Ama sözüm söz, seneye biriktirir vallahi de billahi de alırız len! Babamın kollarından bir koptum: “Yalancı,” dedim, “Kandırdın beni, güttürdün koyunlarını kandırdın beni!” diye bağırarak uzaklaştım ondan. Bir aralık dönüp baktığımda babamın zayıfça kumral yüzünde çekik gözlerinin yaşardığını gördüm. Durmadım, koştum koştum koştum.

Süleyman haklıydı. Fakir fukara ne bilsin bilgisayarı, klavyeyi. O zaman pilot olmaktan da vazgeçtim. Bakkalın oğlu ne olacağı diyor? Bakkal. Irgatın oğlu? Irgat. Sen? Sen? Pilot. Hah pilot! Öyle sinirliydim ki öyle yıkılmıştı ki içimdeki tüm kuleler. Hz. Peygamber’in(sav) gülümseyişini bile getiremiyordum gözümün önüne. Aklıma da koymuştum, gidip kıracaktım klavyeyi de.

Ağladım ağladım ağladım. Elma bahçemizde belki üç saat oturdum. Hava iyice kararınca döndüm eve. Anam sofrayı kuruyordu. Dedem

elinde tespahi, hamdediyordu. Babam. Babam pencerenin önünde, sırtında pazardan geldiği ceketıyla daha da zayıflamış gözükte gözümde. Odaya girdiğimi görünce yüzü aydınlanır gibi oldu. Durduk bir süre öyle. Kucağını açtı sonra. Koştum ve sarıldım. Hıçkırma hıçkırma ağladım. O gün ilk kez yoksulluğumuza ağladım.

Herkes uyumaya gidince elime keseri aldım. Kıracaktım klavyeyi. Tam kaldırımtım, vuracaktım ki durdurdum kendimi. Geri bıraktım. Kırmadım. Oturdum nasıl üzöldüğümü yazdım saatlerce. Tık.....tık..... tık.....tık.....

O sabah ilk kez mutsuz gittim okula. Asık suratımla sınıfa girince, ne olduğunu sordu öğretmenim. Hiç, dedim. Zorlamadı. Teneffüste çekti bir köşeye, konuşturdu beni. O da üzöldü sonra. Hadi, dedi. Pilotlar hiçbir dersi kaçırmamalı. Ben artık pilot olmak istemiyorum, diyemedim. Ardı sıra yürüdüm.

Okulların kapanmasına bir hafta vardı. Bir hafta sonu bir araba durdu evimizin önünde. Dağdan yeni gelmiştik babamla. Arabadan öğretmenim indi. Sonra arabanın şoförü. Arabanın şoförü iner inmez arka kapıya yöneldi. Öğretmenim bize doğru yürürken sevinçliydi. Sana, dedi yazılarını getirdim.

Baktım ki şoför, elinde koca bir kutu eve doğru yürüyor. Babam anlamadı tabii, hoş geldin öğretmen de bu da ne olası? dedi. Bilgisayar! diye haykırdım, bilgisayar mı bu öğretmenim? Başını salladı evet manasında. Koştum sarıldım sarıldım sarıldım. Daha pilot olmadan çıktı kanatlarım.

Bilgisayarımı meğher benim şoför dediğim. Tıkır tıkır kurdu. Başka klavye takacaktı, yook dedim, benim klavyem var. Onu takiver amca sen. Öğretmene baktı adam, öğretmenim onayladı başıyla.

Klavye de takılınca açtı bilgisayarı. Hepimiz toplastık başına. Bir gürlüyordu mübarek, sanki Kırk Haramiler'in mağarası açılıyor. Bu son modelde yine ses az, dedi bilgisayar. Bundan evvelkiler ağılıyordu mübarek. Hep birlikte gülüştük.

Öğretmenim karıştırmaya başladı sonra bilgisayarı. Beni de yanına çağırıldı. Burası böyle, şurası şöyle, diye diye anlattı. Sonra baktı baktı bir şeyi anlamadı. Bilgisayarıcıya sordu, anlam veremediler. Açalım bakalım, dediler. Açtılar neyi diyorlarsa. Öğretmenim şaşkınlıktan kalakaldı. "Ne oldu öğretmenim? Bozuk mu yoksa?" diye tam suratımı asmaya hazırlamıştım ki ekranı gösterdi bana. "Haklıymışın," dedi. "Klavyen güvenini boşa çıkarmamış."

Çıkarmazdı tabii. Peygamber(sav) bir kere güldü mü, dünyanın tüm eşyaları mecbur size gülerdi.

KANLI TOKA 2

E. Ecran Çeliksi

...Keşke bundan önce ölseydim de unutulup gitseydim!¹

Eşim öldüğünde ölmek istedim. Ben ölmedim. Kızım öldü. Sıralı ölüm vermedi Allah. Meryem validenin evladını dünyaya getirirkenki dileğini evladımı kaybedince diledim ben. Keşke bundan önce ölseydim de unutulup gitseydim. Aklım çıksın istedim. Çıkmadı. Oğlumun aklı çıktı. Benimki kaldı. Dünya yansın istedim, yanmadı dünya. Ciğerlerim yandı. Her gece kül oldu, her sabah yeniden yandı. Ama dünya yanmadı. Unutmak istedim. Her şeyi. Herkesi. Kendimi bile. Unutmadım. Unutuldum.

Bir sabah uyandım. Yanımda yatan eşim değil cesediydi. Annemle babamı küçük yaşta kaybettiğimden ölüme yabancı değildim ama bu sefer yalnızca bir ölüm acısı değildi yüreğimi acıtan. Eşimi kaybetmenin acısıyla birlikte babalarını kaybeden iki evladımın acısını da kazıdım kalbime. Bu sefer üç ölüm acısıydı içimi parçalayan. Yavrularım acı çekmesin diye babalık gömleğini de giydim analık eteğimin üstüne. Her gece gözyaşlarıyla suladım, her sabah gülücüklerle ısıttım onları. Büyüdüklerinde, diye başlayan hayallerle sardım yaralarımı. Bilmezdim sardığım yaralardan daha büyük yaralar açacaklarını, içimi kana bulayacaklarını.

Eşimi rüyamda gördüğüm bir gündü. İlk defa o rüyada gülüyordu eşim. Önceki rüyalarımda gülmezdi. Kavuşacak mıyız, dedim, hayır der gibi kafasını salladı. Korktum. İçim sıkıldı. Kötü bir şey olacak gibi hissettim. Üç kez soluma tükürdüm. Muavezeteyn okudum. Peygamber Efendimiz (s.a.v) de öyle yaparmış diye. Kalktım, çocuklara bakmak için. Oğlum uyuyordu. Yanına gittim. Yavaşça öptüm. Kızımın odasına gittim. Odasında yoktu. Boş yatağı, içimde koca bir boşluk oluşturdu. O boşluktan düşmeye başladım, bir uçurumdan düşer gibi. Mutfaktan sesler geliyordu. Kızım mutfaktaydı, biliyordum. Ama içimde bir yerlerde, rüyamla boş yatak birbirleriyle ilgileniyorlardı. Göz kırıyorlardı birbirlerine. Bana gülüyorlardı. Soluma tükürdüm, Muavezeteyn okudum.

¹ Meryem Suresi, 23. ayet.

Mutfağa geçtim. Kahvaltı hazırlamış, bize sürpriz yapmış güzel kızım. Sarıldım. Çiçek kokan saçlarını kokladım. Gitti, abisini uyandırdı. En güzel kahvaltımızı yaptık. Oğlum “Bahar, bugün seni gezdireyim mi motorla?” dedi. Çok sevindi kızım. Baharı getiren gülüşüyle güldü. Sarıldı abisine. Gittiler. Akşama kadar gelmediler. Akşam da gelmediler. Haberleri geldi.

Akşam kapı çaldı. Çocuklarım gelmiştir diye gittim kapıya. Kapıdaki komşunun çocuğuydu. “Arka sokakta kaza geçirmişler,” dedi. Telaşlıydı. Ağlıyordu. Koştum. Yalınayak. Arka sokak kalabalıktı. Kalabalık beni görünce yok oldu sanki. Dünya yok oldu. Yollar, ışıklar yok oldu. Abisinin kucağında yatan kızımı gördüm yalnızca. Kanlar içinde yatıyordu. Bahar’ım. Dünyanın tüm baharlarını alıp da gitmişti. Bildim. Ambulans geldi. Boşuna geldi. Eşimi gördüm. Karşıda durmuş, bize bakıyordu. Gülümsüyordu. Kızımı almaya geldi. Bildim. *Keşke bundan önce ölseydim de unutulup gitseydim!*

“Bir sabah uyandım.
Yanımda yatan eşim değil cesediydi.”

Oğlum, o günden sonra toparlayamadı. Okulu bıraktı, motoru bıraktı, hayatı bıraktı. Gülmedi, konuşmadı. Kolunda kardeşinin o günden kalan kanlı tokasıyla oturdu, durdu öylece. Oturdu ve baktı. Dünyanın dönüyor olmasına, güneşin doğmasına, mevsimlerin değişmesine, suların akmasına küfredercesine baktı. Tüm dünya yas tutsun istedi hep. Tüm insanlar ölsün. Hayat akmasın istedi. Yanında gülen, neşelenen oldu mu kızdı, ortalığı dağıttı. Oğlum aklını saldı da benim aklım neden duruyordu? Neyi bekliyordu? Ben de dağıtsaydım etrafı. Her gülen yüzü silseydim dünyadan. Acıdan başka şey konuşan dilleri kesseydim. *Keşke bundan önce ölseydim de unutulup gitseydim!*

Oğlumdan çekindikleri için eş dost akraba uğramaz oldu bize. Geçenlerde Meliha abla geldi. Uzun zaman sonra ilk defa birisi gelmişti evimize. Oturduk muhabbet ettik. Oğluma attığı acıyan bakışlarını, boş boş konuşmasını, saygısız kahkahalarını görmezden geldim. Uzun zaman sonra misafirimizin olması beni heyecanlandırmıştı. Bir nebze de olsa neşelendiğimi hissettim. Meliha ablayla eskilerden konuşmak istedim ama o yaşadığımız hiçbir şeyi hatırlamıyor gibiydi. Yıllarca beraber katıldığımız komşu günlerini bile unutmuş neredeyse. Daha doğrusu gün yapıldığını hatırlıyordu ama benim katıldığımı hatırlamıyordu. Birlikte yaşadığımız anıları sanki ben bilmiyormuşum gibi anlatıp durdu bana. Anlatıyor, gülüyordu. Güllüyor, anlatıyordu. Biraz sonra oğlum geldi odasından. Meliha ablanın gülüşlerine dayanamadı ve ona saldırdı. Meliha abla apar topar gitti. Tiksinen ve acıyan bakışlarını geride bırakarak. Allah yardım etsin, dedi giderken. Âmin, dedim ağlayarak. Tutamadım kendimi. Sana da yardım etsin Meliha abla. Senin de aklın gidiyor, unutmaya başlamışsın, diyemedim. Ya da hayırlı olsun unutmak iyidir. Ben de unutabilsem. Her şeyi, herkesi. Seni de Meliha abla, seni de, diyemedim.

Oğlum televizyonu açtı. Haberler. Çökertilen bir uyuşturucu çetesini gösteriyorlar. Baharıma kıyanlar da onlardandı. Tüm baharlarımızı kana bulayanlar. Mezarlığa gitmek istedim. Kızımı sevmek, eşimle dertleşmek. “Yarın gidelim,” dedim oğluma. Kolundaki kanlı tokayı kokladı. Özledi kardeşini. Dinmeyecek özlemi. Ağladı. Ben de ağladım. Sarıldım yavruma. Kolundaki tokayı kokladım. Baharımı kokladım. Ağladım. Sonra toparlamak için kız kardeşimi aradım. Açmadı. Mesaj attım. Cevap vermedi. Oğlum odasına gitti. Yanına gittim ben de. Birlikte uyuduk. Kızımın kanlı tokasını aramıza koyup kokusunu içimize çekerek.

Sabah oğlumun çığlıklarıyla uyandım. Bana bağıırıyordu “Kimsin sen! Kimsin! Git evimizden!” diyordu. Eline ne geçerse bana fırlatıyordu. Ne yapacağımı şaşırtdım. Korktum. Oğlum odaya kilitlemek zorunda kaldım. Doktorunu aradım. Doktoru beni tanıyamadı. Kendimi tanıttım, hatırlamadı. Oğlum tanıdığını fakat beni hiç görmediğini ve tanı-

madığını söyledi. Doktor ne de olsa yoğunluktan unutmıştır, diye düşündüm, üstelemedim. Eve ekip gönderdiler. Oğlumu alıp kliniğe götürdüler. Ben de gittim. Doktorla yüz yüze görüştüm. “Keşke daha önce tanışsaydık,” dedi. “Tanışmıştık,” desem de inanmadı. “Bir süre bizimle kalsın oğlunuz,” dedi. Ağlayarak ayrıldım hastaneden. Kız kardeşime gittim. Kardeşim kapıyı açtı “Buyrun,” dedi. “İyi değilim bu gece sende kalabilir miyim?” dedim. “Deli misin kardeşim?” diyerek yüzüme kapattı kapıyı. Görmek istemiyor muydu artık beni? Her görüştüğümüzde ağladığım, sızladığım için sıkılmış mıydı?

Nereye gideceğimi, ne yapacağımı bilemedim. Duvarların üstüme geleceğini bile bile eve doğru gittim. Eve giremedim. Alt komşuma gitmek istedim. Zile bastım. Kapıyı açtı. O da tanımadı beni. Dolandırıcı sandı. Gitmezsem polisi arayacağını söyledi.

Umarsızca eve gittim. Ne olduğunu bilmiyordum. Unutulmuştum. Ölmeden, yok olmadan. Sapasağlam, capcanlı duruyorken unutulmuştum. Oğlumun odasına gittim. Çekmecedeki albümleri çıkardım. Aile fotoğraflarımıza bakmak istedim. Bakarken ağlamak istiyordum. Ciğerlerim sökülene kadar ağlasam belki ölürdüm. Hepsini döktüm fotoğrafların. Yavrularımın bebeklik fotoğraflarından başladım. Baharımın birinci yaş günü fotoğraflarına bakarken ailecek çekildiğimiz fotoğrafı buldum. Mutluyduk. Gülüyorduk. Eşim, oğlum, kızım, ben. Ben... Ben? Bir anda silindim fotoğraftan. Sonra diğer fotoğrafları aldım telaşla. Önceden olduğum hiçbir fotoğrafta yoktum. Artık fotoğraflar da unuttu beni. Delirmek istedim. Deliremedim. Her şeyden sağlam duruyordu aklım. Kalbim paramparçaydı, ciğerlerim tükenmişti, dizlerim tutmuyor, kollarım kalkmıyor, belim doğrulmuyordu ama aklım sapasağlam duruyordu.

Uyumak istedim. En azından uyuyarak her şeyi unutabilmek. Oğlumun yatağına uzandım. Yastığın kenarına düşmüş olan kanlı tokayı gördüm. Öptüm. Kokladım. Tokayı parmaklarıma doladım. Elimini içi kızımın yüzü oldu, parmaklarım saçları. Okşadım yüzünü. Saçlarını kokladım. Çiçek kokuyor. Göğsüme yasladım kafasını, beraber uyuduk. *Keşke bundan önce ölseydim de unutulup gitseydim.*

“Oğlum odasına gitti. Yanına gittim ben de. Birlikte uyuduk. Kızımın kanlı tokasını aramıza koyup kokusunu içimize çekerek.”

Gidemediğim yerlerden
Dönmeye çalışıyormuş
gibi
Bir hisle
kapattım bu sayfayı da

Kelimelerin susturduğu
şeyler var...

Şeyler vardır!

Susan kelimeleri duyduğumuzu sanıyordum
insan gerçekten sağır şeylere

şeyler: duymak istemediklerimiz

şeylerideğiştirmeyeçalışma

Değiştiremeyeceğimi anlamam sonsuzluk ve bir gündü.

“Ne zamandı o gün, hatırlıyor musun?”

Karanlık bir ormanda yürüyordum
Ağaçları geçmiştim
Kuşları geçmiştim
Çiçekleri
Ve nehri
Geri dönemezdim
Orman bitmişti

ORMAN BİTTİ

FEYZA BETÜL TUĞ

ÜÇ KİŞİLİK FOTOĞRAF

Hatice Mert Yunak

“Rehberle anlaştım,” diyor başını yere eğerek. Sonra birden ayağa kalkıp, unuttuğu bir şeyi aniden hatırlamış gibi mandalananın dibine salıyor hortumu. Musluğu açıyor yavaş yavaş. Bahçeye yayılmış azgın bir yılanın ağzından her an fışkıracak suyu bekliyor gözlerimiz.

“İki gün sonra. Sabaha karşı ayrılıyor, sınırdan geçeceğiz,” diyor mandalananın dibini eşelerken. Birçok şeyden korkuyoruz o an. Sadece yerle bir olmaktan değil! Birisinin bizi bu bahçede fısıldarken duymasından korkuyoruz.

“Çabuk olsun,” diyorum. Ne demek istediğimi iyi biliyor. ‘Çabuk.’ Ben, sen yani biz de savrulmadan. *hayata tutunmak istiyorum.*

“Merak etme son iki gün,” diyor gözlerini kapatarak. Bu kez beynimi kalbimi baştanbaşa yarıp geçen o. Sadece iki gün. Kırk yıllık ömrü, zeytin ağaçları gibi kök salmış geçmişimizi toparlayıp sırtlanıp gideceğimiz iki gün. Oğlum, bulamadığım bedenini, parçalarını, ruhunu burada bırakıp gideceğim.

I

Son güne uyandık bu sabah. Duvarda gezinen güneş huzmelerini izledim. Uzak şehirlerdeki evlere mutluluk getiren bu sarı ruh, evimi, odamı, anılarımı tek tek dolaşarak, her birini acımasızca siliyordu. Öfkeyle kalkıp giyindim. Bahçe kapısından adım atar atmaz aylardan beri ilk kez dışarıda olduğumu fark ettim.

Bir zamanlar şehrin en uzun caddelerinden biri olan yolda beton yığınlarının arasında hızla ilerliyordum. Binaları tanımak zordu. Hayır zor değil, kahrediciydi. Moloz yığına dönüşmüş, terkedilmiş gri bir mezarlıkta geziniyordum. Fırından yayılan ekmeğin kokusunun yerini, insanın genzini yakan keskin barut kokusu almıştı. Çocuk parkına yaklaşıyordum. Yavaşladım. Zinciri kopmuş salıncak rüzgârla tek başına sallanıyordu.

“Anne beni sallar mısın? Son kez lütfen, ama hızlı olsun, havaya değsin ayaklarım,”

“Tamam ama geç kalıyoruz, bu son. Söz mü?”

“Daha hızlı, çok hızlı, yükseğe, en yükseğe anne.”

Parkı hızla geçtim. Yarıcı çökmüş binanın kalıntıları arasında dolaşmaya başladım. Sokakta benim dışımda hiç kimse yoktu. Kaçmadan ya da bu şehri terk etmeden önce, tanıdıklarına ait bir şey, ufacık bir anı, bir eşya bulma umuduyla gözlerimi yerdeki kolonların, kırık fayansların arasında gezdiriyordum. Kırık klozetler, sırı kaybolmuş ay-nalar paramparça olmuş eşyalar ve uçuşan perdelerle doluydu ortalık.

Kaçmaya çalıştıkça ayaklarımın tutmadığı, bağırdıkça sesimin çık-madığı bir rüyadaydım sanki. Koşarak eve geri döndüm. Arkamdan kovalayan gri mezarlık beni de yutacakmış gibi irkilerek bahçeye attım kendimi. Terasta beni bekleyen eşime yaklaştım.

“Çok korktum,” dedi bana sınımsız sarılarak. “Yarın sabah, gün doğ-madan çıkıyoruz yola,” derken göz bebeklerimi delip geçti bakışları.

“Hiçbir şey alamıyoruz yanımıza,” dedi. Anlıyorum.

*ne kaldı ki alacak,
sen ben oğlum
o,
hep yanımda
onu da götürüyoruz
ailemizi, geçmişimizi, çocukluğumuzu
ilk aşklarımızı
ölülerimizi*

“Sadece iki gün. Kırk yıllık ömrü, zeytin ağaçları gibi kök salmış geçmişimizi toparlayıp sırtlanıp gideceğimiz iki gün. Oğlum, bulamadığım bedenini, parçalarını, ruhunu burada bırakıp gideceğim.”

köklerimizi
bırakıyoruz
kaç
terket
köklerini başka yerde yeşert.

O akşam ikimizin de ağzından tek bir kelime çıkmadı. Birbirimize sokulmuş ılık yaz gecesinde karanlık terasta uzaktaki kızıl turuncu patlamaları izleyerek oturduk sabaha dek. Kollarıyla kormuyormuş gibi sarmaladı. Ya da kaybetmekten korkan biri gibi. İkimiz de korkuyorduk. Kaybetmiştik.

“Uykum geldi anne, bu gece terasta uyusak, sen ben babam! Aranızda yatsam.”

Mis gibi mandalina kokuyordu bahçemiz. Cenneti tarif et deseler bu topraklardan başka bir yeri hayal edemezdim. Sokaklardan eksik olmayan coşkulu çocuk sesleri, ardına kadar açık bahçe kapıları, eşiklerde muhabbet eden kadınlar, yatsıdan dağılan erkekler, gençler... Hepsi derin uykuya daldı şimdi.

II

Sabah bombalar henüz uyanmamıştı. Gözümüzü kırpmadan oturduğumuz sedirden kalkıp içeriye son kez girdik. Ne yapacağımızı bilemeden, bir müzeyi gezer gibi dolandık odalarda. Holdeki aynaya kısırılmış fotoğrafı aldım. Pasaportları, evrakları, parayı kontrol etti eşim. Kapiyı çekip çıktık. Terasta durup bahçe duvarının üzerinden son kez baktık doğup büyüdüğümüz harabeye döndürülmüş şehre.

Kumlu yolda gıcırdayan tekerlek seslerini duyduk. Eşim önden giderek bizi sınırdan geçirecek adamı karşıladı. Beni bekliyorlardı. Musluğu açıp mandalinanın dibindeki hortumdan suyun akışını izlerken öylece dikildim. Çukura dolmaya başlayan suyla beraber bahçe kapısının metalini tutturup arabaya bindim konuşmadan. Evime son kez baktım. Daha şimdiden fersah fersah uzaklaşmıştım. Eşim cebinden çıkardığı paraların bir kısmını adamın eline sayıyordu.

“Bin beş yüz, yarısı şimdi, kalanı sınırdan,” demişti. Adam, başıyla onaylayarak avucundaki paraları cebine yerleştirdi.

“Birkaç saat sürer sınıra varmamız,” diyordu. “Aşağı doğru kaysanız daha iyi olur, görünmeyin.” Birbirimizin yüzlerini görmediğimiz karanlık bir kutunun içindeydik adeta. Üzerinden simsiyah dumanlar yükselen şehir kimsesizler mezarlığına uğurluyordu bizi sanki.

“Sınıra vardığımızda yolun bir kısmını yürüyerek geçeceksiniz, görünmeden. Gün doğmadan yetiştireceğim sizi, merak etmeyin,” dedi adam. Biraz dinlenmemizin iyi olacağını, zorlu bir yolculuğun bizi

“Bir anda yeryüzüne yayılan büyük bir patlama sesiyle bir adam ve bir kadın dünyanın gözleri önünde gökyüzüne savruldu. Toprağa düşen üç kişilik bir fotoğraf kaldı geriye onlardan.”

beklediğini anlatıyordu boğuk sesiyle. Konuşmayı henüz bilmeyen iki çocuk gibi sadece dinliyorduk onu. Dudaklarımız açılrsa, birkaç sözcük dökülecek olsa kıyamet kopacaktı belki. Gözlerimiz yoldan geçen bir tanıdığı arıyor gibi dışarıdaydı sürekli. Farları sönük, ağır ağır giden arabamızdan ve bizden başka kimse yoktu ortalıkta. Terk ediyorduk şehri.

İki saate yakın bir süre üçümüz konuşmadan epey yol aldık. “Hazır-lansanız iyi olur,” dedi rehber aniden. Eliyle bir kilometre uzaklıktaki sislerin içinde yanan farları gösterip yaklaştığımızı söyledi. Ufukta belli belirsiz gördüğümüz açık gri ışık hayatımızın geri kalanına açılan bir kapıydı. Eşim paranın kalanını rehberine uzattı.

Arkaya dönüp yüzündeki umutla bana gülümsedi. Tıpkı iki yaz önceki gibi... Oğlum ilk kez tatile giderken heyecandan arka koltukta uyuyup kalmıştı. Eşim arkaya dönüp bize gülümsemişti.

“İşte geldik.”

Adam arabayı durdurup “İşte geldik. Şu tarlayı yürüyerek geçeceksiniz. Sizi bekleyen araca doğru sessizce koşun, ardınıza bakmadan,” dedi. “Benden bu kadar. Yolunuz açık olsun.”

Çamurlu toprağa basan ayaklarımız havalanacaktı az sonra. Bata çıka olanca gayretimizle elele koşmaya başladık. Koşmak değil kanatlanmak ve bir an önce varmak istiyorduk. Gün doğmadan az önceki sabah vak-tinde, kenetlenmiş ellerimizle tarlada koşturana mutlu çocuklar gibiydik.

“ Geldik mi anne?”

“ Uyan oğlum vardık,” diye gülümsedim oğluma.

III

Geçmişini ardında bırakmanın hüznü, yeni bir yaşama kavuşmanın hayaliyle çamurlu tarlada bata çıka hızla koşuyorlardı. Aylardır ilk kez gülümsüyorlardı birbirlerine.

Bir anda yeryüzüne yayılan büyük bir patlama sesiyle bir adam ve bir kadın dünyanın gözleri önünde gökyüzüne savruldu. Toprağa düşen üç kişilik bir fotoğraf kaldı geriye onlardan.

MUAMMER'İN SAVAŞI

Feyza Nur Emiroğlu

Dursun Ağa, henüz ağa olmadan çok evvel, pek genç bir yaşta, davulla zurnayla askere uğurlandı. Köyde ana kucağından çıkıp asker ocağına gönderilecek her genç için yediden yetmişe bütün köylü şenlik havasına girer, köylerinde yetişip askerlik çağına erişen gençlerle gururlanırlar, başları dik gezerlerdi. Yine öyle oldu. Genç Dursun hâlimden memnundu, askerlik de aradan çıkınca sevdiğine kavuşmak için önünde hiçbir engel kalmayacaktı. Kızın babası Tahir Efendi, önce vatanî görevini tamamlasın sonra gelsin kızı istesin, demişti. Doğrusu o al yazmalı nazlı güzele kavuşmak için bir gün bile beklemek zor geliyordu Dursun'a fakat sonunda vuslat varsa hasrete dayanılır diyerek yüreğini avuttu. Avuttuđu yüreğini sırtlanıp aklında sevdiğini, elinde çıkını; köylünün gururlu naralarıyla yola koyuldu. Vardı gitti asker ocağına. Birliğe teslim olur olmaz, buranın ana kucağı olmadığını anladı. Gün ağarmadan uyandırıldı, içtimaya çıkarıldı. Erlerin tamamı nizami bir şekilde sıraya dizildikten sonra sayım başladı. Bir, iki, üç derken sıra Dursun'a geldi. Gür bir sesle haykırdı:

“Dursun Durmaz. Adana. Emret Komutanım!”

Komutan, Dursun'a şöyle bir baktı. Bu bakışlar pek hayra alamet değildi. Dursun bunu hemen anladı. Ne anladıysa öyle de oldu. Komutan kaşlarını çatarak Dursun'a seslendi:

“Asker, iki adım öne çık!”

“Emredersiniz Komutanım!”

Komutanın Osmanlı tokadı ilk kez orada, sağ kulağının hemen üzerinde yankılandı. Nedenini anlayamadı Dursun, suçunu düşündü durdu, bir şey bulamadı. Komutanın eli de pek ağırdı. Üstelik genç Dursun bunu defalarca deneyimledi. Askerliği süresince hemen her gün bu sert tokat gelip onu buldu. Komutanının onunla alıp veremediğı neydi? Onlarca er arasından eften püften sebeplerle tokat yiyen hep kendisi oluyordu. Yok arkadaş, sebebini anlayamadı. Tipimi sevmedi herhâlde, diyerek kaderine razı oldu.

Bir değil, iki değil, üç değil derken Dursun'un canına tak etti ama elinden bir şey gelmedi. Ulan, dedi Dursun çaresizce. Şu askerlik bitsin, nazlı yârime, Hilal'ime kavuşayım, bir de oğlum oldu mu şu gaddar komutanın adını oğlanın kulağına okumak andım olsun. Senin adın

**“Komutanının
onunla alıp
veremediği
neydi? Onlarca
er arasından
eften püften
sebeplerle
tokat yiyen
hep kendisi
oluyordu.
Tipimi sevmedi
herhâlde,
diyerek kaderine
razi oldu.”**

Muammer, bittin sen oğlum, der tokatlamaz mıyım ben de onu? Dursun'un elinden başka bir şey gelmezdi, o da daha doğmamış oğlunun kaderini oracıkta yazıverdi.

Derken yelkovan kaçtı, akrep kovaladı. Günler ayları, aylar yılları takip etti. Geçmez sanılan günler su gibi değilse de kum gibi aktı. Sonuçta sayılı gündü, elbet sona erecekti. Asker ocağında, Komutan Muammer'in gazabıyla geçirdiği iki sene, öyle ya da böyle sona erdi. Dursun, yediği dayakları bile unuttu, komutanla helâlleşti. Köyüne dönüp sevdiğine kavuşmak zamanıydı artık. Tahir Efendi sözünü tutmuş, kızını bekletmişti. Dursun'un keyfi yerindeydi. Ata toprağına varır varmaz düğün

hazırlıklarına başladı. Yedi gün yedi gece, davullu zurnalı, oyunlu halaylı, allı duvaklı, gelinli damatlı, ziyafet sofraları eşliğinde düğünleri yapıldı. Hilalle Dursun muradına erdi. Çok zaman geçmeden de nur topu gibi bir oğlan aldılar kucaklarına. Nur topu dediysek lafın gelişi, insan yavrusuna olan hürmetimizdendir. Zira Dursun, oğlanı kucağına alır almaz burun kıvrıdı. Ey yüce Rabbim, çocuk benim çocuğum, sen beni affet ama bu ne çirkin oğlandır, diye yüzünü buruşturarak baktı el kadar sabıye. Askerdeyken içtiği andı da unutmadığından, oğlanın nur topu gibi olmadığına sevindi. Akça pakça olsa belki kıyamaz, tokatlayamazdı çocuğu. Vardı elbet bunda da bir hayır. Oğlanın kaderi ana rahmine düşmeden yazıldı dedik ya, adı da Muammer olarak geçti kayıtlara. Muammer öte, Muammer beri... Muammer süttten kesilip ele avuca gelmesin mi? O günlerde dili olsa, ele avuca gelmeyeyim ana, koynundan ayırma beni derdi fakat daha iki kelimelik bir cümle bile kuramazken, Dursun Efendi'nin gazabıyla tanıştı. İki yıl askerlik, dokuz ay gebelik, bir yıl da çocuğun süttten kesilmesini bekleyen Dursun Efendi'nin helâlleşip ayrıldığı komutanına kini geçmemişti. Aksine oğlana her baktığında komutana duyduğu hınç, kartopu gibi büyüdükçe büyüdü. Muammer, henüz bebeyken ilk tokadın tadına baktı. O ağladıkaça, anası avuttu. Kadıncağızın ciğeri kavruldu da ses edemedi Dursun'a. Zaten peş peşe üç bebe daha, önce bedeninde sonra koynunda yer edince, Hilal'in kocasına dur demeye ne dermanı ne vakti kaldı. Dursun bildiğini okudu. Peş peşe ağabey olan Muammer, anasının koynunda bile avunamadan, orasından burasından yara bere eksilmeden büyüdü gitti. Büyürken komşusu Mesude Hatun'un da işlerine koştururdu. Mesude Hatun dul bir kadındı. İşin kötü tarafı eski kocasının adı da Muammer'di. Adam, kadıncağıza etmediğini bırakmadı; dayak desen var, kumar desen var, ağzı da alkolden leş gibi kokardı. Gırtlığına kadar kumar borcuna batıp alacaklılar kapıya dayanmaya başlayınca, Mesude Hatun daha fazla sabredemedi, Muammer enişteyi evden postaladı. O gün bugündür eski kocasını görmedi. Muammer eniştenin evden kovulmasının üzerinden çok zaman geçmeden bizim Muammer dünyaya gelince, Mesude Hatun çok dil döktü. Etmeyin eylemeyin kocam gibi hayırsız mı çıksın oğlan, Muammer'den başka isim mi yok Allah aşkına, dediyse de Dursun Efendi Nuh dedi Peygamber demedi. Kafaya koydu, ant içti bir kere, komutanın ismini verecek oğlana. Öyle de yaptı fakat Mesude Hatun da kafayı taktı çocuğa. Baktıkça eski kocası geldi aklına. Üstelik hiç oğlu olmadan dul kaldığından, tüm ayak işlerine Muammer'i koşturdu. Akranları oyun oynadı, Muammer, Mesude'nin ayakkabılarını sildi. Akranları okula başladı, Muammer, bakkal Mesut'tan aldığı ekmeği, peyniri, şekeri Mesude'nin evine taşıdı. Ne zaman ki çocuğun boyu serpilip yaşıtları üçüncü sınıfa geçti, işte o zaman anası babası akıl etti de oğlanı okula kaydettirdi.

Köy okuluna kaydı yapılanca, bu sefer okul yoluna koyuldu Muammer. Köye yeni atanan ilkokul öğretmeni, ilk ders gününde öğrencilerle

**“Muammer
Durmaz
gidecek,**

yerine Savaş
Durmaz
gelecekti.

Böylece

babasıyla

arasındaki savaş
bitecek, barış
başlayacaktı.”

tanıştı. Muammer bir şok da orada yaşadı. Adını söylediğinde ilkokul öğretmeni uyuza yakalanmış gibi ovuşturduğu ellerini hırsla kaşımaya başladı. Lan Muammer, adı batasınca, dedi. Bir arkadaşım vardı senin adında. Beni dolandırıp başka şehre kaçtı. Hâlâ izini bulamadım uğursuzun. Düşünebiliyor musun, en yakın arkadaşımı bu benim! Oğlum sana her baktığımda onu hatırlıyorum. Gel ulan buraya!

Ah Muammer, vah Muammer! Seninki de ne kadermiş be evladım. Sana kimler yansın? Adı Muammer diye dayak yer mi insan, yermiş meğer. Ağlamayı unuttu gül gibi çocuk. Eyvallah öğretmenim, deyip saygıda da bir gün kusur etmedi. Zaten ne yapabilirdi ki, boyu bacak kadardı. Fakat akı çalıştı, sınıfta okumayı söken ilk çocuk Muammer oldu. Öğretmen bir de bunun için dövdü çocuğu. Neymiş, derslerini hemen bitiriyormuş, arkadaşlarını beklemiyormuş. İlginç, çok ilginç vallahi. Elinden gelse yavaşlayacak Muammer ama kafa zehir, yavaşlamıyor. O da yavaşlamadı. İyi de yaptı. Okumayı söker sökmek “Ulan Muammer,” dedi kendi kendine. “Bu isimden bir gün hayır görmedin, acep anlamı ne?” diye meraklandı. Mesude’nin evinde bir ‘İsimler Sözlüğü’ görmüştü. Beşinci kızı doğmadan hemen önce, haftada bir gün köye gelen çerçiden almış bu sözlüğü kadıncağız. Bu seferki oğlan olursa şöyle oğlana yaraşır bir ismi olsun demiş, oturmuş sözlüğün başına, uzun uzun isim aramış doğmamış oğlana. Oğlan da değilmiş zaten bebek, beşinci de kız doğunca adını Döne koymuşlar. Cinsiyeti kızdan oğlana dönsün de altıncı bebek oğlan olsun diye. Sonra da işte malum olaylar olup Muammer Enişte evden kovulunca, beş kızla dul kalmış Mesude.

Muammer bunları hatırlayınca doğruca koştı Mesude’nin evine. Mesude Hatun Muammer’i görünce astı suratını, homurdanarak sordu ne istediğini. Mesude Teyze, dedi Muammer istifini bile bozmadan. Annem sizin evdeki İsimler Sözlüğünü istiyor da, onun için geldim ben. Bak sen, dedi Mesude şaşkınlıkla. Ne yapacakmış acep İsimler Sözlüğünü? Bana bak ulen, yoksa gene mi kardeş geliyor sana? Valla ben bilmem Mesude Teyze, dedi Muammer, anneme sorarsın. İyi, iyi tamam al bakalım, diyen Mesude, uzunca zamandır duvardaki rafta bekleyip duran sözlüğü çocuğa uzattı. Nasıl olsa artık sözlükle falan bir işi kalmamıştı. Muammer sözlüğü alıp eve doğru koşarken yolun yarısında sabırsızlanıp durdu ve sözlüğü alelacele açtı. M harfinin olduğu bölümden kendi isminin anlamını aradı. Buldu da. Şöyle yazıyordu:

“Muammer ismi erkek çocuklara verilen bir isimdir.”

E herhalde yani, bunu zaten biliyor Muammer. Hızlıca okumaya devam etti:

“Muammer ismi Arapça kökenli bir isim olmakla birlikte ‘yaşamış, yaşayan, uzun ömür süren, bahtlı’ gibi anlamlara gelmektedir.”

Buyur buradan yak! Yaşamak buyusa, doğrusu sekiz yılı devirmişti eyvallah ama bahtlı biri olmadığı da çok açıktı. Bu işte bir terslik var diye düşündü. O sırada kafasında şimşekler çaktı. Sözlüğü heyecanla karıştırmaya başladı. Sözlüğün sayfaları arasından kendisine münasip bir isim bulmaya karar verdi. Babasının kendisi için yazdığı kadere razı gelemezdi. Muammer isminin anlamı güzel, bahtı karaydı. Bu sefer anlamı kötü bir isim bulabilirse belki tersi olur da şu çocuğun da artık yüzü gülerdi. İyice inceledi sözlüğü. Yiğit, cömert, delikanlı, mert... Sözlükteki isimlerin hepsinin anlamı iyiydi. Eh öyle olacak tabii, kim çocuğuna kötü anlamlı bir isim seçer ki, diye düşündü. Babam bile, bilmeden de olsa anlamı güzel bir isim koymuş bana diye geçirdi içinden. Eyüp ismine takıldı gözleri. Eyüp Peygamber'in sabrı vardı Muammer'de. Şimdi adı Eyüp olsa, adının tersi çıksa, sabrı da tükenirdi belki. Sabrı olmazsa nasıl yaşardı Muammer? Hemen başka bir isim aramaya koyuldu. Buldum, dedi. Adım Savaş olsun. Savaş'ın zıddı ne, Barış. Adımın zıddı barış olursa babam da artık benle barışır belki, dedi neşeyle. Muammer Durmaz gidecek, yerine Savaş Durmaz gelecekti. Böylece babasıyla arasındaki savaş bitecek, barış başlayacaktı.

Köydekilere adını değiştirdiğini, Muammer Durmaz diye birinin artık olmadığını, yerine Savaş Durmaz'ın geldiğini söylediye de kimse ona kulak asmadı. Başta babası olmak üzere herkes ona güldü geçti. Hatta Muammer bir tokat da bundan yedi. Sen kim oluyorsun da benim sana koyduğum adı beğenmiyorsun bre haylaz, diyen babası okkalı bir tokat daha yaptırdı suratına.

Bir çıkış yolu bulamayan Muammer, her Allah'ın günü sırf adı Muammer olduğu için dayak yedi. On yıl boyunca adını değiştirme savaşı verdi fakat kimse ona Muammer'den başka bir isimle seslenmedi. On sekiz yaşına bastığı gün şehre gidip Nüfus Müdürlüğünü buldu. Masa başındaki memura, isim değiştirme talebinin yazılı olduğu dilekçeyi uzattı. Memur dilekçeyi alıp göz ucuyla inceledi. Adın güzelmiş, dedi. Bir de bana sor, diye mırıldandı Muammer. Yeni adın ne olacak ki, diye sordu memur. Savaş olsun, dedi Muammer. Memur dudak büktü. Savaş Durmaz, diye birkaç kere tekrar etti kısık sesle. Sanki onu çok ilgilendiren ciddi bir problemi çözmeye çalışır gibi, elini çenesine dayayıp düşünmeye başladı. Savaş Durmaz, dedi yeniden. İçine sinmeyen bir şeyler vardı bu isimde ve onun ne olduğunu anlamaya çalışıyordu. Sen git, dedi sonra Muammer'e dönerek. Bir hafta sonra gelip alırsın kafa kâğıdını.

Muammer, tam bir hafta sonra aynı yerde oturan memurun başında dikilip yeni nüfus cüzdanını almaya geldiğini söyledi. Memur, muhatabının yüzüne bile bakmadan sağ yanındaki çekmeceyi açıp eline aldığı zarfı Muammer'e uzattı. Soyadını da değiştirdim, dedi bıyık ucuyla gülümseyerek. Muammer zarfı açıp nüfus cüzdanını eline alınca gözlerine inanamadı. Yeni ismi 'Savaş Dursun' olarak kayıtlara geçmişti. Eyvah, dedi dehşete kapılarak. Savaş şimdi başlıyor.

İKİ SANDAL

aynı zamanda rastladı birbirine iki sandal
yükleri birer kafes
kuşu yok
gündüzü yok
parmaklık ve gölge sadece

yüzdüler
bulutlar tersyüz
kırılan yerleri ağacın
bir günü eksik, hep eksik mektuplar
saatin içinde döndü rakam
yoktu kimsenin suçu

yüzdüler
iyi vakitlerde kötü vakitlerde
bir kar gecesi dinlediler
balonu patlatan kurşunu
karanlığını kaybetme, dediler geceye

iki sandaldılar açık denizde
yükleri hafif belki ağır
acelesi yok ikisinin
yakalandılar yerinden oynayan taşlara
sarsıntı tutulma çeşit çeşit kör olma hali
korkuyorlar mıydı
yoksa cesur muydular
ve bir gün kabardı deniz durmaksızın
bulutlar eski haline döndü
büyüdü ağaç
yoktu artık ne kafes ne gölge

iki sandaldılar iskeleye bağlı

YASEMİN ZENGİN

MAHKÛMUMA GÛLÛMSERKEN

Özge Korkmaz

*Cellat uyandı yatağında bir gece
“Tanrım” dedi, bu ne zor bilmece
Öldürdükçe çoğalıyor adamlar
Ben tükenmekteyim öldürdükçe
Ataol Behramoğlu*

Gecenin ağırlığından kurtulup sabaha vardım. Saat beşe geliyordu, ezan okununca anladım. Bir ürperti gibi geçti kulaklarımdan o sabah. Oysa ben bu vakitlere alışkındım. Uyuyamadığım üçüncü geceydi. Elimi, üstümde varla yok arası duran örtüye, örtüyü de divanın boş olan tarafına attım. Kafamı yastıktan kaldırmaya çalıştım ama bir şey bana engel oldu. Zihnim. Doluydu. Ben kalkmak istedikçe o, dibe, en dibe çekiyordu. Birkaç dakika süren anlaşmazlıktan sonra gücümü toplayıp sonunda doğruldum. Pencereyi açıp hava almak istediğimde gözüm karşı avluda duran saksıya takıldı. Ardından bir fesleğen kokusu genzimi tıkadı. Boğulacak gibi oldum. Neyin nesiydi ciğerlerimi patlatmak istercesine uygulanan bu basınç? Bir süre, kaburgam belki merhamet eder diye öylece durdum. Bir çift gözün etkisi altındaydım. Kucağındaki saksıya bakıyordu hâlâ, sanki karşımdaydı. Gülmeseydi keşke ya da ben görmeseydim öyle güldüğünü. Ertesi gün o gülüşü söndürdüğümü. Kafamı tekrar yastığa koydum ama gözlerimi kapatmadım.

Ben daha önce kaç kez yaptım bu işi, hiç saymadım. Üzüldüm mü peki? Belki ilk başlarda biraz. Sonraları sıradan ve rutinleşmiş bir iş gibi, yemek yemek, su içmek gibi, her gün aynada kendine bir kez olsun bakmak gibi kolaylıkla bunu yapmaya devam ettim. İnsanların görmeye dayanamayacağı bir şeydi bu, benimse görmeden yapamayacağım. Bir çocuğum olsaydı şu hayatta, buna imkân verilseydi eğer böyle mi olurdu?

Bunu ilk kez dün sorguladım. Babası hapse düştüğünde görmüştüm onu. Üç yaşlarında var yok, çok güzel bir kız çocuğuydu. Annesiyle birlikte bir saksıya ettikleri fesleğeni getirdiler. Kendimi, uzakta, bir başıma oturmuş onları izlerken buldum. İri gözleri vardı. Sarı, dalgalı saçlarını iki yandan toplamışlar, üzerine ise şeker pembe bir elbise giydirmişlerdi. Öyle umut doluydu ki; onu gören her mahkûm, özgür olduğuna belki bir an olsun inanabilirdi. Saksıda top gibi, yemyeşil

“Son saatlerini yaşayan biri için son sözün bir anlamı olur mu?”

bir fesleğen. Eğilip kokluyordu onu sürekli. Minik beyaz çiçeklerini incecik duran başparmağıyla işaret parmağının ucunda tutuyor, kendince seviyordu bir bebeği sever gibi. Babasını gördüğünde yüzünde oluşan o heyecanı hatırlıyorum. Bir de fesleğeni verdiğini. Yeni yeni konuşmaya başladığı belliydi. Anlatabildiği kadar anlatmaya çalışıyordu. Bir ara “Bizi çok özleyince elini ona sür baba.” dediğini duydum. Sonra annesine bakıp gülümsedi. Kadın, “Evimiz böyle kokuyor çünkü.” diyerek kızının hem cümlesine hem gülümsemesine karşılık verdi.

Küçük kız babasının kucağından hiç inmiyor, görüşemedikleri zaman içerisinde sanki dünyadaki tüm ilginç olaylar kendi başına gelmiş gibi anlatıyordu. Her gün pencerelerinin dibine gelen güvercinlere sofradan bezinden topladığı ekmek kırıntılarını verdiğini, mahalleye bazen seyyar dönme dolapçının geldiğini, annesinin ona yeni bir bez bebek diktiğini ve o bebeğe Oya ismini verdiğini, mahalle bakkalından aldığı horoz şekerini çok sevdiğini ve bunun gibi daha birçok şeyi art arda babasına sıralıyordu. O an, günlük hayatta bizim için sıradanlaşmış ne varsa hepsinin, bir çocuğun ağzından çıktığı vakit ne kadar kıymetli hadiseler hâline geldiğini fark ettim. Sonra olmaması gereken bir şey oldu. Sabahları uykunun en tatlı geldiği vakitlerde askerleri içtimaya çağırın bir çavuş gibi, gardiyanlar yersiz sesleri ile bağırmağa başladılar. Görüş saati bitti. Fesleğen verildi. “Yine geleceğiz baba.” dedi küçük kız giderken. Babası yalvar yakar, kırk kere kontrol edildikten sonra zorla aldırdı içeriye fesleğeni.

Üç gün önce infaz kararında onun ismini gördüğümde o bir çift göz yine aklıma düştü. Kaç yıl öncesine aitti bu görüntü? Mahkûm, geldiği ilk günden beri “Ben yapmadım!” diye haykırıyordu. “Onca yıl geçmiş, insan haklılığını haykırmaktan yorulur.” diye düşünürdüm. O yorulmadı. Yanında çalıştığı adamı öldürmüş diye duydum. Hem de normal bir ölüm değil, akla hayâle sığmayan işkencelerle... Benim aklıma da hayalime de sığıyordu. Çünkü onların gayrimeşru yollarla yaptıklarını ben meşru şekilde yapıyordum. Deliller vardı hakkında, şahitler de. Ama bana cinayet işlemiş gibi gelmiyordu. Yüzünde söylediklerini doğrulayan bir ifade vardı sanki. Bunca yıldır bu işi yapıyorum ben. Bir surata sadece bakmam, onu okurum. Önünde tavuk kesilse korkacak bir adamdı bu.

Her şey çok hızlı oldu. Karar okundu. Son sözü soruldu. Son saatlerini yaşayan biri için son sözün bir anlamı olur mu? Ağladığını gördüm. Neden bu görüntü sol tarafımda, bir anlığına da olsa, kaburgamı zorlayan bir basınca sebep oldu? Sonra “Kızımı görmek istiyorum.” dedi. İşte o gün, yıllar sonra, ben de tekrar gördüm. Yedi sekiz yaşlarında, iri gözlü, değirmi yüzü bir kız. Saçlarının rengi hafif kumrala dönmüş, dalgaları hâlâ çok belirgin. Elleri küçük ve narin. Müdürlük odasına

aldılar, annesiyle birlikte. Kadın, kendini o ana kadar güçlükle durdurmuş olacak ki girer girmez gözlerinden yaşlar süzüldü. Adam gülümseyerek içeri girdi. Karısı hariç kimse görmedi yüzünün gerisindeki hüznü. Kızı koşup boynuna atladı, sarıldılar. O an tekrar sorguladım: Bir çocuğum olsaydı, benim için yine böyle kolay mı olurdu? Alışkın olmadığım duyguların içine soktu beni bir çift göz. Alışkın olduğum bir duygu da yoktu.

“Bunu niye getirdin baba?” diye sordu masada duran saksıya bakarak. “Artık eve mi dönüyoruz?” Aynı cümle, aynı anda, iki farklı insanda ne kadar zıt duygular uyandırabilir, o gün gördüm. Mutluluk ve hüznün. Umut ve çaresizlik. “Ben bakamıyorum buna artık, kaldığım yer eskisi kadar güneş almıyor.” dedi adam. Bu cümlenin gerçeklik payı, kadının bir inilti hâlinde sürdürdüğü acısını hıçkırıklara dönüştürdü. “Siz götürün şimdi, ben gelene kadar evde büyüsün.” Bu sefer de duygulardan biri baskın geldi ve öbürünü tesiri altına aldı. Artık her ikisinde de çaresizlik. Vedalaşıp sıradan bir görüş gününü daha geride bırakır gibi gittiler. Giderlerken anneliğinin üzerine eklenen baba olmak yükü,

**“Kadın,
kendini o ana
kadar güçlükle
durdurmuş
olacak ki
girer girmez
gözlerinden
yaşlar
süzüldü. Adam
gülümseyerek
içeri girdi.
Karısı hariç
kimse görmedi
yüzünün
gerisindeki
hüzünü.”**

kadının kamburunu çıkardı. Kız, az önce son kez sarıldığını bilmeden babasına, fesleğeni kokladı.

“Anne.” dedi. “Bunu güneş alan bir yere koyalım.”

Sabaha doğru hapishanenin arka bahçesine kuruldu darağacı. “İnsanların evlerinde derin sessizlikler içinde uyuduğu şu vakitlerde ben neden buradayım?” diye sordum kendi kendime. Bunu ilk soruşum muydu? Hatırlayamadım. Boynunda asılı bir kâğıtla getirdiler. Her şey yine çok hızlı oldu. Bir an için bakışlarımız ortak noktada buluştu. Kızı, gözlerini ondan almıştı. İkisinki de iri ve maviydi. Şimdi o gözlerdeki çaresizlik yerini kararlı bakışlara bırakmış gibiydi. “Ben doğruyu söyledim.” dedi. “Sözde adaletiniz sizi elbet bir gün haksız çıkaracak.” O bunları söylerken ben, kafasını çoktan ipe geçirmiştim. Zihnimde ilk defa ardı ardına aynı soru yankılanıyordu. Karşı koyamıyordum.

“Ben neden buradayım?”

Günün birinde Eyüp’e gömülmek için mi? Yazısız bir taşın altında kaç sehpa devirdiğimi saymak için mi? Ben bunları düşünürken oldu her şey. Ben yaşarken oldu. Dedim ya, benim için yemek yemek, su içmek kadar doğaldı. Bir süre sonra hareketlendiklerini gördüm diğer insanların. Doktor bir şeyler söyledi, kâtip yazdı. Bense sehpayı ne zaman tekmelediğimi hatırlayamadım ama genzimi yakan fesleğen kokusunu hiç unutmadım.

HANIM

Emel Karagedik

*“Senin yüreğın iyilik dolu Olcay!
Bu dünyada acı çekmeden yaşamın imkânsız.”*

Yeşil pardösülü, fötr şapkalı, eldivenli, yaşını almış şık bir hanımın elinde büyükçe bir kafesle oradan oraya yürüdüğünü görürüz ekranda. Sokaklarda dolaşan bu zarif hanımın yüzünde endişe, taşıdığı kafeste ise bembeyaz, sevimli bir kedi vardır. Gördüğümüz sokaklar eski İstanbul'a aittir. Elinde kediyle yürüyen hanımın ne yapmak istediğini anlamaya çalıştığımız görüntüler; Yıldız Kenter'e Korsika Bastia film festivalinde en iyi kadın oyuncu, usta yönetmen Halit Refiğ'e ise 26. Altın Portakal film festivalinde en iyi yönetmen ve en iyi 3. film ödülü kazandıran sinema filmi “Hanım” a aittir. 1988 yılında çekilen dram filminde, Yıldız Kenter ve Eşref Kolçak başrol oyuncularındır. Filmin müziklerini ünlü Türk bestekâr Ahmet Adnan Saygun'un “İnci'nin Kitabı” adlı çocuk besteleri ve Cemal Reşit Rey'in “Hatıradan İbaret Kalan Şehirde Gezintiler” adlı eserinden bir bölüm olan “Mezarlık” oluşturur. Filmin konusu, ilerlemiş kanser hastalığına teslim olan piyano öğretmeni Olcay Hanım'ın ölümünün yakın olduğunu anlayıp geride bırakacağı kedisi “Hanım” a güvenilir bir yer bulma çabasıdır. Yalnız yaşayan Olcay Hanım paşa torunudur ve tam bir İstanbul hanımefendisidir. Deniz yüzbaşısı olan eşi genç yaşta Dumlupınar'da şehit olmuş, iki yaşındayken babasız kalan kızı Ülkü'yü tek başına büyütmiştir. Ülkü büyüyüp evlenince Amerika'ya yerleşmiştir. Annesine fiziki uzaklığı kadar ruhi uzaklığı da olan Ülkü, kendi dünyasında çalkantıları olan, bir çocuk annesi genç bir kadındır. Film ilerlediğinde Ülkü'nün başka bir erkek için eşinden ayrılmak istediğine tanık oluruz. Türkiye'ye dönünce iş kurmak bahanesiyle ihtiyar ahşap konağın satılmasını isteyen Ülkü, annesinin hâlden anlamayan, vurdumduymaz, vefasız, gaddar bir evlattır. Ülkü'nün eşini ve oğlunu terk etmesinden sonraki günlerde, Olcay Hanım'ı damadı Ağâh ile torunu Selçuk ziyarete gelirler. Küçük Selçuk anneannesine bir demet pembe gonca gül getirir. Gülleri vazoya yerleştiren Olcay Hanım ile damadı arasında geçen konuşmalar seyirciye aktarılırken pembe gonca güller sürekli ekranın bir köşesinde. Bu detay Selçuk'a, -yaşamın başında olan çocuğa- yaşama ve geleceğe bir ümittir. Ağâh Bey'in kayınvalidesi Olcay Hanım'a olan yaklaşımından

“Bu gri manzaranın altında onların son kez bir arada oluşu ve yaklaşan ölümün rengi vardır.”

**“Hanım
filminde öne
çıkan mesele
her ne kadar
ölüme yaklaşan
bir kadının,
kedisinin ortada
kalmasını dert
edinmesi gibi
görünse de asıl
mesele yaşlılık
ve yalnızlıktır.”**

duyarlı, hassas bir iç dünyaya sahip olduğunu anlarız. Olcay Hanım'ın sağlığıyla ilgili bir şeyleri fark etmesi ve bunu anlamaya çalışması bu kanaati oluşturur seyircide.

Filmde bir kedi ile bir kadın arasında yaşanan koşulsuz sevgi yanında Olcay Hanım'a uzaktan aşk duyan Necip Kaptan'la olan sahneler film içinde ayrı bir film gibidir. Necip Kaptan; kömürlü, eski bir geminin yıllardır kaptanlığını yapmakta ve yalnız yaşamaktadır. Uzaktan ilgi duyduğu Olcay Hanım'a karşı bir türlü duygularını ifade edememiş, onu kenardan kıyıda izlemiştir hep. Aralarındaki kültür ve anlayış farkı buna mâni olabilir çünkü filmin bir yerinde belediye tarafından zehirlenip öldürülen kediler için hüüngür hüüngür ağlayan Olcay Hanım'ın sokaklar kedi doluyken bu kadar üzülmesine anlam veremez Necip Kaptan. Olcay Hanım da onun bu üzüntüsünü anlayamamasına yabancıdır. Ayrıca Necip Kaptan kedilerden de hiç hoşlanmamaktadır. Bu detay onları gözümüzde ve gönlümüzde birbirinden ayırır fakat daha sonra boğazda yaptıkları gezide birbirlerini anlayan bir konuşma yapmaları ve bu konuşmada insanlıktan, efendilikten, gemilerden, kaptanlık mesleğinden ve eski İstanbul'dan dertlenmeleri birbirini anlayan iki arkadaş muhabbetine dönüşür. Bu boğaz gezisinde İstanbul'u gri görürüz. Bu gri manzaranın altında onların son kez bir arada oluşu ve yaklaşan ölümün rengi vardır.

Olcay Hanım'ın hastalığını doktorundan başka kimsenin bilmemesi, son günlerde sık sık sancılanıp ağrı kesicileri üzer beşer alması, yalnız ve hasta bir kadının çaresizliğini gösteren birtakım üzücü sahnelerdir. Filmde öne çıkan mesele her ne kadar ölmeye yaklaşan bir kadının kedisinin ortada kalmasını dert edinmesi gibi görünse de asıl mesele yaşlılık ve yalnızlıktır. Yine bu metaforlar çerçevesinde filmde esas dikkat çekilen konu ise değişen dünya, değişen İstanbul ve yozlaşan insandır. Olcay Hanım'ın sıradan bir hayvana verdiği değeri anlamakta

zorlanan bakkal ve diğerleri zamanın getirdiği değişimi yansıtır. Tiyatro sanatçısı Yıldız Kenter, sergilediği başarılı oyunculuğuyla değişen zaman ve insan karşısındaki şaşkınlığını; yaşlı, hasta ve yalnız bir kadın olarak seyirciye fazlasıyla hissettirir ve hepimizi kendi sonumuzu düşünmeye sevk eder.

Filmde; dönem insanının giyim kuşamı, konuşması, komşuluk ilişkileri, misafirlik adabı bize sosyolojik veriler de sunar. Çayın porselen fincanlarda içilmesi, diyaloglardaki sakinlik, efendim hitabıyla kurulan cümleler, ziyaretlere çiçeklerle gidilmesi bugünkü modern dünyadaki hızımızı ve yitirdiklerimizi bir tokat gibi çarpar yüzümüze. Olcay Hanım'ın piyano dersi verdiği son öğrencisi Canan ile olan ilişkisi Necip Kaptan'la olan ilişkisi gibi zarafet dolu, sıcak ve değerlidir. Ona Türk bestekârlar Cemal Reşit Rey ve Ahmet Adnan Saygun'un eserlerini öğreten Olcay Hanım, son görüşme olarak hissettiği son dersinde ünlü bestekârın "İnci'nin Kitabı" adlı bestelerini ve elinde olan bütün kıymetli eserleri Canan'a hediye eder. Bana kızımdan bile daha yakınsın, dediği küçük kız buna çok sevinir. Ne yazık ki bir dahaki derse geldiğinde öğretmeni ona kapısını açamayacak, içeriye buyur edemeyecek ve tek başına öldüğü evinde birileri tarafından bulunmayı bekleyecektir. Zavallı kedicik Hanım ise sahibesinin ölü bedeni yanında onun ve şefkatinin dirilmesini bekleyecektir. Öğretmenini ziyarete gelirken bir demet pembe çiçek getiren Canan, babasıyla birlikte bir not yazıp çiçeği kapıya asacak, on bir gün sonra kurumuş çiçekleri Ülkü bulacak, açılmayan kapı onu telaşlandırarak, erkek arkadaşıyla arka kapıdan eve girince tamamlayamadığı vasiyetiyle annesinin ölüsünü bulacaktır. Annesini defnettikten sonra evdeki çekmeceleri, dolapları karıştırıp değerli eşyaları alan Ülkü, onun en değerli varlığını, can yoldaşını -kedisini Hanım'ı- ensesinden hoyratça tutarak kapı önüne atacaktır ve eve satılık ilanını asacaktır. Orada boğazımıza bir yumru takılacak ve kuvvetli yağın yağmur altında bir kuytuda büzüşen kedicige üzüleceğiz hep birlikte. İşte o esnada karşımıza Necip Kaptan çıkacak. Her geçişinde durup baktığı ahşap konağın penceresinde Olcay Hanım'ı gören Necip Kaptan onun parmağıyla işaret ettiği yöne gidecek, soğukta üşüyen Hanım'ı fark edecek ve onu kucağına alıp paltosunun içine saklayacaktır. Biz de hep birlikte o paltosunun içine gireceğiz. Necip Kaptan'ın paltosunun altında sevgiyi, iyiliği, vefayı, nezaketi, zarafeti, "insan"ı bulacağız. İnsan hep kaybolacak ve biz, dün de bugün de yine onu arayacağız hem tek başımıza hem de hep birlikte.

ÇOCUĞUN SANAT, EDEBİYAT VE ESTETİK YOLCULUĞUNDA “SEKİZ DAKİKA”

Melek Demirdöğen

SEKİZ DAKİKA
Tulu Kitap

İnsanın, ömür boyu sürecek kendi bütünlüğünü arama çabasının ilham parçacıkları çocuklukta saklıdır. Pek çok duygu, düşünce ve davranışın olduğu gibi sanat ve estetik düşüncesinin de kuluçka dönemi çocukluk evresidir. Bu dönemde çocuğun karşılaştığı bazı deneyimler, yazılı ya da görsel metinler çocukta ilerleyen yaşlarda sanat ve estetik duygusunun gelişimine katkı sağlayabilir. Çocukta sanat eğitimi aynı zamanda ahlak eğitimidir. Bu nedenle sanat eğitimi küçük yaşlardan itibaren çocuğa verilmelidir. Çocukta sanat eğitiminin önemli araçlarından biri de şüphesiz çocuk kitaplarıdır. Çocuk

kitapları kurgu, dil ve anlatım, tasarım, renk veya çizimleriyle çocukta sanat ve estetik duygusunun gelişmesine katkı sağlayabilirler. Peki, çocuklara küçük yaşlardan itibaren kitaplarla barışık bir evren oluşturabilmek mümkün mü? Son dönem çocuk yazarlarından Ayşegül Sözen Dağ'ın ilk çocuk romanı *Sekiz Dakika*, çocukları kitapların evrenine çeken, çocuğun düşünce gerçeği arasındaki dünyasında kitaplara da yer verilmesi gerektiğini duyuran fantastik bir roman.

Ayşegül Sözen Dağ şiir, öykü ve masaldan sonra fantastik bir çocuk romanı ile okurunu selamladı. Yazar, *Sekiz Dakika* adlı bu romanda kendi çocukluk evreninden yazarlık serüvenine uzanan yolculukta karşılaştığı eser ve yazarları günümüz çocuk okuru ile fantastik bir evrende buluşturuyor. Bu eser, çocukların zengin bir hayal gücüne sahip olmaları, soru sorma, sorgulama, eleştirel düşünebilmeleri için kitapların ne denli önemli olduğunun bir kez daha altını çiziyor.

Roman, kitap okumayı pek de sevmeyen Acar'ın kimi sözcükler, kitaplar, yazarlar ve kahramanlar ile karşılaşacağı kitap rafları arasında gerçekleştirdiği fantastik yolculuğu konu ediniyor. Romanın başkahramanı Acar'ın kitaplarla son derece mesafeli bir ilişkisi vardır. Acar, kütüphane nöbetçisi olduğu bir gün, kitaplıktan yükselen “Hey! Çocuk!”

sesinin peşinden giderek kendini büyümlü bir evrende bulur. Bu evrende Türk ve Dünya edebiyatından pek çok eser, yazar ve kahramanla karşılaşır. Kitaplığın ilk basamağından son basamak olan on yedinci basamağı kadar süren Acar'ın bu yolculuğı, esasen çocuğun büyüme evresine karşılık gelen bir takım semboller taşımaktadır.

Acar'ı ilk dört basamakta ilkokul çağı kitaplarının kahramanları karşılar. Gülliver, Pinokyo gibi kahramanlar kitaplara mesafeli olduğunu bildikleri Acar'a karşı çekimser davranmaktadırlar. Beşinci rafta tilkisi ve güllüyle Acar'ı Küçük Prens beklemektedir. Bilimsel yazın, sözlükler, icatlar ve mucitleri ile rastlaştığı altı ve yedinci raflardan sonra adeta "kurt yemiş gibi" çürük ve çatırdayan sekizinci rafta Acar'ı kötü bir sürpriz beklemektedir. Bu rafta test kitapları, soru bankaları bulunmaktadır. Bu basamakta karşılaştığı kitaplar Acar'ı bir süre edebiyat, müzik gibi sanatsal araçlardan uzak tutacaktır. Ayrıca sekizinci basamakla temsil edilen, sekizinci sınıfı içerisine alan zaman dilimi, öğrencilerin yaratıcı düşünme, eleştirel okuma, analiz etme gibi bilişsel süreçlerine de ket vurmaktadır. Dokuz, on ve on birinci basamaklar deney tüpleri ve elementler arasında hızlıca geçerken on ikinci basamakta sekizinci basamağı benzer bir süreç Acar'ı beklemektedir. Acar'ı bekleyen asıl sürpriz son basamak olan on yedinci basamaktadır. Acar burada bilge "Kebikeç" ile karşılaşarak kitaplar ve okuma deneyimi üzerine uzun sohbetler etme fırsatı bulacaktır. Klasiklerin bulunduğu bu basamakta Kebikeç'le yaptığı sohbetler neticesinde Acar, kitapların büyümlü evrenini keşfedecek ve hayal dünyasının zenginlikleri içerisinde kendi anlam dünyasına yol arayacaktır.

Ayşegül Sözen Dağ, eğitimi çocuk yazarlarımızdan biridir. Yazarın uzun yıllar süren öğretmenlik mesleğı boyunca edindiğı deneyim ve gözlemlerini eserde okuyabilmek mümkün. Bu yönüyle eserin mevcut eğitim sistemine yönelttiğı eleştiriler, üzerinde titizlikle durulması gereken meselelerden. Yazara göre kitap okumanın sayfa sayıları, kitap sayıları, kitap özetleri ile tespit edildiğı mevcut eğitim sistemindeki yaklaşımlar çocukların öğrenme süreçlerini olumsuz etkilemektedir. Eserde bu durum Küçük Prens'teki yetişkinlerin anlam dünyasını temsil eden sayılarla benzerlikler kurularak işlenmiş. Yine mevcut eğitim sistemi içerisindeki kitap okuyup okumamanın değerlendirme araçları olan nicel ölçütlerin, his ve düşüncelerden uzak salt eser özetleri ile yapılan kitap analizlerinin çocuğı kitap okumaktan uzaklaştırdığı tespitine yer verilmekte. Roman içerisinde, eleştirel okumaya imkân tanıyan okuma biçimlerinin de eğitim sistemi içerisinde yer almasının gerekliliğı "keşke okuyup da tartışsaydık" ifadesiyle karşılık bulur.

Yazarın formal eğitim sistemine dair eleştirileri oldukça kırılğan olan sekizinci basamakta karşılaştığı kitaplarla esas temsil gücünü gösterir. Burada Acar çatırdayan basamakta zorlukla ayakta kalmak-

"Ayşegül Sözen Dağ'ın çocuk

romanı Sekiz Dakika, kitap okumayı pek de sevmeyen Acar'ın kimi sözcükler, kitaplar, yazarlar ve kahramanlar ile karşılaşacağı kitap rafları arasında gerçekleştirdiğı fantastik yolculuğı konu ediniyor."

tadır. Çünkü burada LGS süreci çocukları beklemektedir. Yazar bu tür sınavları çocukların okuma serüvenini sekteye uğratan, duraklatan bir süreç olarak görmektedir. Nitekim bu basamakta müzik, resim ya da yaratıcı edebi metinler gibi sanatsal araçlar yoktur. İlk gençlik olarak değerlendirebileceğimiz 9, 10, 11 ve 12. basamaklar da benzer şekilde geçer.

Kitaplığın raflarındaki yolculuğunun son basamağı olan on yedinci rafta Acar, Kebikeç isimli kitap koruyucusu bir bilge ile karşılaşır. Burada Kebikeç'le kahve eşliğinde edilen sohbetlerde Acar, kitaplarla olan ilişkisini gözden geçirir. Bu sohbetler sırasında Acar, Kebikeç tarafından seçilmesinin nedeninin kütüphanede bulunduğu sırada masada bulunduğu bir böceği camdan dışarı bırakması olduğunu öğrenir. Acar'ın bu davranışı ile yazar, çocuğun dünyasına bir tür iyilik penceresi aralar niteliktedir. Acar kitap okumaktan korkan/çekinen bir çocuk olarak bu duyguları ile son basamakta yüzleşir. Acar, Kebikeç ile yaptığı uzun sohbetlerde kitapların hakikate açılan pencereler olduğunu; hakikatin ise insanın kendini tanıması, varlık âlemi içerisindeki yerini konumlandırması ile mümkün olduğunun farkına varır.

Sekiz Dakika, yazarının dil ve düşünce dünyasının serencamı karşısında atan kalp atışlarını, kitap boyunca okuruna duyuran bir çocuk romanı. Yazarın sestene söze, sözcüğe ve esere uzanan yolculuğunda beslendiği kaynakları görebileceğimiz eser, günümüz çocuk okurun kitaplarla olan evrenine ışık tutmakta. Roman bu yönüyle metinlerarasılık bağlamında son derece zengin bir kuramsal okumaya da açık bir eser. Yazarın düşün dünyasının şekillenmesinde kilometre taşları olan Alice, Küçük Prens, Yunus Emre, Nuri Pakdil, Pablo Neruda gibi pek çok yazar ve eserin izlerini roman boyunca sürebilmek mümkün. Sözen, bu eserle çocukları kitap okumaya ikna edebilir mi bilinmez ama kelimelerle çocuğun hayal dünyasına uzanan bir gönül köprüsü kurarak çocuk edebiyatına kıymetli bir eser kazandırdığını söyleyebiliriz.

FAL TAHLİLİ

Ayşe Kalaycı

Teyze kızı Gülsüm'le önceki gün sabaha kadar dertleştik. Ailelerimizden, okullarımızdan, filmlerden, dizilerden derken falcıya geldi söz. Arkadaşlarıyla baktırdığı faldan çok etkilenmiş onu anlattı bağdaş kurup. Arada anlattıklarının heyecanından sıçraya sıçraya. Çocukken de böyleydi. Duyduğu en ufak şeyi uzata uzata, abarta abarta anlatırdı. Söylediklerinden çok onun bu tuhaf hareketlerini izlemeyi severdim.

Ertesi sabah öğlene doğru uyandık. Akşamdan kalma ısrar hâlâ gözlerinde. “ Bi de senle gidelim ya n olur??” Kaçış yok, şurada senede birkaç kez görüşebiliyoruz zaten, onu kıramam. Ama falcıya da gidemem. Gülerim ben bir kere. Ucundan kıyısından bile inanmıyorum fala. Realist bakış açım hâle getirmeden nasıl sıyrılıyorum bilmiyorum. “Tamam” diyorum ama sırf hatırı için.

“Şehrin en kalabalık sokağının

en meşhur kafesinin en popüler falcısına gidiyoruz. Öyle ya “en”in de “en”i paklar, bizim gibi ekmeği umut olan fakirleri.”

Şehrin en kalabalık sokağının en meşhur kafesinin en popüler falcısına gidiyoruz. Öyle ya “en”in de “en”i paklar, bizim gibi ekmeği umut olan fakirleri. Kahveleri içtik, fincanlar kapatıldı. Falcı şöyle bir süzdü bizi. Gözleriyle tarayıp kimlik bilgilerimizi kontrol eder gibiydi. Katarakt perdesi gibi buğulu olan sağ gözüünü daha bir belerterek özellikle bana daha uzun baktı. Fincanı Özgürlük Anıtı’nın tuttuğu meşale gibi tuttu önce. Gözlerini kısıtı, şöyle bir süzdü. Şekline şemâline mi takılmıştı yoksa bu da falın bir parçası mıydı anlayamadım. Sonra başladı hızlı hızlı anlatmaya. Geçmişimizden konuştu biraz. Benim ailede ihmal gördüğümü söyledi, hiç yorum yapmadım. Tepki bekledi Kendimden bile beklenmeyen bir ciddiyetle dinledim her söylediğini. O da biz yorum yapmadıkça daha da detay vererek anlattı. Şekilleri de gösteriyordu. Hangisi yol demek, hangi taraf aileyi gösterir uzunca izah ederek işin teknik kısmından da bahsediyordu. İşinin akla mantığa yatkın olduğuna inanıyordu, ilginç! Bir saati geride bıraktığımızda artık sıkılmaya başlamıştım. Dışarı çıkıp biraz hava aldım. Tekrar döndüğümde falcı gitmişti.

Teyze kızı Gülsüm bana anlamlı bakıp konuşmamı bekledi. Bir şey söyleyip ukalalık yapmak istemiyordum ama nasıl bulduğumu da söylemem gerekiyordu galiba.

“Uyduruyor Gülsüm, inanmadın inşallah?” dememle Gülsüm’ün gözlerinin büyümesi bir oldu.

“Nasıl uydurma abla? Senin hemşire olduğunı benim nişanlanacağımı, annemin tümörünü, komşumuzun fesatlığını bildi. Bunları nasıl isabet ettirsin?”

“Bana insanlara hizmet etmeyi seviyorsun dedi hemşiresin demedi, onu benden öğrendi. Onlar bu işin uzmanı kızım. Senin tepkine göre sallar, tutturunca da oradan ilerler. Dayımızdan bahsetti. Ya dayımız mı var bizim Gülsüm?”

“Anneannem düşük yapmış da oğlanmış ya. Vardı tabi dayımız.”

Tutamadım kendimi güldüm, o da bozuldu tabi. İstiyordu ki falcının muhteşemliğinden konuşalım.

“Fincanda iki tane hilal vardı gördüm, ailede de iki Hilal yok mu, sen söyle. Set gibi bir duvar vardı. Annemle babamın ayrı olduğunu oradan bildi. Yağmur damlasını ben de gördüm mesela, seneye hasat bereketli olacak dedi, bekleyelim görelim madem”

Bir kaşını kaldırıp kollarını göğsünde bağladı. Sadece bu hareketinden bile Gülsüm’ün artık bana meydan okuduğunu anlayabiliyordum. Ama konuşup tartışacak gücüm yoktu doğrusu. Kafamı salladım gülümseyerek. Varsın o kazansın. Yaşına veriyorum. İçtiği kahvenin telvesi rastgele yerlerde öbeklendi diye orada hilal görmek istiyorsa görsün varsın.

Hayatımdaki işaretlerden yorum çıkarmak için yaşıım epey kemale ermişti bence. Batıl inancım hiç olmadı. Bundan sonra da, kırkımdan sonra da izlerle kaybedecek vaktim yok. Hayat “girdi”ler “çıktı”lar bütünüdür. Ne kadar çaba gösterirsen onun karşılığını görürsün. Bir balık gördün diye rüyada ertesı günkü her şeyi buna yormak acınası bir şey. Dünya etrafında döner gün oluşur, Güneş’in etrafında döner yıl oluşur. Bundan başka güne yıla anlam yüklemek, hesap sormak, hayıflanmak bana göre değil.

Bu fal işinden bir yıl sonra bir akşam üzeriydi. Mesai bitti, yorgunum, serviste iyi de bir yer bulmuşum, kafamı gömüp telefonda haberlere bakıyorum. Mailleri kontrol ederken hastaneden geçen haftaki tahlil sonucunun mailini görüyorum. Hemen açıp değerleri kontrol edince inanamıyorum. Kandaki bir değer normalin çok altında. Doktoruma göstermeden önce oturup arama motoruna yazıyorum aklımda ne varsa.

“Bu değer üzülmeye değer mi?”

“Kaç kişide aynı değerler görülüyor?”

“Değerler kaçla kaç arasında olursa beni öldürmez?”

“Öldürmese de süründürür mü?”

“Alternatif tıp ne diyor?”

“Haastalık hangi ilaçlara ne tepki veriyor?”

Böyle böyle iki saat kadar hastalığıımın sebebini, ilerleyişini, görülme sıklığını, hangi yaş aralığında tehdit oluşturduğunu öğrendim. Hafta sonu da olunca doktoruma sonuçları göstermek için iki koca gün vardı önümde. Bu iki gün nasıl geçecekti? Kendimi sakinleştirmeye çalışsam da başaramadım. Daha fazla vakit kaybetmemek için aktara gidip iyi gelen otları aldım. Onları söylenen oranda karıştırıp içmeye başladım. Ama içime sinmiyordu. Yetmedi! Başka tedavilerle desteklemek gerekebilirdi. İçten şifa kısmı tamamdı belki ama dışarıdan da bir şeyler yapmak gerekebilirdi. Araştırdım, iyi gelen doğal taşlar varmış. Onları da aldım. Hatta mucize sayılar varmış, her gün tekrar edilen. Onları da yazdım bileğime. Aklımdan geçen kötü düşünceleri “İptal, İptal, İptal!” diyerek kovaladım. Öyle yazıyordu instagramda takip etmeye başladığım bir “şifacı”nın sayfasında.

Tamamen şuurumu yitirmiş kendimi bir hortuma kapılmış gibi hissediyordum. Tahlildeki değerlerin çözümü için ne yapılması gerekiyorsa onu yapıyor gibi görünsem de aslında içten içe bir sebep-sonuç zincirlemesi tarafından boğuluyordum. Tanıdık bir eczacı arkadaştan aldığım ilaç takviyeleri ile kendimi daha güçlü, daha güvende hissedecekken git gide daha yetersiz hissediyordum. Belki doktoru görsem bu içimdeki belirsizlik son bulacaktı. Ama artık o da tüm bu düşündüğüm şeylerden birini söyleyecekti ve ne söylese de yetmeyecekti

“Aklımdan geçen kötü

düşünceleri ‘iptal, iptal, iptal’ diyerek kovaladım. Öyle yazıyordu instagramda takip etmeye başladığım bir şifacının sayfasında.”

“Zar zor bir karar almış

herkesin yaptığı gibi acele ettim.

İlk otobüse atlayıp boş bir yere oturdum.

En zor kısmı halletmişim, geriye tam bir inançla falcıyı dinlemek kalyordu.”

bana. Garip bir şekilde her şeyi bilmeme rağmen daha da başka şeyler duymak istiyordum.

Bu istek huzursuzluğa neden oldu. Uykularım kaçtı, sınırlarım bozuldu. Artık hastalık değildi mesele. Mesele içimdeki bilgiye doymayan kurttu. Hangisi gelirse öğütüp atıyor yenisini istiyordu. Bilme isteği dinmez bir susuzluktu, bunu bilirdim. Ama onca şey bilmek ve hiç birine inanmamak susuzluk dindirmek değil açgözlülüktü sanki. Dünyadaki hiçbir ihtimale razı değildim. Çünkü diğer ihtimallerin doğru olma olasılığı ele geçirmişti beni.

O an Gülsüm geldi aklıma. Falcıya gittiğimiz o gün geldi. Nasıl utandım! Ona bilgiçlik taslayan o hâlime nasıl acıdım!...

Gülsüm hiç değilse falcıya inanıyor ve rahatlıyordu. Belki mantıklı değildi ama işe yarayan kendini rahatlatan bir yöntemdi. İçinde kurtlar kaynamıyordu. Her şeye şüpheli yaklaşmanın verdiği göz altı morluğu yoktu onda. Sebeplerden bir sebep bulmuş ona sırtını dayamış içi rahat, kalbi mutmain devam ediyordu hayatına. Peki sebeplerden hiçbirine razı olmayan hepsine kucak açan ben napıyordum? Günün sonunda hepsiyle güreşiyor, çoğunu yeniyor, yenemediklerimi de güvenmeyerek eliyordum. Hiçbir senaryoya razı değildim. “Daha akli olanını bulmak” diye bir mazeret uydurup hepsini sağa sola sürükleyip hayatımdan fırlatıyordum. Güvensizlik, itibarsızlık, küçümseme... ya da hepsi... Her şeye üstten bakma... Her ihtimali hesapladığını sanma... Diğer tüm önermeleri “cehalet”le suçlama... En iyi ihtimalle onları “eksik değer” olarak adlandırma...

Elimde onlarca ip, iplerin diğer ucunda da başka başka yerlere koşmaya çalışan onlarca köpek var gibiydi. Hiçbirinin ipini bırakamıyor, hiçbirinin peşinden gidip de bu gerginlikten kurtulamıyordum. Nihayet birinin peşine düşmek mantıklı göründü. Rasyonel düşünce tarzıma en uygunu, şu an içimi rahatlatacak tek yol buydu: falcıya gitmek...

Zar zor bir karar almış herkesin yaptığı gibi acele ettim. “en”in de “en”i falcının yerini biliyordum. İlk otobüse atlayıp boş bir yere oturdum. En zor kısmı halletmişim, geriye tam bir inançla falcıyı dinlemek kalyordu. Bu kadar şüpheli davrandıktan sonra artık bir şeylere teslim olmaya hazırdım, hissediyordum. Derin bir nefes alıp gözlerimi kapadım. O sırada ayaktaki kızın bez çantası tam görüş hizamdaydı. Gözlerimi açtığımda üzerindeki alıntıyla göz göze geldim.

“Her şeyden şüphe duyan, yanlış şeye körü körüne inanır.”

HİRAYAMA; DENEMEDE VE ŞİİRDE KENDİNİ HATIRLATAN KAHRAMAN

Fatih Demirdöğen

Ali Ayçil, şiirden artakalan dili ile insanın sırlı taraflarına ışık tutan denemelerin yazarıdır. Benliğimizi irfâni bir özle doyurmanın yollarını gösterir. Ayçil, insan hakikatine içindeki irfâni özle yaklaşır çünkü. Hep tüketerek önce kendini tüketen günümüz insanının kendine yabancılaştığı yeri gösterir kelimelerle. Satırlarında, edebiyatın bir varoluş biçimi olduğunu duyurması, bu tükenişe razı olmayışın gücündedir belki de.

Ali Ayçil, insanların bir dram gibi tüketmeye ve tüketilmeye sıkıştırıldığı zamanlarda kalender bir meydan okumaya çağırır okurunu; "Bir dindi yenilik, ben kalkıp tekrarı seçtim" diyerek. Alman melankolisi ile Japon dinginliğinin birleştirildiği son Wim Wenders filmi Mükemmel Günler (Perfect Days 2023)'in kahramanı Hirayama, Ayçil'in denemelerinde aradığı sessiz kahramanlardan biri gibidir adeta.

Mükemmel Günler filminin kahramanı Hirayama, Tokyo'da şehir tuvaletlerini temizleyen bir işçidir. İşine itina ile hazırlanır ve aynı özenle işini yapar. Her gün şehir parkına giderek ağaçların arasından gün ışığını izler ve bir fotoğraf karesi ile anılarını kayıt altına alır. Hirayama kendi rutini içinde, sade hayatının ayrıntılarında, kendi anılarını biriktirir sanki. Dost bildiği ağacın yapraklarının ışıklı aralığında, en kalıcı anıyı en küçük ayrıntıda yakalamak ister gibidir. Her sabah o ışığa bakar Hirayama, o ışığın aydınlığında hayatını ve kendini görmek, yeniden görmek için. O ışığın parlaklığında tazeler hayatını.

Zamanın derinliğini müziğin sesinde yakalamak ister. Spotify'ya gönül indirmeyen bir kahramanlıkla kasetlerden dinler şarkılarını Hirayama. Şarkıların hatırasına eşyanın anısı eşlik etmelidir çünkü.

Daha çok tüketilebilsin diye hep değiştirilen dış dünyadan korunmak için kurduğu küçük kalesini kasetler dışında kitaplardan surlarla da sağlamlaştırmıştır Hirayama. Hirayama'nın raflarından William Faulkner, Patricia Highsmith ve Aya Koda isimleri izleyiciye göz kırpar. Film boyunca okuduğu roman ve öykü kitapları ile hayattan daha fazlasını istemek için edebiyatın derinliklerine doğru patika bir yolu işaret eder.

Her insanın hikâyesiyle birlikte, biricikliğin görkemli hikâyesidir Mükemmel Günler'de anlatılan.

Her insanın hikâyesiyle birlikte, biricikliğinin görkemli hikâyesidir Mükemmel Günler'de anlatılan. İhtişam yerine sadeliğin, gürültü yerine sessizliğin, telaş yerine yavaşlığın, kalabalık yerine tenhalığın anlatıldığı insana ayna olan bir film. Dışarıya taşmak yerine içimize çekilerek de kendimizi doyurabileceğimizi anlatan Mükemmel Günler'de dingin bir umursamazlığı seyrederek.

Hiramaya'nın hayatı, bütün güzelliğini sadeliğinden, pervasız yalnızlığından alsa da yine de insan insana ünsiyet kurulmamış her hayat gibi eksiklikten nasibini alacaktır elbet. Biz de Hirayama'nın eksik kalacak hayatını bir Ali Aycil şiiri ile selamlayalım öyleyse;

Bir Japon Nasıl Ölüür

I

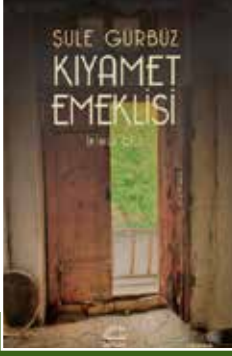
*Öyle büyük bir tanrısı olmadan, çiçekleri ezmeden
Bir güzün güzelliği çiğlere düşmüş gibi
Ölüp gidiyor Japon, buna üzülüyorum...*

II

*Başı olsa derdi ki:
Sis ırmağa inmeden kalkıp gitmemiz gerek
'Uyan hadi kelebek daha yolumuz uzun'*

TENDEN ÖZE, ÇOKTAN TEKE BUHRANLI BİR YOLCULUK

Cansu Tekin¹

KIYAMET EMEKLİSİ
İletişim Yayınları

“Hangi gözyaşı sahibinden başka bir yanakta kurudu, sonradan üzülme değil mi zaten dünya laneti, sonradan anlamak değil mi aptallığın alameti?”²

Her insan bir âlemdir. Kendi başına ve ötekilerden farklı... İçine doğduğumuz toplum, aile, hayat şartları ne olursa olsun. Etrafımız ister saf sevgi ister koyu nefret ister kayıtsızlıkla dolu olsun. Eninde sonunda herkes kendi başına kalacak ve hayatını kendi şekillendirecektir. İnsan, o bilince ulaşılan kadar ve seçimini yapmadan, içine doğduğu topluma ayak uydurabiliyorsa ne âlâ! Bu en azından belli bir süre oyalanabileceği anlamına gelir.

Peki ya, Aziz misali derin bir sessizliğin ortasında sese, söyleyişe âşık bir çocuk olarak dünyaya gelmişse. O öğrenmek, anlatmak, yaşamak istedikçe ailesi ve yaşadığı yer ona nefes aldırılmıyorsa. İşte o zaman derin bir aidiyetsizlik insanın etrafını sarar. Ne olduğunu, kim olduğunu keşfe çıkarken bir yaprak gibi oradan oraya sürüklenir durur. Aziz'in penceresinden bakıldığında Kıyamet Emeklisi, dünyada ve kişinin kendi ruhunda bir sürüklenme hikâyesi. Sürekli arayan, bulmak için farklı farklı yollar deneyen ama bu yolların hiçbirine kendi iradesiyle girmeyen, tutulan yolun doğru olup olmadığından, hedefe ulaştırıp ulaştırmayacağından asla emin olunamayan buhranlı bir yolculuk. Tıpkı hayatın kendisi gibi.

Şule Gürbüz'in edebiyat dünyasına ilk adım attığı 1992 yılındaki “Kambur” romanından sonra 30 yıl ara verdiği roman macerasına geri döndüğü eser, Kıyamet Emeklisi. 1992'den 2022'e kadar yazın hayatını devam ettiren pek çok türde eserler veren Şule Gürbüz, Kıyamet Emeklisi gibi hacimli bir eserle tekrar okuyucularını romanın geniş arazisine buyur ediyor. 2022 yılında İletişim Yayınları'ndan çıkan

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Burdur, Türkiye. E-mail: cansu.tekin.tde@gmail.com

² Gürbüz, Ş. Kıyamet Emeklisi I. Cilt. (İstanbul: İletişim Yayınları, 2022) s:141

**“Şule Gürbüz,
çeşitli
karakterler
üzerinden
yönlendirdiği
hâkimane
üslubu ve
üzerine çokça
düşünmeyi
gerektiren
birbirine zıt
kaynaklardan
yankılanan
hayatın anlamına
dair görüşleriyle
bizleri,
insanın özünü
keşfetmeye
davet ediyor.”**

Kıyamet Emeklisi, iki ciltten oluşan toplamda 924 sayfalık kapsamlı bir eser. Romanın olay örgüsü kısaca şöyle:

Hikâye Tevhide'nin Manisa'dan İstanbul'a annesiyle gezmek için gelmesi ve kendisinin evlilik çağına geldiğini düşünen akrabalarının onu evlendirme görevini üstlenmeleriyle başlıyor. Babanın da rızası alınarak görüncüler kabul ediliyor ve okuyucu ilk o zaman Aziz ile tanıştırılıyor. Tevhide'ye talip olan Aziz, Tevhide'nin dayısı tarafından biraz da tuhaf bulunan bir tip. Aziz'in dayıyla sancılı geçen tanışmasının ardından geri dönüş tekniğiyle okuyucu Erzurum'a ve Aziz'in 15 yaşında olduğu döneme gidiyor. Romanın birinci cildinde Aziz'in ruh dünyasını şekillendiren olaylar yoğun bir şekilde anlatılıyor. Aziz 15 yaşında kulakları sağır eden bir sessizlik ve memnuniyetsizliğin hüküm sürdüğü evinden kaçarak önce Melami babasına sığınıyor. Babanın sürekli anlatması, dinlemesi ve Aziz'de yetenek görüp onu nefes oğlu olarak yetiştirmeye başlaması Aziz'in ailesi ve çevresi tarafından reddedilmesine sebep olsa da onun hayata olan bakışını derinden etkiliyor. Yaşanan küçük bir felaket Aziz'i bu sefer de tam tersi bir istikamete Uşşaki tekkesine ve Aycukuru Köyü'ne götürüyor. Her bulunduğu ortama uyum sağlayan her denilene boyun eğen Aziz, buradan da bambaşka deneyimler elde ediyor. Babanın yanındayken dışlanan Aziz, bu sefer de toplumun sevgilisi bir mürşit olarak karşımıza çıkıyor. Askerliğinin ardından Aziz'in Erzurum'da duramayacağını anlayarak İstanbul'a göçmesiyle ilk cilt sona eriyor.

İkinci ciltte okurun karşısına Aziz'in arkadaşı Nuhu çıkıyor. Nuhu da Aziz gibi Erzurumludur ve o da genç yaştan itibaren ailesinden ayrılmıştır. Aziz'den farkı Nuhu'nun İstanbul'da üniversite eğitimi alıp farklı ortamlar gördükten sonra kendi çapında münzevi bir hayata çekilmesidir. Aziz gibi Nuhu da hayatın ve imanın özünü arayan, etrafi tarafından dışlanan bir başka tuhaf karakter. İkinci ciltte Aziz yine merkezde olmasına rağmen Nuhu ve Tevhide'nin anlatıldığı bölümler de önemli bir yer tutuyor. Özellikle Tevhide ve Aziz'in evliliklerinde arzu ettikleri huzuru bulamamaları onları bir evin içinde iki yabancı haline getiriyor ve Aziz'in gençliğinden beri zihninde gezdirdiği farklı benlikleriyle hesaplaşması onun çevresinden tamamen soyutlanarak “Bir lokma, bir hırka” düsturuyla inzivaya çekilmesine neden oluyor. Aziz'in çekildiği bu inziva onu bir “Kıyamet Emeklisi” haline getirirken hem Aziz'in hikâyesinde hem de romanda sona ulaşmış oluyoruz.

Kısaca Kıyamet Emeklisi, insanın kendini, Allah'ı, huzuru ve kemali arama hikâyesi. Bu arayış içinde eksik olan, şaşırın, nefsinin girdaplarında debelenen ve hayatın hoyrat davrandığı insanın yalpalayarak doğru yola yönelme isteğinin, hiçbir yere ait olamamasının buhranı. Şule Gürbüz, çeşitli karakterler üzerinden yönlendirdiği hakimane üslubu ve üzerine çokça düşünmeyi gerektiren birbirine zıt kaynaklardan yankılanan hayatın anlamına dair görüşleriyle bizleri, insanın özünü keşfetmeye davet ediyor.

NEREDEN YSESEN?

Gri şapkadan turuncu palto çıkarmış guguklu saat.
Yaz gecesi çizmeli uğur böceği, merdiven altı ölüm.
Her mevsim kuş sütüymüş sofrada kefen, yok! Yok.
Gün be gün kapkara lunaparkta cilasız yaşamaklar.

Buradayım, sesim sağır sultana kulak, göze körebe.
Olmak ya da olmamak bahsi, balmumuna kelepçe.
Belki bir deve tutar hörgücümden, mataram kan revan.
Piramitlere saklanmış sular, sakalar cüce, dilim pabuç.
Masamda kaktüs, kitap arası sararmış geri dönüşüm.
Harmanda zeytin dalıyım, kristal yaşım vazoda yonca.
Kırklanmışım, aklanmış aşk, halvetiymiş ruhum.

Yıllar yol gitmiş, yerimde saymışım, donmuş zaman.
Çok geçmemiş aradan, ihtiyar değilse kalbim, yeşilim.
Ya da buzlukta bilmeceyim, az ve uz, çözülüyorum.

Coğrafya bilgim pek zayıf, iki paralel arası kaç adım?
Meridyenler buluşmaz mı gölgelikte, dünya zakkum?
Uzay boşluğunda marka akıl, yapay gönle ruhsatsızım.
Usta işi leylayım çölde hem Kays gibi Kâbe'de mecnun.

Selam/et diliyorum ve kelam iki satır, neredeyesen?

YASEMİN KULOĞLU

ÖZLEM, SEVME, SEVİLME VE YARIM KALMIŞLIKLARIN ÖYKÜSÜ: UZAKLARIN KOKUSU

Sena Baykal¹

UZAKLARIN KOKUSU
Loras Kitap

Ocak 2023'te okuyucuyla buluşan Uzakların Kokusu, içinde 12 öykü bulundurur. Eserin yazarı Zeynep Sayman, söz konusu bu öykülerin hepsinde insanın varoluşsal problemlerini ele alır. Bu problemlerin temelini sevme-sevilme olduğu daha ilk öykü olan “Kökler”de kendini gösterir. Bu öyküde, çocuk sahibi olamayan eltisine kendi bebeğini vermek zorunda kalan bir annenin yine kendi bebeğine -gözünün önünde büyümesine rağmen- duyduğu hasret, burukluk ve bir yere ait olamama hissi anlatılır. “Sadece Birkaç Saniye”, eserin ikinci öyküsüdür. “Kökler”de, evlat hasreti yaşayan bir annenin çocuğuna olan özlemi ele alınırken bu öyküde anne sevgisine ihtiyaç duyan

bir evladın duyguları dile getirilir. Esere adını veren “Uzakların Sesi” başlıklı öykü ise özlem teması üzerine odaklanır.

Yazar, öykülerini kurgularken karakterlerini monologlar şeklinde konuşturur; diyaloga ya hiç girdirmez ya da bir iki cümleyi geçirmez. Böyle bir üslup şüphesiz ki yazarın ele aldığı tema veya konuları işlerken karakterlerin yalnızlığını vurgulamak amacıyla bilerek tercih ettiği bir üsluptur. Böylelikle, hâkim olan duygunun önüne başka hususların geçmesi önlenir ve okuyucunun karaktere odaklanarak kendini onun yerine koyabilmesi sağlanır. Bunun en güzel örneklerinden birisi “Sadece Birkaç Saniye” başlıklı öyküdedir:

“Saç diplerim çok kaşınıyor. Kuaförümden utandığım için kaşımıyorum. Ne kendisi ne çıraqları başımdan ayrılıyor. Üstelik de çok terledim. [...] Başım kaşınmaya devam ediyor. Bir sağ tarafı, bir enseye yakın kısmı, biraz tepesi, bazen de kulaklarımın arkası. Kaşıntı kurt gibi geziyor saç diplerimde. Kuaförüm gelinliğimi ve yüz hatlarımı göz önünde bulundurarak dağınık topuzum en doğru tercih olduğunu söylüyor. Uzun açıklamalarına ve yıllara dayanan tecrübesine güvenerek ikna oluyorum (Sayman, 2023:18-19).

“Ocak 2023'te okuyucuyla buluşan

Uzakların

Kokusu'nun

içinde 12 öykü

bulunur. Eserin

yazarı Zeynep

Sayman, söz

konusu bu

öykülerin

hepsinde insanın

varoluşsal

problemlerini

ele alır.”

¹ Öğr. Gör., Polis Akademisi Yabancı Diller ve Türkçe Öğretimi Bölümü, sena.baykal@pa.edu.tr

Yazar, hem gündelik yaşamdan sahneler seçerek hem de yapılan ayrıntılı tasvirler sayesinde okuyucuyla, ilgili öyküdeki karakterin özdeşleşmesine yardımcı olur, an okuyucuya yaşatılır. Yazar, *Uzakların Kokusu*'daki hemen hemen her öyküsünde böyle bir üslup ortaya koyar:

Bir hışımla kendini sandalyeye bırakıyor. Yıllarca vücudunun etrafında birikip katman katman olmuş yağları ani bir darbe almışcasına titreyip duruluyor. Eşarabının ucuyla yüzündeki terleri siliyor. Masaya şöyle bir göz attıktan sonra gözlerini yüzüme sabitliyor. Asıl konuyu pat diye açmamak için “Çiçek mi ekiyorsun?” diye soruyor. Sanki ne yaptığımı görmüyor. Yüzüne yayılan gülümsemeye gıcık oluyorum. Acıyor mu, küçümsüyor mu belli değil. Bir de hareket ettikçe ter kokusu çarpıyor yüzüme. Tiksi-niyorum (Sayman, 2023:11).

Kurmaca metinlerde yazarın amacı; okura başka dünyaların kapılarını aralayarak onu kendi alanının dışına taşımak, başka yaşamları göstermek, farklı duygular hissettirmektir. Bunu yaparken okuyucunun dikkatini üstünde tutabilmek için merak ve çatışma başta olmak üzere çeşitli öğelerden yararlanılır. *Uzakların Kokusu*'nun yazarı Zeynep Sayman, bu bağlamda okuyucuya önceden bazı ipuçları verir; okuyucunun merakını, ilgili öykünün sonunda giderir. “Bulgur Tekkenin Kuşları” başlıklı öyküde yer alan aşağıdaki satırlar bu duruma örnek teşkil eder: *Annem içimde büyüyen korkuyu bilmiyordu. Sokağından geçmek istemediğim, tesadüfen bile karşılaşmaktan korktuğum adamın karşısına çıkarmak için hazırlayıp duruyordu beni. Ya hatırlarsa? Ya yüzündeki yarayı benden bilirse* (Sayman, 2023:37).

Yazar, yukarıdaki satırlarında soru cümlelerini de bilinçli olarak -aynı amaç için- kullanır. Böylelikle hem okuyucunun merakını artırır hem de onu sürece dahil ederek düşünmeye sevk eder. Ancak bazen öykünün sonu, okuyucunun hayal gücüne bırakılır; tam olarak bir sonuca bağlanmaz:

Biraz önce incitmek için üzerine titredığım o narin çiçeğin yarısı toprakta yarısı masanın üzerinde öylece duruyor. Nefesim daralıyor, bütün hücrelerim titriyor. İçimdeki o ince çıtırtı kocaman bir çatırtıya dönüşüyor. Öfkeden sıkıp yumruk yaptığım parmaklarımı aralıyorum. Bütün gücümle eltimin üzerine doğru yürüyorum. Sonra... Sonrasını hatırlamıyorum (Sayman, 2023:17).

Her ne kadar okuyucuyla edebî metin arasındaki mesafenin kaldırılması gerekse de bu tür metinlerin kurmaca olduğunun unutulmaması için yazar sıkça benzetmelerden yararlanır. Böylece gündelik dilin ötesine geçerek edebî bir üslup ortaya koyar. Bu, aynı zamanda okuyucu üzerinde olayların tesirini de artırır. Böylelikle yazar, *Uzakların Kokusu*'nda insanın temel ihtiyacı olan duygulara yer vererek okuyucusunu farklı insanların hayatlarına, düşünce dünyalarına ortak eder. Bütün öykülerinde bunu Adem ve Havva şeklinde isimlendirdiği karakterler üzerinden yapması da dikkat çekicidir: *Suyun içinde adını bilmediğim çok zarif bir çiçek daha bekliyor. Kıl kadar ince beyaz kökleri çoğalmış, dalgalanan bir tül gibi duruyor* (Sayman, 2023:14).

Kaynakça

Sayman, Z. (2023). *Uzakların Kokusu*. Konya: Loras Yayınları.

UÇURT- MA YOR- GUNLU- ĞU

Seni annen doğurdu ve doyurdu
Süt emdin gözlerin kapalı
Dünyanın çiçeklendiği vakitler
Mayısın on yedisiydi gül ayı

Bir dağ köyünde salıncakta uyurdun
İlk musikin annenin ninni söyleyen sesi
Uçurtma peşinde koştun koştun
Yoruldu yoruyordu dünyanın dönmesi

Toprağa uzandın toprak cömertti
Genişledi omuzların yürüdün
O şehirdensin o şehrin insanı mertti
Çocukluk yüksüzlüktü büyüdün

Hep özledin toprağı dağı köyü o sesi
Nasibince sevdin sevildin güldün
Bundan mı insanın doğduğu yere dönmesi
Çocukluğuna yakın durdukça hürdün

Sonra karardı her şey akşamdı soldu
Dünya fani açtın gözünü gördün
Ekimin on yedisi süt emen çocuk doydu
Öksüzlüktü büyüme ve büyüdün

HATİCE ÇINAR

UĞULTU

Bilge Doğan

İşte bahar geldi en sonunda. Karlı uzun kışın ardından gökyüzü masmavi bir deniz gibiydi. Yüce dağlar baharla birlikte çiçeklenmeye başlamıştı. Yeşil kanatlı sinek sürüleri şimdiden vızıldıyordu. Köylünün zihnini ve dilini meşgul eden Vedat'ın ahvali aylardır köy gündeminden düşmüyordu:

- Günaha girdi kesin, niye başına bu gelsin yoksa!
- Vallahi Allah'sın be, nerden biliyorsun? Çalındı deyip satıp savıp koyunları parayı yedi belki...
- Sende, nah şu kadcarcık akıl yok, nerde onda o maharet, elinde para olsa nasıl yiyeceğini bilmez o salak!
- Uğursuz herif, çoluk çocuğun rızkını berbat etti!
- Namussuz, o kadar koyunu ne yapar, deli numarasına yatıyor şimdi de?
- Ulan gün döndü nerdeyse, hadi işinize, elin delisinin derdi sizin çenenizi yordu!
- Kendini atsa da bir yardan, karısıyla çocukları da bu heriften kurtulsa!..

Çok az dikkat çekici olay oluyor ve günlerce dedikodusu yapılıyordu köy yerinde. Ne diye Vedat'ın akli bir tuhaf olmuştu? Sürünün dışında kalıp farklı davranan kurtlar yiyordu. Vedat'ın kafasında uğuldayan köylülerin konuşmaları onu daha da hasta ediyor; kimseye açılmayan adam kendini yollara vuruyordu. Her konuşulan bir parça daha sıkıntısına katılıyor, yüreği çatlayacak gibi oluyordu:

- Hikmetinden sual olunmaz diye bellettiler bize ey güzel Rabbim ama düşünmeden edemiyom. Kırk koyunum niye çalındı ola benim? Üç çocuk, bir cefakâr karı, bir gariban çoban Nurhak'ın bir köyünde... Doğduğumdan beri bu dağların en ücra yerlerinde hayvan besledim, büyüttüm. Ömrümün artığı tek sermayem 40 koyunum vardı 40 yaşma geldiğimde. Kim, nereye götürür koyunlarımı bu dağ köyünden?

Köylü kırk koyunu çalınca akli bir tuhaf olan Vedat'ı konuşuyordu. O günden sonra akli uçup gitmiş, kendini dağlara bayırlara vurmuş, bir ıssızda bayılıp kalıyordu. Çocukları ve eşi bu duruma üzülüp duruyordu. Üç çocuğunun en büyüğü lise sondaydı. Oğlancağız eve yardım edeyim

diye koşturmaktan okulu bırakmıştı. Biraz para toplasalar, babasını şehre doktora tekrar götürseler belki akli yerine gelirdi. Ne vardı bu kadar üzülecek, kendi çalışıp kazanıp bütün koyunları geri alacaktı ama biraz zaman gerekti. Vedat'ın kızları ise anaları bağa bahçeye gittikçe babasının başını bekliyordu. Yeter ki babaları başlarında olaydı... Vedat bin parça:

- Yokluğa yerinmeyip varlığa hamdettiğim ey güzel Rabbim. Kıymet bilmedim diye bunlar başıma gelmiş, öyle diyolar. Duydukça yerin dibine geçiyom. Kimsenin tavuğuna kış demediydim. Ne derlerse yaptiydim. Adana'ya gidip hastaneye bile yattım. Beni tanımiyo gibi konuşuyolar, niye böyle ediyolar? Onlar böyle konuşup durdukça dağlara bayırlara salıyom kendimi, doktorun verdiği ilaçları içip içip uyuyom..."

Köy yerinde bir şeyler çabuk unutulmaz, zaman ağır işler. Vedat'ın başına gelenler de unutulmadı. Fitre, zekât, sadaka toplayıp Vedat'ın ailesine yardım eden köylü; iğneleyip kınayan sözleriyle aileyi kah-

“Çok az dikkat çekici olay oluyor ve günlerce dedikodusu yapıyorduk köy yerinde.”

rediyordu. Bu yaşlarına kadar köyden dışarı çıkmamışlardı. Vedat'ın cefakâr karısı bazen taşı tarağı alıp köyden gitsek diye düşünüyor ama cesaret edemiyordu. Boy boy üç çocuğuyla ve hasta kocasıyla kimin yanına sığınır, ne iş tutar, ekmeklerini nasıl kazanırlardı? Vedat artık kendinden tereddüt ediyordu, sarıya kesmişti benzi:

- Karım, çocuklarım çok üzülüyö. Başımı alıp dağlara çıkıyorum. Kimse-sizlik iyi geliyo ne yapayım, onca konuşmadan kaçıyom. Son zamanlar bu bayırda, gölün yanında uzun uzun seyre daldığım karşığı mağaradan duyduğum iniltiyi düşünüp duruyom. Köylünün dediği gibi kutsal mıydı o mağara acep? Mağaranın sonu yok, giden çıkmıyor, diye dinledik çocukluktan beri, acep doğru muydu? Günlerdir buralarda kafa dinlemeye gelip köylünün kınamalarından kaçıyom. Her geldiğimde mağaradan gelen ses farklılaşıp sanki bir şeyler anlatmak istiyö.”

Vedat'ın yakınında düşüncelere daldığı mağara Nurhak dağında Ali Göl yakınındaydı. Bu mağarayla ilgili çeşitli efsaneler anlatılırdı. Bir güzele kavuşmak uğruna imtihana tabii tutulan yiğitler bu mağarada sigaya çekilmiş ve dağların iniltisinden Hakk'a kavuşmuşlardı. Civar köydekiler gölün yakınındaki bu mağarayı kutsal kabul ederler ve biraz da korkuyla uzak dururlardı. Vedat dağ bayır dolaşıp köylünün kınamalarından kaçarken mağaradan gelen iniltinin esrarına tutulmuştu. İnleyen mağaranın uğultusu, sonuna kadar gitmeye engeldi. Sonu ölümle biten, anlatılagelen efsanelerin de varlığı, köylüyü bu mağaradan yıllardır uzak tutmuştu. Vedat da mağaranın esrarını düşünür olmuştu:

- Ben küçükken dedem Ali Göl ile ilgili hikâyeler anlatırdı. Şimdi böyle bakınca dedemin dediği gibi hakketen buraya Hz. Ali gelmiştir diye düşünüyö. Yoksa gölün adı niye Ali Göl olaydı? Bir gün Hz. Ali'nin yolu buraya düşmüş, azık torbasındaki son kırıntıları Nurhak dağının kuzeyine, suyunu da güneyine dökmüş. Bundan dağın kuzeyi ovalık, güneyi de sulaktır, bundandır bizim toprağımızın bereketi. Amma ya şu dağdaki mağaradan gelen uğultu ne demektedir? Bize mağaradan uzak durmamız tembih edilmiş, başka da bir şey söylenmemiştir.

Mağaranın önünde durdu, uğultu artmıştı. Yüreği çatlayacaktı. Her tarafından ateş fışkırıyordu. Yüreği korka korka atıyordu. Gücünün yettiği kadar bağırıyordu. Ne kafasındaki uğultuları bastırabiliyor ne mağaranın iniltisi azalıyordu. Oğlu kendini çağırıyordu. Karısıyla iki kızına el sallıyordu. Köylüler meydanda konuşup duruyorlardı. Ali Göl tarafından poyraz esiyordu. Baş çatlıyor, yağmur gibi terliyor, uğultuları susturamıyordu. Doktor kendini tutup kaba etine iğne vuruyordu. Her şeyi arkasında bırakıp mağaraya doğru yürüyordu.

**“Sürünün
dışında kalıp
farklı davrananı
kurtlar yiyordu.”**

KAHRAMANMARAŞ KÜTÜPHANESİ

ve DİĞERLERİ...

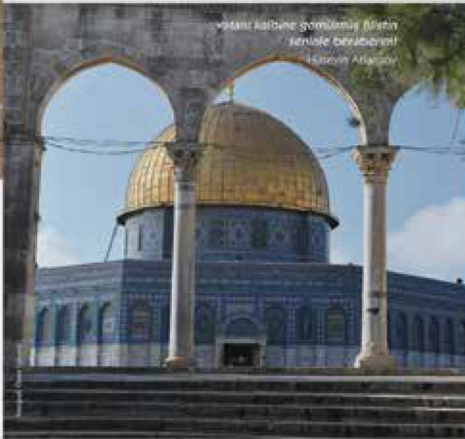
YİTİKSÖZ'ÜN 20. SAYISI ÇIKTI!

yitiksöz

SAYI: 20 / YIL: 10 / SAYI: 20 / 2020 / 10 / 2020 / 10 / 2020

YITIKSÖZ'ÜN 20. SAYISI ÇIKTI!
YITIKSÖZ'ÜN 20. SAYISI ÇIKTI!

YITIKSÖZ'ÜN 20. SAYISI ÇIKTI!

GARİP SÖZLER
"İlir'i Alan Fikre İle"
Çerçene Üçkay Suralar

YITIKSÖZ'ÜN 20. SAYISI ÇIKTI!
YITIKSÖZ'ÜN 20. SAYISI ÇIKTI!

TURKCE DUAL
Pencereyi Açmayan
Kübe Kâğıtları

YITIKSÖZ'ÜN 20. SAYISI ÇIKTI!

Kudüs'te Bir An

Yitiksöz'ün 20. sayısında yer alan şiirler
Çerçene Üçkay Suralar tarafından yazılmıştır.
Yitiksöz'ün 20. sayısında yer alan şiirler
Çerçene Üçkay Suralar tarafından yazılmıştır.
Yitiksöz'ün 20. sayısında yer alan şiirler
Çerçene Üçkay Suralar tarafından yazılmıştır.

Kudüs'te Bir An
Çerçene Üçkay Suralar tarafından yazılmıştır.
Kudüs'te Bir An
Çerçene Üçkay Suralar tarafından yazılmıştır.

Yitiksöz'ün 20. sayısında yer alan şiirler
Çerçene Üçkay Suralar tarafından yazılmıştır.
Yitiksöz'ün 20. sayısında yer alan şiirler
Çerçene Üçkay Suralar tarafından yazılmıştır.

Yitiksöz'ün 20. sayısında yer alan şiirler
Çerçene Üçkay Suralar tarafından yazılmıştır.
Yitiksöz'ün 20. sayısında yer alan şiirler
Çerçene Üçkay Suralar tarafından yazılmıştır.

Yitiksöz'ün 20. sayısında yer alan şiirler
Çerçene Üçkay Suralar tarafından yazılmıştır.
Yitiksöz'ün 20. sayısında yer alan şiirler
Çerçene Üçkay Suralar tarafından yazılmıştır.